

II. HELVÉTSKE VIEROVYZNANIE

II. Helvétske vierovyznanie

PREDHOVOR

Podpísaní služobníci cirkvi vo Švaj iarsku prosia pre všetkých verných kres anov v Nemeckej ríši a ostatných národov, milos a pokoj od Boha Otca skrze Ježiša Krista Pána nášho.

Doteraz sú napísané a vydávajú na verejnos obzvláš v tomto ase štáty, národy a mestá mnohé a rozli né výklady viery, ktorými za tohoto posledného storo ia, pri tak neš astnom vzniku zhubných bludov hromadne sa vyskytujúcich, u ia a dokazujú, že vo svojich cirkvách smýš ajú pravoverne a úprimne, veria a u ia vo všeobecnosti i jednotlivostiach o všetkých lánkoch našej kres anskej viery a náboženstva a kone ne tiež, že sú, vonkoncom aleko od spo enstva s bludmi a sektárstvami.

I my tedy, hoci sme to už predtým urobili v našich na verejnos vydaných spisoch, pretože sná už v zabudnutie upadli a pretože tiež na rozli ných miestach vec obšírnejšie vykladajú, než aby mnohým as to dovo oval preskúma a pre íta ; povzbudení vznešeným príkladom iných veriaci ch, snažíme sa v tomto krátkom vysvetlení zhrnú a predloži všetkým verným kres anom u enie a zriadenie našich cirkví, ktoré oné hne od po iatku reformácie už po mnohé roky v mnohých nebezpe enstvách až do tohoto d a, s najvä šou jednomyse nos ou u ili i doteraz zachovávajú.

Týmto zároveň pred všetkými osved ujeme tiež našu jednomyse nos , ktorou nás obdaril Pán, že v našich cirkvách, ktorých služobníci sme z vole Pána, všetci rovnako hovoríme a nie sú medzi nami nezhody, ale sme neporušené telo, toho samého zmýš ania a tej samej mienky.

Osved ujeme sa tiež, že my v našich cirkvách ani v najmenšej miere neroztrusujeme také u enia, aké nám niektorí naši odporcovia falošne a nezaslúžene sa snažia pripísa a podstr i predovšetkým u tých, ku ktorým naše spisy sa nedostanú a ktorí nepoznajú naše u enie. Nestranní ítatelia preto z tohoto tuná celkom zrejme poznajú, že my ni spo ného nemáme s nijakými sektami, alebo bludmi, ktoré temer v každom odstavci spomenieme a tie vyvrátiac zavrhuje. Poznajú, tiež to, že sa my neodde ujeme ani neodtrhujeme bezbožnou vierou nou roztržkou od tých svätých cirkví Kristových, ktoré sú v Nemecku, vo Francii, Anglii a v iných národov kres anskeho sveta, ale s nimi všetkými a s jednou každou zvláš v tejto vyznanej kres anskej pravde dobre sa shodneme a ich v úprimnej láske chováme.

I ke potom v niektorých cirkvách sa vyskytuje nejaký rozdiel v preslovoch a v spôsobe prednesú u enia, v obradoch, alebo zvykoch, ktoré pod a toho boly prijaté, ako sa ktorej cirkvi za prospešné a vzdelávate né zdalo, predsa však nikdy, ako za to máme, to nedalo prí inu v niktom ase v cirkvi k rozporom a roztržkám. Lebo v tejto veci totiž cirkvi Kristove požívaly vždy slobody. To môžeme pozorova i v cirkevných dejinách. Zbožnému starokres anskému veku celkom posta ovala vzájomná shoda v hlavných lánkoch viery, v pravovernom smýš aní a bratskej lásky.

Preto .tiež dúfame, že cirkvi Kristove, len o uvidia a po znajú, že my v u ení svätého a ve ného Boha, tiež v pravovernom smýš aní a bratskej láske s nimi samotnými, zvlášte potom so starou apoštolskou cirkvou vo všetkom súhlasíme; samy potom tiež ochotne s nami súhlasi budú v jednote viery a u ení i v prvom pravovernom smýš aní a bratskej láske. Predovšetkým za tým cie om sme vydali, toto vierovy znanie, aby sme našli cirkevný pokoj a svornos so vzájomnou láskou u cirkv v Nemecku a iných zemiach, to si získali a získaný zachovali. Lebo sme naprosto presved ení, že samy ony cirkve sú nám onou láskou, úprimnos ou a bezúhonnos ou naklonené, že ak sná doteraz niektoré našim veciam menej dobre porozumely, teraz už potom to ko vypo utím tohto nášho úprimného vierovyznania, nebudú už nás viac medzi kacírov po íta ani naše cirkve, ktoré sú pravými cirkvami Kristovými ako bezbožné odsudzova .

Predovšetkým však vyhlasujeme, že sme vždy ochotní všetky tieto tuná nami predložené veci jednotlivé i v celosti ak by niekto žiadal i obšírnejšie vysvetlí , kone ne tiež i tomu, kto by nás nie omu lepšiemu zo Slova Božieho pou il, nie bez v a nosti ustúpi a poslúchn u v Pánu, ktorému chvála a sláva.

Dané 1. marca 1566.

Podpísali všetci služobníci všetkých Kristových cirkví vo Švaj iarsku, ktorí sú v Zürichu, Berne, Schaffhausene, Sv. Gallene a kraji Rhetských Álp a spojeneckých kantónoch, ktorí sú v cirkvách vyznávajúcich evanjelium pred i za Alpami v Mühlhausene a Bielu, ku ktorým sa pripojili tiež služobníci ženevskej a neuchatelskej cirkve.

Ale súhlasili s ním, už po jeho vydaní, tiež služobníci cirkvi v Po sku, vo vojvodstve zatorskom a oswie imskom, taktiež služobníci škótskej cirkvi, ktorí v liste napísanom d a 9. septembra 1566 roku Pána,

vynikajúcemu mužovi D. Theodorovi Bezovi medzi inými takto sa vyjadrili: *My všetci, ktorí sme boli prítomní v tom shromaždení, sme sa podpísali a svoje podpisy potvrdili verejnou pečaťou tejto akadémie. Mimo toho toto vierovyznanie zároveň s niektorými článkami vydané a vytlačené bolo 1. septembra roku Pána 1567 v Debrecíne v Uhorsku a venované najjasnejšiemu kniežatovi a pánovi Jánovi II., z milosti Božej zvolenému kráľovi atď. V tomto vydaní mimo iného možno čítať tieto slová: »My všetci služobníci cirkvi, ktorí sme boli zvolení na svätú synodu na 24. februára roku Pána 1567 do Debrecína z pred a za, Tisy, medzi inými vierovyznaniami prijali a podpísali sme z roku Pána 1566 vydané helvetské vierovyznanie, ktoré i služobníci ženevskej cirkvi podpísali.«*

Cisárske nariadenie

o tom, ktorí majú byť považovaní buď za členov obecnej cirkvi kresťanskej, alebo za kacírov. (Zo zákonníka cisára Justiniana a z Trojdielnej histórie 9. knihy, kapitoly 7.)

Cisárske veliteľstvo Gratianus, Valentínus a Theodosius v meste Carihradu.

Naša vôľa je tá, aby všetky národy, ktoré patria pod našu milostivú vládu, pridržali sa toho náboženstva, ktoré Svätý apoštol Peter zvestoval Rimanom, ako to ním samým rozšírené náboženstvo sa dosiaľ osvedčuje a ktoré tiež zrejme rímsky biskup Damasus a Peter biskup alexánderínsky, muž apoštolskej istoty nasleduje. Totiž, aby sme pod vplyvom apoštolského učenia a evanjelického umenia verili v jedno božstvo Otca i Syna i Ducha Svätého v rovnakej velebnosti a v svätej Trojici.

Tí, ktorí nasledujú toto ustanovenie, majú sa nazývať členmi obecnej cirkvi kresťanskej; ostatní však majú byť považovaní za myslivých a pošetilých, nech nosia na sebe hanbu kacírskeho učenia, nech sú trestaní najprv božou pomstou, potom tiež z nášho popudu, ak by nás k tomu duch z vôle Božej pohnul.

Dané dňa 27. februára r. 380 v Thessalonike, za slávneho panovania konzulov Gratiana po piaty raz, Valentiana a Theodosia.

Ostatne, evanjelické a apoštolské dejiny zároveň s dvoma epištolami Petrovými nás poučujú, aké náboženstvo učil a odkázal všetkým cirkvám na východe a západe, nie len rímskej. V pravde však, aká bola viera a učenie rímskeho biskupa Damascena to je zrejme z jeho vierovyznania.

Vierovyznanie Damasova. (Z II. dielu spisov sv. Jeronýma.)

Veríme v jedného Boha Otca všemohúceho a jedného Pána nášho Ježiša Krista, Syna Božieho a v Ducha Svätého. Boha, nie troch Bohov, ale Otca, Syna a Ducha Svätého, jedného Boha ctíme a vyznávame: nie tak jedného Boha, ako by samotného, ani toho, ktorý bol sám sebe Otcom, sám i Synom, ale že Otec je ten, ktorý splodil a Syn ten, ktorý bol splodený, Duch Svätý však nie je splodený ani vrodenný, ani stvorený, ani učený, ale od Otca a Syna pochádzajúci, rovnako veční a ten istý ako Otec a Syn s nimi spolu pôsobiaci. Lebo je napísané, že **Slovom Boha, to jest skrze Syna Božieho sú úctinné nebesá a Duchom úst Jeho celá ich mohutnosť** (Ž 33,6). A inde: **Vysielaš Ducha Tvojho a sú stvorené a obnovuješ tvár zeme** (Ž 104, 30). Preto tiež vyznávame v mene Otca i Syna i Ducha Svätého jedného Boha, čo je meno moci a nie vlastnosti. Vlastné meno Otca je Otec a vlastné meno Syna je Syn a vlastné meno Ducha Svätého je Duch Svätý. V tejto Trojici ctíme jedného Boha, pretože čo je z jedného Otca je jedného prirodzenia s Otcom, jednej podstaty a jednej moci. Otec splodil Syna nie z vôle ani nutnosti, ale z prirodzeného. Syn v poslednom rade k nášmu spaseniu a naplneniu Písom zostúpil od Otca, avšak nikdy neprestal byť s Otcom. A po atď bol z Ducha Svätého a narodený z panny. Prijal na seba telo a dušu i smysly, to jest dokonalé ľudstvo, avšak neopustil, čo mal, ale po ňom, čím nebol, takže bol dokonalý vo svojich veciach a opravdový v našich. Lebo On, ktorý Bohom bol, narodil sa ľudskom, a ktorý ako ľudský sa narodil, pôsobil ako Boh, a ktorý ako Boh pôsobí, ako ľudský zomiera a ktorý ako ľudský umiera, vstáva z mŕtvych ako Boh. Potom keď zvíťazil nad mocou smrti, s tým telom v ktorom sa narodil i trpel a zomrel i zmŕtvych vstal: vystúpil ku Otcovi a sedí na Jeho pravici, v tej sláve, ktorú vždy mal a má stále. Veríme že skrze Jeho smrť a krv budeme o istení a Ním vzkriesení v deň najposlednejší v tomto tele, v ktorom teraz žijeme. A máme nádej, že dosiahneme odmenu za dobré skutky, alebo trestu večných muk za hriechy. Toto viťaj, toto ver, toto zachovávaj, k tejto viere pridržuj svoju dušu a dosiahneš života a odmeny od Krista.

To samé tiež u il a veril so sv. Damasom a Athanasiom, i sv. Peter biskup alexandrijský, o om sa môže me presved i z Trojdielnej histórie/knihy VII. kap. 37. a kn. VIII. kap. 14.

Ke že i my sme všetci tej samej viery a náboženstva, dúfame, že nikto nás nebude považova za kacírov, ale za lenov obecnej cirkvi a kres anov.

OBSAH

- I. O Písme svätom, pravom slove Božom**
- II. O výklade Písiem sv., o cirkevných otcoch, snemoch o tradíciách**
- III. O Bohu, Jeho jendote a Sv. Trojici**
- IV. O modlitbách, alebo obrázoach Boha, Krista a svätých**
- V. O uctievaní, pocte a vzývaní Boha skrze jediného Prostredníka Ježiša Krista**
- VI. O prozrete nosti Božej (starostlivosti**
- VII. O stvorení všehomíra, o anjeloch, diablove a loveku**
- VIII. O páde loveka a hriechu, a o prí ine hriechu**
- IX. O slobodnej vôli a schopnostiach loveka**
- X. O predur ení Božom a vyvolení svätých**
- XI. O Ježišu Kristovi, pravom Bohu a loveku, jedinom Spasite ovi sveta**
- XII. O zákone Božom**
- XIII. O evanjeliu Ježiša Krista, tiež o zas úbeniach, o duchu a o litere**
- XIV. O pokání a obrátení loveka**
- XV. O skuto nom ospravedlnení veriacich**
- XVI. O viere a dobrých skutkoch, o ich odplate a zásluhe loveka**
- XVII. O obecnej a svätej cirkvi Božej a o jedinej hlave cirkvi**
- XVIII. O služobníkoch cirkvi, ich ustanovení a povinnostiach**
- XIX. O sviatostiach cirkvi Kristovej**
- XX. O krste svätom**
- XXI. O svätej ve eri Pána**
- XXII. O zhromaždeniach svätých a cirkevných**
- XXIII. O cirkevných modlitbách, spevu a kanonických hodinách**
- XXIV. O sviatkoch, pôstoch a vyberaní pokrmov**
- XXV. O vyu ovaní mládeže, návšteve a potešovaní nemocných**
- XXVI. O pochovávaní veriacich, starostlivosti o m tvych o o istci a zjavovaní sa duchov**
- XXVII. O bohoslužobných obradoch, náboženských zvykov a o veciach prího dných**
- XXVIII. O majetkoch cirkvi**
- XXIX. O stavu slobodnom, manželstve a domácej správe**
- XXX. O vrchnosti**

Vierovyznanie a krátky i jednoduchý výklad istého kres anského náboženstva.

Kapitola I.

O Písme svätom pravom Slove Božom.

1. Veríme a vyznávame, že kanonické spisy svätých prorokov a, apoštolov oboch zákonov, sú skutočným slovom samotného Boha a že majú dostatočnú hodnovernosť nie z údi, ale v sebe samých. Lebo Boh sám prehovoril k otcom, prorokom a apoštolom a až dnes hovorí k nám skrze sväté Písma.
2. A v tomto svätom Písme nachádza obecná kresťanská cirkev najplnšie vyložené, všetko to, čo sa vzťahuje ako na spasiteľnú vieru, tak na správne riadenie Bohu úbehu života. Z tej príčiny Boh zreteľne prikázal, aby sa k nemu **»ni nepridávalo ani neodoberalo«** (5Mojž 4, 2). Tak sa tedy domnievame, že z týchto Písem je treba, čerpať pravú múdrosť a zbožnosť, ako i nápravu a spravovanie cirkvi a poučenie pre všetky povinnosti zbožného života, konečne dokázanie základov viery a zavrnutie, alebo vyvrátenie všetkých bludov, ale tiež všetky napomenutia, ako hovorí apoštol: **»Každé Písmo Bohom je vdýchnuté a užité né k u eniu, ku karhaniu...«** (2. Tim. 3, 16) a opäť: **»Toto tí píšem — hovorí k Timoteovi apoštol — aby si vedel, ako sa treba správať v dome Božom«** (2 Tim. 3, 14). A ten samý hovorí zase ku tesalonicenským: **»Keď ste od nás prevzali slovo Božie, prijali ste ho nie ako slovo ľudské, ale ako, slovo Božie, ktorým tiež v pravde je «** (1. Tes. 2, 13). Lebo sám Pán v evanjeliu riekol: **»Veľne hovoríte vy, ale hovorí vo vás Duch vášho Oteca«** (Mat. 10, 20). **»Kto poslúcha vás, poslúcha mňa. Kto s vami pohŕda, so mnou pohŕdá«** (Lk 10,16; Ján 13. 20).
3. Keď potom dnes toto slovo Božie v cirkvi riadne povolání kazatelia zvestujú: veríme, že zvestuje sa vlastné slovo Boha a veriaci ho prijímajú, a nie je treba iné slovo Božie ani vymýšľať, ani z neba okávať; a zrejmeje treba dávať pozor na zvestované slovo a nie na duchovného pastiera, ktorý ho zvestuje, ktorý i keď by bol zlý a hriechy, predsa slovo Božie ni menej zostáva pravé a dobré.
4. A nemyslíme, žeby toto zovšeňšie kázanie preto sa malo považovať za neužité, lebo využitie v pravom náboženstve závisí od vnútorného osvietenia Ducha svätého, ako je napísané: **»Nebudú u nás viac jeden každý blížneho svojho. Všetci zaiste známa budú«** (Jer. 31, 34), a: **»...tak ani ten kto sadi, ani ten, kto zalieva, nie je nič, ale Boh, ktorý dáva vzrast «** (1. Kor. 3, 7). Lebo, a keďby nikto nemôže prísť ku mne, leda keď ho pritiahne Otec (Ján 6, 44) a Duch svätý vnútorne ho osvieti: predsa však vieme, že Boh, áno, chce, aby Jeho slovo bolo i verejne zvestované. Pravda, žeby Boh byť mohol skrze Ducha svätého, alebo službu anjela poučiť Kornéliu, i bez práce apoštola Petra: predsa však odkazujeme tohoto na Petra, o ktorom anjel hovorí: **»Tento povie ti, o by si mal íni «** (Sk. 10, 6). Lebo totiž ten, ktorý z vnútra osvecuje, darujúci údom Ducha svätého, ten samý nariadil svojim učeníkom hovoriac: **»Choďte po celom svete, kážte evanjelium celému stvoreniu«** (Mk. 16,15). S tej príčiny kázal apoštol Pavol vo Filipis predavať ke purpuru Lýdii Slovo zvonku, z vnútra však Pán otvoril onej žene srdce (Sk. 16. 14). Ten samý Pavol po krásnom myšlienkovom po stupi uzatvára: **»Tedy viera je z poúvania, poúvanie potom skrze slovo Božie«** (Rím. 10, 17). Uznávame však pritom, že Boh môže údi osvietiť tiež bez vonkajšej služby, ktorých chce a kedy chce: to je v jeho moci. My však hovoríme o bežnom, obvyklom spôsobe využitia údi, ako to nám dal Boh ako v prikázanií, tak i v príklade.
5. Odmietame preto všetky kacírstva Artemona, manichejcov a valentiánov, Cérđona a marcionitov, ktorí zapierali pôvod Písma svätého: bu niektoré z nich neprijali, bu zfalšovali a porušili.
6. Pritom ovšem netajíme, že niektoré knihy Starého zákona starí prehlásili za apokryfy, iní za cirkevné, lebo i keďby chceli, aby v cirkvách boli čítané, však nechceli, aby bolo ich použitie k utvrdeniu niektorej viery nej pravdy. Ako i Augustín v knihe De civitate Dei (O meste Božom, De civitate Dei 18, 38) pripomína, že Knihy kráľovské prinášajú mená a knihy niektorých prorokov, ale pridáva, že tieto nie sú v kánone a že k zbožnosti tie knihy,, ktoré máme, nám postačia.

Kapitola II.

O výklade Písem svätých, o cirkevných otcov, snemoch a trad íciách.

1. **Písma sväté**, hovorí apoštol Peter, **nezáležia na osobnom výklade** (2Pe 1,20). Preto neschva ujeme ubovo né výklady; z toho dôvodu neuznávame za pravý, alebo správny onen výklad Písem, ktorý nazývajú názorom rímskej cirkvi, ktorý totiž obhajcovia rímskej cirkví usilujú sa jednoducho každému nanúti : ale za pravoverný a správny uznávame len onen výklad Písem, ktorý je erpaný zo samých Písem (totiž z ducha toho jazyka, v ktorom byly napísané, alej pod a uváženia okolností a tiež pod a miest sebe podobných, alebo nepodobných, vysvetlené viacerými a jasnejšími miestami) o sa srovnáva s pravidlom viery a lásky a slúži obzvlášte k sláve Boha a k spásu údí.

2. Preto nezamietame výklady gréckych a latinských otcov cirkevných ani nezavrhuje ich u ené rozpravy a pojednávania o svätých veciach, pokia srovnávajú sa s Písmom svätým: avšak šetrne sa od nich odvraciam, ke shliadneme, že prinášajú nie o cudzieho, alebo Písmam sa proti viaceho. A nemyslíme, žeby tým bola im spôsobená, nejaká krivda od nás; ke že oni všetci jedno myse ne to chcú, aby sme ich spisy nepostavili na urove kanonických spisov, ale doporu ujú ich skúma nako ko sa srovnávajú, alebo rozchádzajú so svätými pianami, a prikazujú, aby tie, ktoré sa srovnávajú prijali, ktoré sa však s nimi nesrovnávajú, aby sme ich neuznávali. Podobným spôsobom sa treba zaobera tiež s ustanoveniami, alebo kanonmi cirkevných snemov. Z tej prí iny nestrpíme, aby na nás niekto v náboženských sporoch alebo veciach viery doliehal púhymi výpove mi cirkevných otcov, alebo usneseniami cirkevných snemov, tým menej prijatými oby ajmi, alebo ve kým po tom rovnako smýš ajúcich, alebo zámienkou starobylosti.

3. Vo veciach viery preto neuznávame nijakého sudcu okrem samého Boha, ktorý v Písme svätom oznamuje , o je pravé a o falošné, o je treba sledova a omu treba sa vyhýba . Pod a toho my sa uspokojujeme iba s úsudkami duchovne založených údí, spo ívajúcimi na slove Božom. Zaiste Jeremiáš i ostatní proroci prísne odsudzovali ony snemy K azov, ktoré oni svolali proti zákonu Božiemu; rovnako dôrazne napomínajú, aby sme neposlúchali tých otcov a nenasledovali tých, ktorý chodiac pod a svojich výmyslov, odchýlili sa od zákona Božieho.

4. Rovnako zavrhuje ľudské podania, ktoré i ke sú ozdo bené krásne znejúcimi nadpismi, ako by božské alebo apoštolské byly, ktoré ako by z úst samých apoštolov a z rúk apoštolov po nich nasledujúcim biskupom a cirkvi byly odovzdané: avšak, ke ich porovnáme so svätými písmam, odchý ujú sa od týchto a touto svojou odchý kou ukazujú, že apoštolské vôbec nie sú. Lebo ako apoštolovia neu ili veciam sebe odporujúcim; práve tak ani apoštolskí mužovia nehlásali ni , o by odporovalo u eniu apoštolov. Bezmála by bolo bezbožné tvrdi , že by apoštolovia, ústnym **podaním** u ili nie o, o by odporovalo ich spisom. Apoštol Pavol jasne hovorí, že on **v každej cirkvi rovnako u il** (1Kor 4,17), a inde hovorí: **»Nepíšeme vám ni iného, než o ítate a omu rozumiete«** (2Kor 1,13). Inde zase sved í, že on a jeho u eníci (to jest apoštolskí mužovia) chodia v tých samých stopách a po ínajú si v rovnakom Duchu (2Kor 12,8).

Kedysi i Zidia mali svoje podania od starších, avšak tieto Pán rázne zamietol, dokázuc, že ich zachovávanie protiví sa zákonu: Božiemu a že **nimi nadarmo ctia Boha** (Mt 15,9; M 7,7).

Kapitola III.

O Bohu, Jeho jednote a Svätej trojici.

1. Veríme a u íme, že Boh vo svojej podstate a prirodzenosti je jeden, ktorý trvá sám od seba, ku všetkému sám posta uje, je nevidite ný, nehmotný, nezmerate ný, ve ný, stvorite všetkých ako vidite ných tak nevidite ných vecí, najvyššie Dobro, živý a všetko obživujúci a zachovávajúci, všemohúci a najmúdrejší, milostivý a milosrdný, spravodlivý a pravdomluvný. Mnohobožstvo máme Vskutku v oškľivosti, lebo je jasne napísané: **Hospodin náš Boh je jeden Hospodin** (5Mojž 6,4). **Ja som Hospodin tvoj Boh, nehudeš ma iných bohov predou mnou** (2Mojž 20,4). **Ja som Hospodin, niet Boha okrem m a** (Iz 45,5). **i nie som ja Hospodin a nieto iného mimo m a? Jediný pravý a zachra ujúci Boh, nikto nie je mimo m a. Ja Hospodi n, Hospodin, útostivý a milosrdný Boh, dlho shovievajúci a ve ký o do milosti a pravdy** (2Mojž 34,6).

2. Ni menej však o tomto neobsiahnom, jedinom a nerozdelenom Bohu veríme a u íme, že o do osoby je nerozlu ite ne a nesmiešate ne rozdielny, to jest Otec, Syn a Duch svätý, tekže Otec od ve nosti splodil Syna; Syn »nevypravite ným« spôsobom sa zrodil, Duch svätý však pochádza od oboch a to od ve nosti s oboma má by vzývaný; takže nie sú traja Bohovia, ale sú tri osoby, ktoré sú jednakej podstaty, jednak o ve né a spolu rovné, kým o do bytosti rozdielne a o do poradia, jedna druhú predchádza, predsa však bez akejkovek nerovnosti. Lebo o sa týka prirodzenosti, alebo podstaty, tak sú spojené, že je jeden Boh, a že božská podstata je spoločná s Otcom, Synom a s Duchom svätým.

3. Písmo sväté totiž ukazuje nám jasnú rozdielnosť osôb, keď anjel medzi inými takto rečie svätej panne: **»Duch svätý príde k tebe, moc Najvyššieho a zatieni; preto tiež, o sa zrodí, bude nazvané svätým, Synom Božím«** (Lk 1,35). Ale i pri pokrstení Krista bolo počuť nebeský hlas, zostupujúci na Krista, hovoriaci: **»Tento je môj milovaný Syn«** (Mt 3,16.17; Jn 1,32). Zjavil sa tiež Duch svätý v podobe holubice. A keď Pán rozkázal svojim učeníkom krstiť, ustanovil, aby **krstili v mene Otca i Syna i Ducha svätého** (Mt 28,19). Inde v evanjeliu tiež riekol: **Ducha svätého pošle môj Otec v mojom mene** (Jn 14,26). A opäť: **»Až príde Prímluvca, ktorého v vám pošlem od Otca, Duch pravdy, ktorý od Otca vychádza, ten bude sved i o mne«** (Jn 15,26). Slovom: prijímame Symbolum — apoštolské vierovyznanie — lebo u í nás pravej viere.

4. Zamietame teda židov a mohamedánov a všetkých tých, ktorí sa tejto svätosvätej a vzývania hodnej Trojici rúhajú. Rovnako zamietame všetky bludárstva a bludárov, ktorí učia, že Syn a Duch svätý sú len pod a mena Bohom, alej že vo Svätej Trojici je niečo stvoreného a slúžiaceho, totiž druhému podriadeného, že je konečne v nej niečo nerovného, väčšieho, alebo menšieho, telesného, alebo telesne vytvoreného, dľa povahy, alebo o vôle rozdielneho, buď smiešaného, alebo samostatného; ako by Syn a Duch svätý boli len pôsobenia a vlastnosti jediného Boha, ako to mysleli monarchiáni noviciáni, Praxeas, patripassiáni, Sabellius, Pavol zo Samosaty, Aetius, Macedonius, anthropomorfiti, Arius a iní im podobní.

Kapitola IV.

O modlitbách, alebo obrazoch Boha, Krista a svätých.

1. Pretože Boh je bytos neviditeľná a nekonečná: preto nemôže byť nijakým umením, alebo obrazom vyobrazený: preto sa neostýchame prehlásiť s Písmom svätým vyobrazení Boha za úriú lož. Z tej príčiny zavrhuje nie len modly pohanov, ale i obrazy kresťanov. I keď totiž Kristus prijal ľudskú prirodzenosť, predsa neprijal ju preto, aby slúžil sochárom a maliarom za predlohu. Riekol, že neprišiel preto, aby zrušil zákon a prorokov (Mt 5,17); v zákone a v písmach prorokov potom obrazy sú zakázané (2Mojž 20,4; 5Mojž 19,4; 5Mojž 4,12). Riekol, že jeho telesná prítomnosť nebude osožná cirkvi; prisľúbil, že Duchom svojim bude stále s nami prítomný (Jn 16,7). Kto by teda veril, žeby tieto, alebo nejaký obraz Jeho

tela prinášal úžitok veriacim? A pretože skrze Ducha svojho prebýva v nás: preto sme chrám Boha (2Kor 6,16). A o spoločného má chrám boží s obrazmi? A keď že blahoslavené duše a oslávení nebesia za svojho pozemského života zavrhovali od seba každú poctu (Sk 14,15) a brojili proti sochám: komu by sa teda zdalo pravdepodobným, žeby zbožným nebesianom a anjelom pápili sa ich obrazy, pred ktorými udi sa klaňajú, hlavy obnažujú a iné počty preukazujú?

2. Aby však udi boli v náboženstve vyuovaní a upomínaní na božské veci a svoje spasenie, prikázal Pán zvestovať evanjelium (Mt 16,15) a nie ma ova a obrazmi vzdelávať nepoučený ľud. Ustanovil tiež sviatosti, ale rytiny nikde nenariadil. Ostatne, kamkoľvek obrátime svoj pohľad: všade nám do očí padnú Bohom stvorené živé a pravé skutočnosti, ktoré ak náležitý pozorujeme, o mnoho úinnejšie pohnú pozorovateľa, než všetky obrazy, alebo márne, nehybné, mdlé a mŕtve maľby všetkých ľudí, o ktorých správne povedal prorok: **»Majú ústa a nehovoria, majú oči a nevidia«** (Žalm 115,5). Preto schvaľujeme tento výrok onoho starého spisovateľa Lactantia: , »Nieto pochybnosti o tom, že kdekoľvek je rytina, tam niet nijakého náboženstva« (Instit. div. II. c. 18). A tvrdíme, že správne učí onen blahoslavený biskup Epifanus, ktorý, keď na dverách chrámu našiel oponu, na ktorej bol namaľovaný obraz Krista, alebo nejakého svätého; strhol ho a zničil, lebo vedel, že je to proti výroku Písma, keď v cirkvi Kristovej visí obraz loveka. Preto tiež rozkázal, aby sa potom v cirkvi Kristovej opony obdobného druhu, ktoré prichádzajú do rozporu s našim náboženstvom, nezaveslovaly, ba radšej je treba odstrániť ono pohoršenie ako také, ktoré sa nehodí do cirkvi Kristovej a medzi veriacim ľudom. Súhlasíme alej s oným výrokom Augustína o pravom náboženstve: Naše náboženstvo nech nie je

uctievaním ľudského diela. Lebo lepší sú sami umelci, ktorí tieto veci zhotovujú: predsa však nie sme povinní ich uctievať (De vera religione c. 55).

Kapitola V.

O uctievaní, pocte a vzývaní Boha skrze jediného Prostredníka Ježiša Krista.

1. Uíme, že jedine pravého Boha je treba vzývať a jemu poctu vzdávať. Túto poctu nevzdávame nikomu, podľa onoho prikázania Pána: **»Svojho Pána Boha vzývaj a jedine Jemu slúž«** (Mt 4,10). Zaiste všetci proroci o najprísnejšie sa obracali proti národu izraelskému, kedykoľvek vzýval a uctieval nie jediného, samotného, pravého Boha. Uíme však, že Boha je treba tak vzývať a uctievať, ako nás tomu On sám naučil, totiž v duchu a v pravde (Jn 4,23.24); nie s nejakou poverou, ale s úprimnosťou, podľa Jeho slova, aby snáď raz tiež k nám neriekol: **»Ktože to žiadal z vašich rúk?«** (Iz 16,2.3). Lebo i apoštol Pavol tak hovorí: **»Boh si nedáva slúžiť ľudskými rukami, ako by nie oho potreboval... «** (Sk 17,26).

2. Jedine Jeho vzývame vo všetkých skúškach a príhodách nášho života a to prostredníctvom jediného Prostredníka a Prímluvcu nášho Ježiša Krista. Lebo zrejme nám prikázal: **»Vzývaj ma v deň súženia, vytrhnem ňu a budeš ma oslavovať «** (Žalm 50,15). Avšak i keď mi ešte pred príchodom Pán, keď riekol: **»Za niekoľko dní by ste prosili Otca v mojom mene, dá vám«** (Jn 16,23). Tiež: **»Poďte ku mne všetci, ktorí pracujete a ste preťažení, a ja vám dám odpočinok (Mt 11,28). A pretože je napísané: »Ako môžu vzývať toho, v koho nevidia?«** (Rím 10,14), my preto v samotného Boha veríme: teda Jeho samotného vzývame a to skrze Krista. Lebo ako apoštol Pavol hovorí: **»Jediný je Boh, jediný tiež prostredník medzi Bohom a ľuďmi, lovek Kristus Ježiš«** (1Tim 2,5); opäť: **»Ale, ak hreší niekto, máme Prímluvcu u Otca, Ježiša Krista spravodlivého«** (1Jn 2,1).

3. Z tej príčiny my oslávených nebeských anjlov, alebo svätých ani nevzývame, ani neuctievame, ani na pomoc nevoláme a ani ich neuznávame za prímluvcov, alebo prostredníkov pred Otcom. Lebo postačuje nám Boh a Prostredník, Kristus a onú časť, ktorá patrí jedine Bohu a Jeho Synovi, nedelíme s nikým, nakoľko On sám jasne povedal: **»Nedám inému svojej slávy«** (Iz 42,8). I apoštol Peter to u nás: **»Niet iného mena pod nebom daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení«** (Sk 4,12). Zaiste tí, ktorí v ňom skrze vieru nájdu uspokojenie, ni oho iného nehľadajú mimo Krista.

Ni menej však (svätými) blahoslavenými ani nepohodame, ani o nich nízko nezmyšľáme. Uznávame totiž, že sú živými ľuďmi Krista, milovníci Boha, ktorí slávne zvížazili nad telom a svetom. Milujeme ich teda a tiež ctíme ich, ako bratov, avšak nie nejakou náboženskou poctou, ale poctami smýšľanými o nich a spravodlivými chválami. Tiež ich napodobujeme, lebo na svojich najhorlivejších prosbách a modlitbách žiadame, aby sme ako nasledovníci ich viery a cnosti, boli tiež spoluúčastníkmi v Jeho spasení a s nimi spolu u Boha prebývali a spolu s nimi v Kristu sa radovali. Ako sa toho týka, súhlasíme s oným výrokom Augustína o pravom náboženstve: **»Naše náboženstvo nech nie je uctievaním mŕtvych ľudí; lebo ak pobožne žili, vtedy nie sú takí, aby túžili po takýchto poctách, ba skôr to chcú, aby sme Jeho ctili, vo svetle ktorého oni žijú a radujú sa nad tým, že i my sme spoluúčastníkmi Jeho zásluh. Máme ich teda čtiť, lebo sú hodní nasledovania, ale pre ich zbožnosť nijako ich nemáme vzývať «** (De vera religione c. 55).

4. Všetci ešte menej veríme, žeby sa ostatkom zosnulých mala vzdávať pocta, alebo zbožňovanie. Oni starí svätí považovali, že dostatočne preukázali svojim mŕtvym, ak ich telesné pozostatky – potom keď ich duch vzlietol k nebesám – po estne pochovali; a za najvznešenejšie ostatky všetkých svojich predkov pokladali ich cnosti; uenie a vieru, ktoré ako s chválou mŕtvych doporovali: tak i sami, kým žili na zemi, usilovali sa ich napodobniť. Práve títo predkovia neprísahali iné než na meno jediného Boha Hospodina, ako to božský zákon prikazuje (5Mojž 10,20), ktorý zakazuje prísahu na meno cudzích bohov (2Mojž 23,13). Preto prísahy na meno svätých my neskladáme. Zavrhneme preto vo všetkých týchto veciach to uenie, ktoré zosnulým zbožným v nebi pripisuje, viac, než sa patrí.

Kapitola VI.

O prozrete nosti Božej.

1. Veríme, že starostlivos ou múdreho, ve ného a všemohúceho Boha všetko na nebi i na zemi a o je vo všetkom stvorení sa udržuje a spravuje. O tom sved í Dávid hovoriac: **»Hospodin je vyvýšený nad všetky národy, a nad nebesá sláva jeho. Kto je rovný Hospodinu, Bohu nášmu, ktorý vysoko býva? Ktorý sa snižuje, aby videl, o je na nebi i na zemi«** (Žalm 113,4–5). A opä tak hovorí: **»Ty znáš všetky cesty moje. Lebo ešte ani nemám slova na jazyku, a h a, Hospodine, ty to vieš všetko«** (Žalm 139,3–4). I apoštol Pavol o tom sved í, hovoriac: **»Lebo v om žijeme, hýbeme a sme (Sk 17,28), a z Neho skrze Neho a pre Neho je všetko«** (Rím 11,36). Ve mi správne a pod a Písma svätého zdôraznil to Augustín (De agone Christi c. 8), o Pán riekol: **» i sa nepredávajú dva vrabce za groš? a predsa ani jeden z nich nepadne na zem bez vôle vášho Otca«** (Mt 10,29). Týmito slovami to chcel dokáza , že i to, o udia pokladajú za najmenej cenné, i to spravuje Božia všemohúcnos . Tak hovorí alej i pravda, **že On živí vtákov pod nebom a odieva po né alie, ba i vlasy na našej hlave sú spo ítané (Mt 6,26).**

2. Odsudzujeme preto epikurejcov, ktorí popierajú Božiu starostlivos a všetkých tých, ktorí rúhavo to hovoria, že Boh len nebesá spravuje a naše veci ani nevidí, ani o nich nedbá. Odsúdil takých tiež onen krá ovský prorok Dávid, ktorý riekol: **»Až dokedy bezbožníci, Hospodine, dokedy budú plesa ? A hovoria: Nevidí toho Hospodin, ani tomu nerozumieme Boh Jakubov! Rozumejte, vy zhovädli v ude! A vy blázni, kedyže už zmúdriete? i azda ten, ktorý u inil ucho, nepo uje? A o ten, ktorý stvoril oko, nevidí?«** (Žalm 94,3.7–9).

3. Pritom však nepoh dame ako neužito nými, onými prostriedkami, ktorými sa starostlivos Božia prevádza, ale skôr u íme, že sa pod a nich máme spravova , pokia nám slovo Božie to doporu uje. Preto zamietame nerozvážne slová tých, ktorí hovoria že: ak boži a starostlivos spravuje všetky veci, vtedy sú iste daromné naše usilovanie a naše lopotenie; posta í, ako všetko to, o má by spravované, prenecháme Božej starostlivosti a nie je potrebné, aby sme sa potom o nejakú vec alej starali, alebo nie o konali. Lebo i ke apoštol Pavol vedel, že pluje pod opaterou Božou, ktorý mu sám riekol: **»Musíš sved i i v Ríme«** (Sk 23,11); ktorý nad to i to mu pris úbil: **»Lebo nikto z vás nepríde o život, nikomu z vás ani vlas na hlave nebude zmarený«** (Sk 27, 22, 34), predsa však len samý Pavol, ke námorníci pomýš ali na útek, tak riekol stotníkovi a vojakom: **»Ak títo nezostanú na lodi, vy nemôžete by zachránení «** (Sk 27,31). Lebo Boh, ktorý jednej každej veci ur il jej cie , zároveň rozhodol tiež o po iatku aj o prostriedko ch, skrze ktoré sa má dospie až ku koncu.

4. Pohania udalosti pripisujú bu slepému osudu alebo neistej náhode. Ale apoštol Jakub nechce, aby sme hovorili: **»Dnes, alebo zajtra sa odoberieme do toho mesta a budeme obchodova «** (Jk 4,13.15). I Augustín tak hovorí: **Všetko o v bebu vecí slepe sa dia , zdá sa u om daromným, deje sa Jedine na Jeho slovo, lebo ni sa nedeje bez Jeho rozkazu (Enarrat in Psalm 148).** Takou náhodnou udalos ou zdalo sa by to, že ke Saul h adal oslice svojho otca, stretol sa s proro kom Samuelom; ale už predtým riekol Pán ku prorokovi: **»Zajtra o tomto ase pošlem ku tebe muža zo zeme Benjamínovej «** (1Sám 9,16).

Kapitola VII.

O stvorení všehomíra, o anjeloch, diablove a loveku.

1. Tento dobrotivý a všemohúci Boh stvoril všetko, ako vec i vidite né, tak nevidite né Svojím ve ným Slovom a to tiež zachováva skrze Svojho ve ného Ducha, ako o tom sved í Dávid, ke hovorí: **»Slovom Hospodinovým u inené sú nebesá a duchom jeho úst všetko ich vojsko«** (Žalm 33,6). Všetko, o Boh stvoril – ako Písmo hovorí – bolo ve mi dobré, ur ené ku prospechu a úžitku udí. Hovoríme, že všetky tieto veci pochádzajú z jedného po iatku.

2. Odsudzujeme preto manichejcov a marcionitov, ktorí bezbožne vymysleli dvojakú podstatu a prirodzenos dobra a zla, tiež, dve praprí iny a dvoch proti sebe stojacích bohov – dobro a zlo.

3. Medzi všetkými stvoreniami vynikajú anjeli a udia. O anjeloch tak hovorí sväté Písmo: **»Ktorý robíš vetry svojimi posly, svojimi služobníkmi plápolajúci ohe «** (Žalm 104,4). Podobne: **» ože nie sú všetci anjeli len služobní duchovia, ktorí bývajú posielaní na pomoc tým, ktorí majú obdrža dedi stvo spásy?«** (Žid 1,14). O satanovi potom sám Pán Ježiš takto sved í: **»On bol vrahom udí od po iatku, neobstál v pravde, pretože v om**

niet pravdy. Kedyko vek hovorí, lož hovorí z toho, o je mu vlastné, pretože je lhár a otec lži« (Jn 8,44). To u íme tedy, že niektorí anjeli zotrvali v poslušnosti a tak boli ur ení k vernej službe Bohu a u om; iní však z vlastnej viny odpadli a do záhuby boli uvrhnutí a sta li sa nepriate mi všetkého dobra a veriacich.

4. O loveku potom to hovorí Písmo, že na po iatku bol dobrým u inený na obraz a podobnos Boha; že Boh ho umiestnil v rajskej záhrade a podrobil mu všetko (1Mojž 2,8 –15), o Dávid tak velebne oslavuje v ôsmom žalme. Pridal mu tiež manželku a nad to im požehnal. Tvrdíme však, že lovek pozostáva z dvoch a to rozdielnych podstát v jednej osobe, t. j. nesmrte nej du e, ktorá po odlú aní od tela ani nespí, ani nezaniká, a zo smrte ného tela, ktoré však bude pri pos lednom súde vzkriesené z mrtvých, aby tak celý lovek bu v živote, alebo smrti zostal ve ne.

5. Odsudzujeme všetkých tých, ktorí v posmech berú nesmrte nos duše, alebo všete ným rozumovaním v pochybnos uvádzajú, alebo tvrdia, že duch spí, alebo že je i askou Boha. Skrátka odsudzujeme mienky všetkých tých, ktorí o stvorení, o anjloch, o satanovi a loveku opa ne smýš ajú, než nás tomu u ia Písma sväté v apoštolskej cirkvi Kristovej.

Kapitola VIII.

O pádu loveka, a hriechu a o prí ine hriechu.

1. Boh stvoril loveka z po iatku na svoj obraz, v spravodlivosti a skuto nej svätosti, dobrým a pravdivým; ale lovek na popud hada (1Mojž 3) a pre vlastnú vinu odpadol od dobroty a spravodlivosti a stal sa koris ou hriechu, smrti a rozli ných nerestí. A akým sa po pádu stal, takí sú všetci tí, ktorí z neho pochádzajú, t.j. prepadli hriechu, smrti a rôznym neš astiam.

2. Pod hriechom potom rozumieme onú vrodenu porušenos loveka, ktorá z našich prvých rodi ov na nás všetkých prešla, alebo sa rozšírila, pre ktorú sme pohrúžení do zlých žiadosti (1Mojž 6,5.8.21) a od dobra odvrátení, náchylní však ku všetkému zlu, plní všetkej hanebnosti, nedôvery, opovrhovania a nenávisti, vo i Bohu, sami od seba nemôžeme ni dobrého urobi , dokonca ani len myslie (2Kor 3,5). Áno, potom, ke i rokov pribúda, prevrátenými myšlienkami, slovami a skutkami, ktorých sa dopúš ame proti zákonu Božiemu, prinášame zlé ovocia, ako zlé stromy (Mt 12,33); z tej prí iny pod a vlastnej zásluhy prepadávame Božiemu hnevu, uva ujeme na seba spravodlivé tresty, takže všetci by sme boli od Boha zavrhnutí, keby nás vykúpil Kristus neprivedol nazad.

3. A tak tedy smr ou nerozumieme len smr telesnú, ktorú musíme všetci raz podstúpi pre hriechy; ale i ve né tresty, ktoré sme zaslúžili pre náš hriech a porušenos . Lebo apoštol to hovorí, že: »Mrtví sme boli pre svoje prestupky a hriechy a boli sme od prirodzenosti predmetmi Božieho hnevu, ako všetci ostatní. Ale Boh, bohatý vo svojom u utovaní, hoc sme boli m tvi pre prestupky, i nás oživil spolu s Kris tom« (Ef 2); alej: »Preto ako skrze jedného loveka hriech vstúpil do sveta, a skrze hriech smr , a tak na všetkých udí sa rozšírila smr , že všetci zhrešili« (Rím 5,12).

4. Uznávame tedy, že v každom loveku je dedi ný hriech; uznávame, že všetky ostatn e hriechy, ktoré z neho pochádzajú a hriechom sa nazývajú, v skuto nosti tiež nnimi sú, nech sa nazývajú akoko vek, bu smrte ným, (1Jn 5,16 ns), alebo odpustite nými, alebo tiež oným, ktorý sa volá hriechom proti Duchu svätému, ktorý nebude odpustený (Mt 3,29). I to vyznávame, že hriechy nie sú rovnaké, i ke pochádzajú z toho samého prame a porušenos ti a nevery, ale jedny sú ažšie od druhých, ako to Pán riekol: »Snesi e nejšie bude zemi Sodomskej a Gomorskej v de súdu než onomu mestu, ktoré nechcelo po úva slová evanjelia« (Mt 10,15).

5. Odsudzujeme tedy všetkých tých, ktorí proti tomu u ili, zvlášte však Pelagia a všetkých pelagiánov spolu so stúpecami Joviniána, ktorí so stoikmi pokladali všetky hriechy za rovné. V tejto veci a vo všetkom súhlasíme s Augustínom, ktorý svoje u enie erpal a obhajoval z Písma svätého.

6. Zavrhuje alej Floriána a Blasta, proti ktorým i Ireneus písal a všetkých tých, ktorí Boha pokladajú za pôvodcu hriechu; ke že jasne je napísané: »Lebo ty nie si Bohom, ktorý by mal z á ubu v bezbožnosti; nebude s tebou býva zlý; nenávidíš všetkých, ktorí robia neprávos (Žalm 5,5 –7). A opä : Ke satan hovorí lož, hovorí zo svojho vlastného, lebo je lhár a otec lži« (Jn 8,44). Ale i v nás samých je dos hriechov a skazenosti, takže nie je treba, aby nám Boh pridával novej, alebo hojnejšej neprávosti. Preto, ak sa v Písme hovorí o tom, že Boh zatvrdzuje, zaslepuje a v prevrátené myslenie niekoho vydáva, tomu tak treba rozumie , že Boh to iní

pod a spravodlivého súdu, ako spravodlivý sudca a kárate . Konecne, koľko veľa sa v Písme svätom hovorí o tom, alebo tak sa zdá, že Boh iní nie o zlého: to nie preto je reálne, ako keby nie lovek konal zlo, ale pretože Boh to dopúšťa, aby sa to stalo a nezabraňuje tomu pre svoj spravodlivý súd ; kdežto, keby bol chcel, mohol by mu zabrániť ; alebo že ľudské zlo na dobro obracia ako previnenie bratov Jozefových; alebo že hriechy tak spravuje, aby sa nad mieru nevyrútily a nerozmohly. Augustín tak píše o tom (Enchiridion ad Laur. c. 100): Obdivuhodným a nevysloviteľným spôsobom, nie bez Jeho vôle deje sa to, čo sa hoci proti Jeho vôli koná. Pretože by sa nestalo, keby On nedovolil, aby sa stalo. A zaiste nie proti svojej vôli dovoľuje, ale pod a svojej vôli. Ani by nedovolil On ako dobrý zlo, keby ak o všemohúci nemohol tiež zo zla urobiť dobro. Potia on.

7. Ostatné otázky, že či Boh chcel, aby Adam padol? alebo či ho podnecoval k pádu? alebo pre o pádu nezabránil? a iné podobné, poítame medzi všetkými otázkami, len ak by nás donútil svár kacírov, alebo podobných neodbytných ľudí, aby sme tiež takéto otázky zo slova Božieho vyložili, ako to nezriedka činili zbožní učiteľia cirkvi; vediac, že Boh prikázal loveku, aby nejedol zo zakázaného ovocia, a že prestúpenie zákazu potrestal; ale i zlé veci, ktoré sa dejú, nie sú zlé vzhľadom k Božej starostlivosti, vôli a Božej moci, ale vzhľadom na satana a našu vôľu, ktorá sa vzpiera Božej vôli.

Kapitola IX.

O slobodnej vôli, a schopnostiach loveka.

1. O tejto veci, ktorá často dala v cirkvi vznik mnohým sporom, to učíme, že je treba uvážiť tri okolnosti, alebo stavy loveka. Najprv, aký bol lovek pred Pádom? totiž spravodlivý a slobodný, ktorý mohol i v dobrotu zotrvať i ku zlu sa prikloniť ; priklonil sa však ku zlému a zaplietol ako seba, tak celé ľudské pokolenie do hriechu a smrti, ako sme predtým povedali.

2. Potom je treba uvážiť, aký bol lovek po Páde? I keď lovek neustratil rozumnosť a nebola mu odobratá vôľa, a ani sa nepremenil práve v kameň, alebo peš: predsa oné schopnosti v loveku tak sa zmenily a oslabily, že nie sú už viac schopné na to, na čo boly spôsobilé pred pádom. Myseľ sa totiž zatemnila a zo slobodnej vôle stala sa otrocká vôľa. Lebo hriechu slúži nie nechtiac ale chtiac. Zaiste chcením to nazývame, nie nechcením.

3. Preto, čo sa týka zla, alebo hriechu: lovek k nemu nebýva donútený od Boha, alebo od satana, ale zlo koná z vlastnej vôle a v tomto ohľade má naprosto slobodnú vôľu. Ak potom často to pozorujeme, že Boh prekázal loveku prevedenie najhorších skutkov a úmyslov, aby nedosiahly svojho cieľa: tým Boh neuberá loveku slobody v zlu, ale mocou svojou predchádza to, čo si lovek inak slobodne predsavzal. Tak i bratia Jozefa slobodne pojalí úmysel, že Jozefa zabijú, ale to nemôžu urobiť, lebo inak sa zdalo Božej rade.

4. Čo sa týka dobra a ctností: rozum ľudský sám zo seba nesúdi správne o božských veciach. Evanjelické a apoštolské písmo totiž od každého z nás, ktorí chceme byť spasení, vyžaduje znovuzrodenie; nako ko prvé narodenie z Adama nám neprospeje k spásu. Apoštol Pavol hovorí: »Telesný lovek neuznáva veci Ducha Božieho« (1Kor 2,14). Inde berie v pochybnosť, že by sme sami boli schopný vymyslieť niečo o dobrého (2Kor 3,5). Vieme však, že vodcom vôle je rozum, alebo úmysel; keď však vodca je slepý: je jasné, kam sa dostane i vôľa; preto, kým lovek sa znovu nenarodí, nemá nijakú slobodnú vôľu k dobrotu, ani nijakú silu vykonať dobro. Pán takto hovorí v evanjeliu: »Vpravde, vpravde hovorím vám: Ktoko veľa hreší, je otrokom hriechu« (Ján 8,34). A pod a apoštola Pavla telesné smýšľanie je nepriateľom Božím; lebo nie je podriadené zákonu Božiemu, ba ani nemôže byť (Rím 8,7).

5. Alej pokračujúc to hovoríme, že v padlom loveku je určitá chápanie pozemských vecí. Lebo Boh z milosrdenstva svojho ponechal mu totiž schopnosti, avšak ani z nich nedosahujú k oným, ktoré mal pred pádom. Boh prikazuje cvičiť schopnosti a zároveň pridáva dary a tiež prospech. A je zrejmé, že vo všetkých odvetviach umenia nedosiahneme ani prospechu bez Božieho požehnania. Písmo sväté zaiste všetky umenia od Boha odvodzuje (2Mojž 31). Veľkí pohania pripisovali pôvod umení bohom, ako ich vynálezcom.

6. Konecne vieme, či znovuzrodení majú slobodnú vôľu a do akej miery? Pri znovuzrodení Duch svätý osvecuje rozum, aby pochopil tajomstvá a vôľu, ale opatruje tiež schopnosťami, aby dobrovoľne nechcelo a tiež konať mohlo. Keby sme sa toho vzdali, zapreli by sme kresťanskú slobodu a zaviedli zákonné otroctvo. Ale i Boh tak hovorí skrze proroka: »Dám svoj zákon do ich vnútorností a napíšem ho na ich srdce« (Jer 31,33). I

Pán to hovorí v evanjeliu: »Ak Syn vás oslobodí, vpravde slobodní budete« (Ján 8,36). Pávol zas to hovorí: »Ve vám sa dostalo tej milosti pre Krista: nielen v neho veri , ale i pre neho trpie (Fil 1,29). alej: Som tiež presved ený, že ten, ktorý vo vás za al dobré dielo, dokoná ho až ku d u Krista Ježiša (Fil 1,6); a opä : Ve Boh sám pôsobí vo vás i vô u i in pre dobré rozhodnutie« (Fil 2,13).

7. Pritom však u íme, že je treba dba dvoch vecí; po prvý raz to, že znovuzrodení pri vo be a konaní dobra nie len trpne, ale i inne sa chovajú. Lebo Boh, ich ponúka, aby sami konali to, o konajú. Správne pripomína k tomu Augustín, že Boh sa nazýva naším pomocníkom. Nemôže hy však spomožené, iba tomu, kto nie o robí. Manichejci zbavili loveka všetkej inorodosti a pok ladali ho s aby za kame alebo pe .

8. Po druhé u íme to, že v znovuzrodených ostáva slabos . Lebo totiž prebýva v nás hriech a v znovuzrodených telo bojuje proti duchu až do konca nášho života: preto nemôžu znovuzrodení celkom dokonale vykona to, o si predsavzali. Toto potvrdzuje apoštol (Rím 7; Gal 5). Pod a toho naša slobodná vô a je slabá preto, že v nás až do konca života da o zostáva z stareho Adama a vrodenej udskej porušenosti. Pretože však sily telesnosti a zbytky starého loveka nie sú tak ú iné, aby celkom udusily pôsobenie Ducha: preto nazývame veriacich slobodnými, ale predsa tak, aby svoju slabos poznávali a so slobodnou vô ou sa nijako nehonosili. Lebo veriaci musia vždy ma na myslí to, o to kokrát pripomína Augustín z apoštola: » o máš , o by si nebol dostal? A ke si dostal, pre o sa chváliš, ako keby si nebol dostal?« (1Kor 4,7). K tomu pristupuje to, že nie hne sa spl uje to, o sme si predsavzali, lebo výsledok vecí spo íva v rukách Boha. Preto prosí Pavol Pána, aby mu dal š astne vykona cestu (Rím 1,10). Tak tedy už i z tej prí iny je slabá slobodná vô a.

9. Ostatne, nikto nezapiera, že vo vonkajších veciach i znovu zrodení i neznovu zrodení majú slobodnú vô u. Lebo lovek má s ostatnými tvormi (od ktorých nie je nižší) tú spoločnú vlastnos , že niektoré veci chce, iné nechce; tak môže hovori , alebo ml a , vyjs z domu, alebo zosta doma at . A ko vek i v tom vždy treba myslie na moc Božiu, ktorá spôsobila to, že Balám sa nemohol dosta tam, kde chcel (4Mojž 24) a ani Zachariáš, ke sa vrátil z chrámu, nemohol hovori akoko vek chcel (Lk 1,22).

10. V tejto veci odmietame manichejcov, ktorí popierajú, žeby v dobrom loveku zo slobodnej vôle bolo povstalo zlo. I pelagiánov odsudzujeme, ktorí to hovoria, že zlý lovek iná dostato nú slobodnú vô u na to, aby konal dobré prikázania. Obidvoch vyvracia Písmo sväté, ktoré oným to hovorí: »Boh stvoril loveka spravodlivým« (1Mojž 1,27); týmto potom tak hovorí: »Tedy ak vás Syn vyslobodí, budete skuto ne slobodní« (Jn 8,36).

Kapitola X.

O predur ení Božom a vyvolení svätých.

1. Boh od ve nosti predur il, alebo vyvolil slobodne a z púhej milosti bez oh adu na osobu, svätých, ktorých chce spasi v Kristu, pod a onoho výroku apoštola: »Boh vyvolil si nás v om pred založením sveta (Ef 1,4); alej: **On nás spasil a povolal svätým povolaním, nie pod a vlastného predloženia a vlastnej milosti, ktorá nám bola daná v Kristu Ježišovi pred ve nými asmi, teraz však sa stala zrejmou v zjavení ašho Spasite a Ježiša Krista**« (2Tim 1,9.10).

2. Tedy nie bezprostredne, hoc ani nie pre nejakú našu zásluhu, ale v Kristu a pre Krista vyvolil si nás Boh tak, aby tí, ktorí už boli Vierou v Krista vštepení, boli zároveň vyvolení; naproti tomu tí, ktorí sú mimo Krista, sú zavrhnutí pod a onoho slova apoštola: »**Skúmajte sami seba, i ste vo viere, osved ujte sa sami. i nerozoznávate sami na sebe, že Ježiš Kristus je vo vás? Iba ak by ste to boli nedokázali**« (2Kor 13,5).

3. Kone ne Boh vyvolil svätých v Kristu k ur itému cie u, ktorý apoštol nasledovne vysvet uje, hovor iac: »**Vyvolili si nás v om pred založením sveta, aby sme holi svätí a nepoškrvení pred ním; v láske nás predur il k tomu, aby sme sa mu v Ježišu Kristu stali synmi, pod a rozhodnutia vôle k chvále slávy Jeho milosti**« (Ef 1,16).

4. A a ko vek Pán zná tých, ktorí sú jeho (2Tim 2,9) a niekde sa zmienka iní o malom po te vyvolených (Mt 20,16), predsa máme ma dobrú nádej o všetkých a nikto nemá by nerozvážne pripo ítaný k zavrhnutým. Pavol zaiste hovorí k filipínskym: » **akujem svojmu Bohu pri každej spomien ke za Vás** (hovori totiž o celej filipínskej cirkvi), **pre vaše ú astenstvo v evanjeliu; súc presved ený, že ten, ktorý vo vás za al dobré dielo, dokoná ho až ku d u Ježiša Krista, ve je spravodlivé, aby som takto o vás všetkých smýš al** « (Fil

1,3,5—7). A keď sa Pána opýtali, **či je málo tých, ktorí majú byť spasení?** (Lk 33,23). Pán neodpovedal a neriekol, že málo, alebo mnoho bude spasených, alebo zatratených, ale radšej napomína, aby každý sa usiloval vchádzať tesnou bránou. Ako by riekol: Nie je vaša vec zvedávať sa o tom dopytovať, ale radšej sa usilujte, aby ste priamou cestou vošli do neba (Lk 13,24).

5. Preto neschvaujeme, bezbožné reči niektorých, ktorí hovoria: Málo je vyvolených, ale pretože neviem, či som v ich malom poľte: teda užívam života. Iní zase tak hovoria: Ak ma Boh predurčil, alebo vyvolil, niema zaiste už o stanovené spasenie neprípraviť, nechže by som skoro vek vystrájal. Ak som však v poľte zatratených, nič mi nepomôže ani viera ani pokánie, lebo Božie rozhodnutie nemôže byť zmenené. Preto daromné sú všetky poučovanie a napomínania. Proti takýmto horlivo brojí ono slovo apoštola: **»Služobník Pána sa nemá vadiť, ale má byť prívetivý ku všetkým, schopný urobiť a zniesť i zlé, vo výchove odporcov mierny; keď im predsa Boh môže ešte dať príležitosť ku pokániu, aby poznali pravdu vytriezveli a unikli z osídla diabla, hoci ním boli lapení, aby konali jeho vôľu«** (2Tim 2,24—26). Ale i Augustín v 14. kapitole a nasledujúcich svojho spisu »Daru vytrvalosti« to dokazuje, že oboje sa má zvestovať, ako milosť slobodného vyvolenia a predurčenia, tak i napomínania a spasenie učením. Neschvaujeme postup tých, ktorí mimo Krista sa pýtajú: či sú vyvolení? A čo určil o nich Boží odveň? Lebo je treba poslúchať zvestovanie evanjelia a jemú uveriť a za nepochybné pokladať to, že ak veríš a si v Kristu: vtedy si vyvolený. Lebo Otec veľnú radu svojho predurčenia, aby som to práve slovami apoštola vyložil, v Kristu nám zjavil.

6. Predovšetkým teda je treba skúmať a uvážiť aká veľká láska Otca je nám v Kristu zjavená; alej je treba naslúchať, čo nám Pán každodenne v evanjeliu zvestuje, ako volá a hovorí: **»Podte ku mne všetci, ktorí ste obtiažení a pracujete a ja vám dám odpočinutie (Mt 11,28). Lebo tak miloval Boh svet, že svojho jednorodného Syna dal, aby každý, kto v neho verí, nezahynul, ale mal veľný život (Ján 3,6). A opäť: »Tak nie je vôľa a vôľa Otca v nebi, aby zahynul len jeden z týchto malých«** (Mt 18,14). Nech je nám teda Kristu zrkadlom, v ktorom by sme svoje predurčenie pozorovali. O tom, že sme zapísaní do knihy života, dostatočné a pevné svedectvo bude to, ak vstúpime do spoločnosti s Kristom a skrze pravú vieru On je náš a my Jeho.

7. Nech nás potešuje v pokušení hľbania o predurčení, nad ktoré sotva iné je nebezpečnejšie, to: že Božie zasľúbenia obecné platia veriacim, lebo sám hovorí: **»Proste a bude vám dané (Lk 11,9,10); lebo každý kto prosí, dostáva«** (Mt 7,7—8). Nech nás potešuje i to, že s obecnou cirkvou Božou takto sa modlíme: **Otec náš, ktorý si v nebesách! a že skrze krst sme vstúpení do tela Kristovho** (Gal 3,27) a že často požívame v cirkvi Jeho telo a krv k životu veľnému. Tým utvrdením, pod apoštola Pavla s bážou a trasením máme konať za svoje spasenie (Fil 2,12).

Kapitola XI.

O Ježiši Kristovi, pravom Bohu a ľloveku, jedinom Spasiteľovi sveta.

1. Veríme a uveríme potom, že Otec odveň predurčil, alebo predom ustanovil Syna Božieho a nášho Pána Ježiša Krista za Spasiteľa sveta, a veríme, že On sa narodil nie až vtedy, keď z panny Márie vzal na seba telo, a ani nie pred položením základov sveta, ale pred celou veľnosťou a to od Otca, nývsloviteľným spôsobom. Lebo Izaiáš riekol: **»Rod Jeho kto vypraví?«** (Iz 53,8.) Micheáš potom to: **»Jeho pôvod je od starodávna, odo dnov veľných«** (Mich. 5,2). Ján to hovorí v evanjeliu, že: **»Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Slovo bol Boh«** (Ján 1,1). Preto Syn je podľa božstva rovnaký a spoločný podstatou s Otcem, je pravý Boh; nie je podľa pomenovania a prijatia za syna, alebo nejakého povýšenia, ale podľa podstaty a prirodzenosti, ako apoštol Ján opäť hovorí: **»Syna určil za dediča veľkerenstva, skrze ktorého uinil všetky veky; On je odlesk slávy a obrazom podstaty Božej, nesie vesmír svojím mocným slovom«** (Žid 1,2—3). Sám Pán tak hovorí v evanjeliu: **»Teraz osláv Ty ma, Otec u seba slávou, ktorú som mal u Teba, skôr než svet povstal«** (Ján 17,5) A inde v evanjeliu to je napísané: **»Židia sa usilovali Ježiša zabiť, lebo Boha nazýval svojím Otcem, a staval sa Bohu na rove«** (Ján 5,18).

2. Preto zatracujeme bezbožné uenie Ariovo a všetkých ariánov namierené proti Synovi Božiemu zvlášte ale Michala Serveta Španiela a rúhavé reči všetkých servetiánov, ktoré prostredníctvom nich, proti Synovi Božiemu, satan ako by z pekla nabral a smelo a bezbožne vo svete rozsieval.
3. Veríme a uíme tiež to, že večný Syn veného Boha, staj sa synom loveka zo semena Abrahámovho a Dávidovho, nie skrze muža, ako Ebion povedal, ale bol po atý najistejšie z Ducha svätého a narodený z navždy panny Márie, ako nám to evanjelický príbeh jasne vysvetľuje. I Pavol to hovorí: **»Lebo zaiste neprijal anjelov, ale semeno Abrahámovho prijal«** (Žid 2,16). Apoštol Ján zas tak hovorí: **»Ktorý duch nevyznáva Ježiša v tele prišlého Kristom, ten nie je z Boha«** (1Ján 4,3). Kristovo telo nebolo tedy ani zdanlivým ani z neba sneseným telom, ako o tom blúznili Valentinus a Marcion. Mimo to duša nášho Pána Ježiša Krista nebola bez duše, ako Eunomius uil, ale mal dušu s rozumom a telo s rozumnosťou, ako Apolinaris myslel, ani telo nebolo bez duše, ako Eunomius uil, ale mal dušu s rozumom a telo so smyslami, ktorými smyslami citlivo snášal skutočné bolesti za násu svojho utrpenia, ako o tom i sám svedčí, hovoriac: **»Moja duša je presmutná až k smrti«** (Mt 26,38) a: **»Teraz je moja duša rozochvená«** (Ján 12,27).
4. Uznávame tedy, že v jednom a tom samom Pánu našom Ježišu Krista sú dve prirodzenosti alebo podstaty: božská a ľudská, hovoríme, že tieto sú so sebou tak spojené, alebo sjednotené, že ani nie sú pohltené, ani splynutej ale skôr pri zachovaní jednej každej vlastnosti svojich neporušených prirodzeností; v jednej osobe sú tak spojené a sjednotené, že my jedného Krista Pána vzývame, nie dvoch; hovorím: jedného, ako pravého Pána a loveka; pod ľadbožskej prirodzenosti s Otcom, pod ľaduľdskej prirodzenosti s nami ľudmi rovnakej podstaty a **nám vo všetkom podobného okrem hriechu** (Žid 4,15). Lebo ako zavrhuje uenie nestoriánov, ktoré z jedného Krista robí dvoch a porušuje jednotu osoby: práve tak i rozhodne zatracujeme blúznenie Eutycha a monotheletov alebo monofysitov, ktorí popierajú vlastnosti ľudskej prirodzenosti.
5. Nasledovne vonkoncom neuíme, žeby v Kristu trpela božská prirodzenosť, alebo žeby Kristus pod ľaduľdskej prirodzenosti ešte i teraz bol prítomný na tomto svete teda všade. Lebo ani nemyslíme, ani neuíme, žeby telo Kristovo po oslávení prestalo by ľadpravým telom, alebo žeby bolo v božskej obrátené a to takým spôsobom v božskej, žeby svoje vlastnosti, o sa týka tela a duše zo seba složilo a celkom sa bolo zmenilo v božskú prirodzenosť, a tak len v jednej podstate zaľadolestvovaľ. Preto nijako neschvaľujeme, ani neprijímame prázdne, zapletené, nejasné a sebe protirečiacie rozumovania Schwenkfelda a ľadjemu podobných darmovravcov o tejto veci, ani sami nie sáme schwenkfeldiáni.
6. Veríme ľadalej, že **náš Pán Ježiš Kristus** — ako apoštol Peter hovorí — **v skutočnosti trpel a zomrel pre nás v tele** (1Pe 3,18). V ohavnosti máme bezbožné zúrenie jakobitov a Turkov, ktorí sa rúhajú utrpeniu Pána.
7. Nezapierame však — pod ľadslav apoštola Pavla — **že Pán slávy za nás bol ukrižovaný** (1Kor 2,8). Lebo vzájomné spojenie vlastností, ako je z Písma ľadperpané a ktoré všeobecná prvotná cirkev užívala k výkladu a srovnávaniu miest v Písme svätom zdanlivo sebe odporujúcich, zbožne prijímame a tiež upotrebuje.
8. Veríme a uíme, že ten samý Pán náš Ježiš Kristus v ľadtom svojom pravom tele, v ktorom bol ukrižovaný a zomrel, tiež zmŕtvych vstal a nevzkriesil iné telo namiesto pochovaného, ani neprijal ducha miesto tela, ale že podržal opravdivé ľadttelo. Vzhľadom na to, keď uenenci sa domnievali, že vidia ducha Pána: ukáza ľadim svoje ruky a nohy, ktoré niesly stopy rán spôsobených klincami a dodal:
- »Hľadte na moje ruky a nohy! Veľsom to ja sám! Dotknite sa ma a presvedte sa; duch predsa nemá mäsa a kostí, ako vidíte, ja mám«** (Lk 24, 37, 39).
9. Veríme, že náš Pán v ľadtom samom tele svojom vstúpil nado všetkých viditeľných nebesá, do samého najvyššieho neba, totiž do sídla Boha a blahoslavených duší, na pravicu Boha Otca, oľadakoko vek znamená rovnaké ľadústenstvo v sláve a velebnosti; predsa však poklada sa tiež za miesto, o ktorom v evanjeliu takto hovorí Pán: **»Idem vám prihotoviť miesto«** (Ján 14,2). Ale i apoštol Peter tak hovorí: **»Krista Ježiša musí nebe podržať doľadnasu obnovy všetkých«** (Sk 3,21).
10. Však ten samý príde z nebies k súdu vtedy, keď ľadzloinnosť dosiahne vrcholu na svete a antikrist po skaze pravého náboženstva všetko naplní poverou a bezbožnosťou a cirkev krvou a ohňom ukrutným spôsobom spustoší. Potom príde Kristus, aby oslobodil svojich a svojím príchodom zničil antikrista a aby súdil živých a mŕtvych.
11. Lebo mŕtvi vstanú a **ktorí onoho dňa** (o ktorom nijaké stvorenie nevie) budú zachovaní v okamžiku budú **premenení a všetci verní spolu budú zachvátení do oblaku** (1Kor 15,51—52) v ústrety Kristu, aby odtiaľ

ním vošli do blažených príbytkov a tam žili, ve ne (1Tes 4,17). Neveriaci však, alebo bezbožníci sostúpia so zlými duchmi do pekla, aby ve ne horeli a nikdy sa nevyslobodili zo svojich múk (Mt 25,41).

12. Zavrhuje teda všetkých tých, ktorí popierajú vzkriesenie skutočného tela, alebo ktorí s Jánom jeruzalemským (proti ktorému písal Hieronym) nesprávne smýšľajú o oslávených telách. Odsudzujeme tých, ktorí to mysleli, že raz i zlí duchovia i bezbožníci všetci budú spasení a že bude koniec ich trestom. Lebo jasne povedal: **»Ich erv nezomiera a ohe neuhasína«** (M 9,44). Zavrhuje okrem toho židovské sny, žeby pred súdnym dňom mal nastať zlatý vek na zemi a zbožní po premožení svojich bezbožných nepriateľov zaujali kráľovstvá sveta. Lebo evanjelická pravda (Mt 24,25; Lk 18) a apoštolské učenie (2Tes 2; 2Tím 3 a 4) celkom inak o tom hovoria.

13. Alej náš Pán svojím utrpením a svojou smrťou a tak všetkým tým, čo za nás od svojho vtelenia učínal a vytrpel, smieril nás všetkých verných s nebeským Otcom sotrel hriech, premohol smrť; odsúdenie a peklo, zrušil; a svojím zmŕtvychvstaním navrátil a obnovil život a nesmrteľnosť (Rím 4,25; 10,9). Lebo On sám je naša spravodlivosť; On život a vzkriesenie (Ján 6,39—47; 11,25—26); On konečná plnosť a dokonalosť všetkých veriacich, spasenie a najhornejšia dostatočnosť. Lebo apoštol to hovorí: **»Lebo sa za úbil Otcovi, aby v ňom prebývala všetka plnosť«** (Kol 1,19). A: **»V ňom ste i vy dosiahli plnosť«** (Kôl 2,10).

14. Lebo učíme a veríme, že tento Ježiš Kristus náš Pán je jediný a večný Spasiteľ ľudského pokolenia a tak celého sveta, v ktorom skrze vieru sú zachovaní koľko vek pred zákonom, pod zákonom a pod evanjeliom boli spasení a koľko vek ešte do skonania sveta budú, spasení. Lebo sám Pán v evanjeliu hovorí: **»Kto nevchádza do ovčiny dverami, ale prelieza inokade, to je zlodej a zbojník«** (Ján 10,1). **»Ja som tie dvere (pastier) oviec«** (Ján 10,7). Tiež inde, v tamže evanjeliu tak hovorí: **»Abrahám videl môj deň a splesal«** (Ján 8,56). Ale i apoštol Peter tak hovorí: **»v nikom inom nie je spasenie«. »Niet iného, mena pod nebom daného u ňom, v ktorom by sme mali byť spasení«** (Sk 4,12). Veríme teda, že **skrze milosť Pána Ježiša Krista budeme spasení, ako i naši otcovia** (Sk 15,11). Apoštol Pavol tak hovorí: **»Všetci naši otcovia jedli ten istý duchovný pokrm a všetci pili ten istý duchovný nápoj, pili totiž z duchovnej skaly, ktorá ich sprevádzala a tou skalou bol Kristus«** (1Kor 10,3—4). I u Jána to čítame: **»Kristus je onen Baránok zabitý od založenia sveta«** (Zjav 13,8). A Ján Krstiteľ to svedčí o ňom: **»Kristus, hľa Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta«** (Jn 1,29).

15. Preto plne vyznávame a hlásame, že Ježiš Kristus je jediný Vykupiteľ a Spasiteľ sveta, Kráľ a Veľký az, onen pravý a očakávaný Mesiáš, onen svätý, požehnaný, ktorého všetky podobnosti zákona a prorocké proroctvá predom vyobrazovali a zasúbili, Boh potom nám daroval a poslal Ho, aby sme už viac nikoho iného neočakávali. Už potom nič iného nepozostáva, než aby sme všetci všetku slávu Kristovi privlastovali, v neho samého verili a v ňom samotnom našli uspokojenie, zamietnutia pohrdnúc všetkou inou pomocou v živote. Lebo, **ktorí svoju spásu hľadajú inde než v samom Kristovi, tí vypadli z milosti Božej a Kristus im ni nepomáha** (Gal 5,2—4).

16. A aby sme o tejto veci mnoho a krátko povedali: všetko to, čo o tajomstve vtelenia nášho Pána Ježiša Krista z Písma svätého bolo povedané a je obsažené vo vyznaniach a výrokoch štyroch popredných a najznamenatejších synôd, konaných v Nice, Carihrade, Efesu a Chalcedónu, spolu s Vyznaním Athanasia, a vo všetkých tým podobných vierovyznaniach, všetkému tomu s úprimným srdcom veríme a s plnou otvorenosťou vyznávame, zavrhujuť všetko to, čo je s týmito v rozpore. A takým spôsobom zachováme pravú a obecnú kresťanskú vieru neporušenú a nedotknutú, vediac, že uvedené vierovyznania (symbol) nič neobsahujú, čo by sa nesrovnávalo so slovom Božím a nenapomáhalo ik pravému vysvetleniu viery.

Kapitola XII.

O zákone Božom.

1. Učíme, že zákon Boží predkladá nám vôľu Božiu, že čo chce od nás alebo čo nechce, že čo je dobré a spravodlivé a čo zlé a nespravodlivé. Vyznávame teda, že zákon je dobrý a svätý (Rím 7,12). A ten potom, jednak že rukou Božou je zapísaný do srdca (Rím 2,15), preto je nazývaný prirodzeným, jednak že ho vryl svojou rukou do dvoch tabulí Mojžiša a v knihách Mojžišových je obsiahnutý (2 Mojž 20). Pre lepšie pochopenie delíme ho na mravný, ktorý je obsažený v desateru, totiž na dvoch tabuliach v knihách

Mojžišových vysvetlených, potom na zákon obradníctva, ktorý pojednáva o obradoch a službách Božích, kone ne na zákon ob iansky, ktorý sa zaoberá vecami verejno správnymi a hmotnými.

2. Veríme, že tento zákon Boží najlepšie nám podáva všetku vô u Božiu a všetky potrebné prikázania pre každú okolnosť v živote; lebo iná by bol nezakázal Pán, že **k tomuto zákonu ni oho nepridajme, ani neujmíme** (5Mojž 4,2; 5Mojž 12,31), nebol by prikázal, aby mne priamo pod a neho chodili a ani napravo ani na avo sa od neho neuchy ovali.

3. U íme, že tento zákon nie preto bol daný u om, aby zachovávaním boli ospravedlnení, ale skôr preto, aby ním pou ovaní poznali sme svoju slabos , hriech a zatratenie a bay sme nedúfajúc vo svoje sily obracali sa vo viere ku Kristu. Lebo apoštol jasne hovorí: že **»zákon spôsobuje hnev** (Rím 4,15) **a zo, zákona pochádza poznanie hriechu**« (Rím 3,20). Áno, **keby bol býval daný zákon, ktorý by vedel da život, bola by ovšem opravdu spravdnos zo zákona; ale Písmo** (totiž písaný zákon) **uzavrelo všetkých pod hriech, aby s ub z viery v Ježiša Krista bol splnený tým, ktorí veria. Tak sa nám zákon stal vychovávate om pre Krista, aby sme boli ospravedlnení z viery.** (Gal 3,21.22.24)

4. Nemohol potom, ani nemôže ovšem žiaden smrtní k zákonu Božiemu u ini zados ani ho naplni pre slabos nášho tela, ktorá sa v nás zdržuje a zostáva až do posledného dychu. Tak hovorí opä apoštol: **»Lebo o bolo nemožné zákonu, pretože bol bezmocný pre telesnos , naplnilo sa: Boh poslal vlastného Syna v podobe hriešneho tela a pre hriech a odsúdil hriech v tele**« (Rím 8,3). Lebo **Kristus je koncom zákona** (Rím 10,4) a jeho naplnite om miesto nás, ktorý ako n ás **vykúpil z kľiatby zákona tým, že sa sám podrobil kľiatbe, alebo zlore eniu** (Gal. 3,13), práve tak sde uje s nami skrze Neho a nám pripo ítava svoju spravodlivos a poslušnos .

5. Boží zákon tedy tak aleko je zrušený, že už nás viac nezatrucuje ani hnev u proti nám nevyvoláva. Lebo **sme pod milos ou, nie pod zákonom** (Rím 6,14). Nad to Kristus naplnil každý druh zákona: preto ustúpily tiene, ke prišlo telo, takže v Kristu máme všetku pravdu a plnos . Predsa však nepohrdáme spupne so zákonom, lebo sme pamätlivý slov Pánových: **»Neprišiel som zruši zákon a prorokov, ale naplni** « (Mt 5,17.) Vieme, že Písmo odha uje pred nami druhy cností a nerestí: vieme, že Písmo zákona, jestli sa vykladá evanjeliom, je užito né pre cirkev a preto jeho ítanie nemá by opomen uté v cirkvi. Lebo hoci tvár Mojžišova bola zahalená závojom, predsa apoštol sved í, že tento závoj bol skrze Krista odstránený a zni ený (2Kor 3,14). Zavrhujeeme všetko to, o starší i novší kacíri u ili proti zákonu Božiemu.

Kapitola XIII.

O evanjeliu Ježiša Krista, tiež o zas úbeniach, o duchu a o litere

1. A ko vek sa evanjelium stavia proti zákonu, lebo **zákon spôsobuje hnev** (Rím 4,15) a **zlore enstvo oznamuje** (5Mojž 27,26), evanjelium však zvestuje milos a požehnanie. Ale i Ján hovorí: **»Zákon bol daný skrze Mojžiša, milos a pravda nastala skrze Ježiša Krista**« (Jn 1,17) predsa však je isté, že tí, ktorí boli pred zákonom a pod zákonom, neboli úplne evanjelia zbavení: lebo mali vynikajúce evanjelické zas úbenia, aké sú tieto: **»Semeno ženy potrie hlavu hada: (1Mojž 3,15) v tvojom semene budú požehnané všetky národy zeme: (1Mojž 22,18) nebude odobratá berla od Júdu – dokia nepríde Silo: (1Mojž 49,10) vzbudí Hospodin proroka zprostred ich bratov**« (5 Mojž 18,18) at .

2. Uznávame potom, že otcom práve tak ako nám dvojaký druh_ zas úbenia bol zjavený, niektoré totižto sa vz ahovaly na veci prítomné alebo pozemské, aké sú zas úbenia o zemi Kanaan. o ví azstvách, a aké až dodnes platia o každodennom chlebe. Iné však sa. vz ahovaly tedy ako i teraz na veci nebeské a ve né, menovite na milos Božiu, na odpustenie hriechov a život ve ný skrze vieru v Ježiša Krista. Avšak predkovia mali nie len vonkajšie alebo zemské zjavenia, ale tiež duchovné a nebeské zas úbenia v Kristu. Lebo ako upoštol Peter hovorí: **»Po tejto spáse túžili a pátrali proroci, ktorí prorokovali o milosti pre vás**« (1Pt 1,10) at . Z toho dôvodu i apoštol Pavel hovorí: **»Boh predom s úbil evanjelium skrze svojich prorokov vo svätom Písme**« (Rím 1,1–2). Z toho je celkom jasné, že predkovia neboli bez akéhoko vek evanielia.

3. Avšak i ke naši otcovia mali v takejto forme v písmach prorokov evanjelium, skrze ktoré dosahovali i spasenia vierou v Krista, predsa však vlastne oné radostné a oblažujúce posolstvo menujeme evanjeliom, pod a ktorého nám najprv skrze Jána Krstite a, potom skrze Ježiša Krista, potom skrze apoštolov Jeho a nasledníkmi

apoštolov bolo zvestované svetu, že Boh už splnil, o od po iatku sveta zas úbil a poslal, ba dokonca daroval nám svojho Jediného Syna a v ňom smierenie s Otcem, odpustenie hriechov, všetkú plnosť a večný život. Správne nazývame teda evanjeliom dejiny napísané štyrmi evanjelistami, ktoré vysvetľujú, ako sa tieto veci stali a naplnili skrze Krista, o uil a inil Kristus a že v ňom samom majú veriaci všetku plnosť. Podobne, správne nazývame u ňím evanjelickú nauku a písmo apoštolské, v ktorom nám apoštolovia vysvetľujú, ako bol nám Syn od Otca daný a v ňom všetky zo náleží k životu a spaseniu: takže, ak ono je isté, ani dnes neutráca toho tak dôstojného pomenovania.

4. Ono samotné kázanie evanjelia nazýva apoštol **duchom a službou duchu** (2Kor 3, 6, 8), pretože skrze vieru stáva sa úinným a živým v ušiach veriacich, ba i v srdciach skrze osvecujúceho Ducha svätého. Lebo litera, ktorá sa stavia proti duchu, označuje síce v onkajšiu vec, ale najviac znamená uenie zákona, ktoré bez ducha a viery v myšliach udu životu vierou neveriacich spôsobuje hnev a vzbudzuje hriech. Preto apoštol ho tiež nazýva **službou smrti** (2Kor 3,7), lebo tu patrí onen výrok apoštola: **»Litera zabíja, duch obživuje«** (2Kor 3,6).

5. Lživí apoštolovia tiež kázali evanjelium, avšak porušené primiešaním zákona ako by Kristus nemohol spasi bez zákona. Takí boli ebioniti, ktorí pochádzali od kacíra Ebiona a nazarejci, ktorí za starodávna sa nazývali minei. Tých všetkých my zavrhuje, lebo my isté zvestujeme evanjelium a uíme, že veriaci jedine skrze Ducha sv. (Krista) a nie skrze zákon ospravedlnení bývajú. O tejto veci obsirnejšie sa zmienime v asti o ospravedlnení.

6. A ako vek nauka evanjelia, v porovnaní s uením farizeov o zákone, zdala sa by novým uením vtedy, keď ju najprv Kristus zvestoval, ako i Jeremiáš **o novom zákone** (Jer 31,31) prorokoval vpravde však ona nielen stará bola a doteraz je stará, ale je najstaršia zo všetkých náuk na svete (ve i dnes od rímskokatolíkov novou sa nazýva v porovnaní s uením prijatým od rímskokatolíkov).

7. Lebo Boh od večnosti preduril spasi svet skrze Krista a toto svoje predurenie a radu zjavil svetu skrze evanjelium. Z toho je jasné, že náboženstvo a nauka evanjeliá sú najstaršie medzi všetkými tými, ktoré kedy bolo, je a bude. Preto hovoríme, že nedôstojné sa vyjadrujú všetci tí, ktorí evanjelickú nauku a náboženstvo nazývajú vierou len nedávno vzniklou a sotva tridsa rokov. Hodí sa na nich ono slovo pro roka Izaiáša: **»Beda tým, ktorí hovoria zlému dobré a dobrému zlé, ktorí kladú tmú za svetlo a svetlo za tmú, ktorí kladú horké za sladké a sladké za horké«** (Iz 5,20).

Kapitola XIV.

O pokání a obrátení loveka.

1. Evanjelium je spojené s uením o pokání. Tak totiž hovorí Pán v evanjeliu: **»Je nutné káza v Mojom mene pokánie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi** (Lk 24,47). Pokáním potom rozumieme tú zmenu v mysli hriešneho loveka, ktorú slovo evanjelia a Duch svätý vyvoláva a ktorú lovek pravou vierou prijíma, pod ktorou skoro hriešny lovek svoju prirodzenú porušenosť a všetky svoje hriechy, ktorými ho slovo božie, obviňuje, poznáva a ich zo srdca o utuje a tieto nie to čo pred Bohom oplakáva a so zahanbením úprimne vyznáva, ale i s rozhorčením nimi opovrhuje; už úprimne premýšľa o náprave a o neustálom snažení, o nevinnosť a ctnosť, v ktorých by sa po všetky ostatné dni svopho života pobožne cvičil. A hľa, toto je pravé pokánie, totiž úprimné obrátenie sa k Bohu a ku všetkému dobrému a skutočné odvrátenie sa od diabla a od všetkého zlého.

2. Rozhodne však tvrdíme, že toto pokánie je púhy dar Boží a nie dielo našich síl. Lebo apoštol prikazuje, **aby verný služobník v údne pouoval tých, ktorí sa protivia pravde, ve im Boh môže da ešte príležitosť k útosti, aby poznali pravdu** (2Tím 2,24–25).

3. Už potom ona hriešnica v evanjeliu (Lk 7,38), ktorá slzami kropila nohy Pána, a Peter horko plaúci a oplakávajúci záprenie svojho Pána (Mt 26,75), zrejme dokazujú, aká má by myse kajúceho loveka, ktorá opravdove oplakáva spáchané hriechy. Ale i onen márnokratný syn a onen publikán, ktorý je v evanjeliu, porovnaný s farizeom, ukazujú nám v najvhodnejšej podobe, ako máme pred Bohom vyznávať svoje hriechy. Onen tak riekol: **»Ote! zhršil som proti nebu i pred tebou a nie som viacej hoden vola sa tvojím synom: u i ma jedným zo svojich nádeníkov«** (Lk 15,18–19).

Tento potom ani sa neodvážil zdvihnúť oči k nebu, bijúc sa v prsá volal **»Bože! bu milostivý mne hriešnemu«** (Lk 18,13). **A my nepochybujeme o tom, že Boh ich prijal na milosť: ve apoštol Ján hovorí: »Ak vyznávame svoje hriechy, on je verný a spravodlivý, aby nám odpustil naše hriechy a o istil nás od každej nepravosti. Ke povieme, že sme nehrešili, robíme ho ľuďom a niet v nás jeho slova«** (1Jn 1,9–10).

4. Veríme však, že to úprimné vyznanie, je dostať ujúce, ktoré sa deje jedine pred Bohom, alebo v súkromí, medzi Bohom a hriešnikom, alebo verejne v chráme, kde sa prednáša ono obecné vyznanie hriechov. K dosiahnutiu odpustenia hriechov ani nie je potrebné, aby k hocikto zo svojich hriechov k azovi sa vyspovedal, jemu do ucha šeptal, aby naproti tomu od neho prijímal rozhrešenie vkládaním rúk, pretože o tejto veci v Písmach svätých sa nenachádza ani nijaké prikázanie, ani príklad. Dávid vydáva svedectvo, a tak hovorí: **»Vyznám ti svoj hriech. A svojej nepravosti som nezakryl. Riekol som: Vyznám Hospodinovi svoje prestúpenia. A ty si odpustil nepravosť mojego hriechu«** (Žalm 32,5). Ale i sám Pán, keď nás u il modliť sa a zároveň hriechy vyznáva, tak riekol: Modlite sa takto: **»Otec náš, ktorý si v nebesiach, odpusť nám naše viny, ako i my sme odpustili tým, ktorí sa previnili proti nám«** (Mt 6,9–12). Je teda nutné, aby sme svoje hriechy Bohu, nášmu Otcovi vyznávali, a s bližným svojím, keď sme mu ublížili, sa smierili. O druhu tohoto vyznávania hovorí apoštol Jakub: **»Vyznávajte jedni druhým hriechy«** (1 Jk 5,16). Keby však niekto, súcť obťažný bremenom hriechov a zamotanými pokušeniami, chcel žiadať rady, poučenia a povzbudenie v súkromí, alebo od služobníka cirkvi, alebo od nejakého iného brata, zbehlého v zákone Božom, toto nezamietame. Podobne v plnej miere schvaľujeme tiež to obecné a verejné vyznanie hriechov, ktoré je zvykom povedať v chráme a svätých shromaždeniach, pretože sa srovnáva so Svätými písmami.

5. O kúch kráľovstva Božieho, ktoré sveril Pán na apoštolov, mnohí podivuhodné veci tárajú a z týchto si kujú meče, kopije, kerly a koruny i plnú moc nad najväššími kráľovstvami, ba i nad dušami a telom. My jednoducho pod a slov Pána súdime a hovoríme, že všetci riadne povolani služobníci majú kúča prevádzajú len služobnosť vtedy, keď hlásajú evanjelium, to je, keď na ich vernosť sverený vyuujú, napomínajú, potešujú, trescú a v kázni zachovávajú. Lebo takýmto spôsobom kráľovstvo nebeské pred povonými otvárajú a nepovonými zatvárajú. Tieto kúče prisúbil Pán apoštolom (Mt 16,19) a i dal (Mk 16,15; Lk 24,47; Jn 20,23) vtedy, keď vysielal svojich učeníkov a prikazoval im, aby celému svetu hlásali evanjelium a odpúšťali hriechy. Apoštol to hovorí v 2. epistoľe ku Korintským, že **Pán sveril služobníkom cirkvi službu smierenia** (2Kor 5,18–20) a hneď vysvetľuje, v čom spočíva ona, totižto v Slove alebo učení o smierení. A ešte jasnejšie svoje slová vysvetľuje, keď dodáva, že **služobníci Krista v mene Krista konajú svoje poslanstvo, ako by skrze nich sám Boh hovoril, napomínajúc národy, aby sa smierili s Bohom** (2Kor 5,18), totiž, skrze vernú poslušnosť. Oni teda tieto kúče užívajú vtedy, keď radia k viere a pokániu. Tak oni smierujú s Bohom: tak odpúšťajú hriechy, tak otvárajú kráľovstvo nebeské a uvádzajú do neho veriacich, ve mi sú vzdialení od tých, o ktorých Pán v evanjeliu takto riekol: **»Beda vám, znalci zákona, že ste si vzali kúča poznania: sami ste nevošli a tým, ktorí vchádzajú, ste zaránili«** (Lk 11,52).

6. Správne a učinne rozhrešujú teda služobníci, keď hlásajú evanjelium Kristovo a v čom odpustenie hriechov, ktoré sa každému jednému veriacemu prisúbuje, akože všetci boli pokrstení, zároveň však svedčia o tom, že to má význam pre každého jedného zvlášť. Ani nie sme toho názoru, žeby toto rozhrešenie bolo tým učinnejšie, že sa niekomu do ucha, alebo nad hlavou zamrmlá: však súdime, že sa má učom horlivo zvestovať odpustenie hriechov v Kristovej krvi a zároveň po jednom majú byť napomínaní na to, že na nich sa vzahuje odpustenie hriechov.

7. O tom však, ako kajúci majú byť bedliví a horliví v snahe o nový život, o umrtenie starého loveka a oživenie nového loveka, tomu nás učia príklady z evanjelia. Pán totiž k loveku šľákom porazenému, ktorého uzdravil, takto riekol: **»Hľa, si zdravý! Nehreš viac, aby sa ti nestalo nie o horšieho«** (Jn 5,14). Tiež on takto riekol k oslobodenej cudzoložnici: **»Ihľa a nehreš už odteraz«** (Jn 8,11). Týmito slovami zaiste nie to chcel naznačiť, žeby lovek, kým žije v tomto tele, nikdy viac nehrešil, ale doporučuje bedlivé pilné snaženie, aby sme sa na každý spôsob o to usilovali a Boha prosili, by sme do hriechov, z ktorých sme povstali, znovu neupadli a neboli premôžení od tela, sveta a satana. Publikán Zacheus, keď bol prijatý na milosť Pánom, takto volá v evanjeliu: **»Hľa, polovicu svojho majetku, Pane, dávam chudobným a ak som niekoho v nie omoklamal, vraciam štvornásobne«** (Lk 19,8). Nasledovne hlásame teda, že navracovanie majetku a milosrdenstvo a tým, dávanie almužien je potrebné pre opravdovú sa kajúcich a vôbec každého napomíname týmito slovami apoštola: **»Nech teda nekrajuje hriech vo vašom smrteľnom tele, aby ste poslúchali v jeho**

žiadostiach, ani nevydávajúte svoje údy za nástroje neprávosti, ale sa oddajte Bohu ako udi, ktorí dospeli zo smrti k životu a svoje údy za nástroje spravodlivosti Bohu» (Rím 6,12–13).

8. Preto odmietame všetky bezbožné reči tých, ktorí zneužívajú kázanie evanjelia a hovoria: snadný je návrat k Bohu: Kristus zadosť učinil za všetky hriechy: snadná vec je odpustenie hriechov, čo potom škodí, ak hrešíme? o pokánie nie je treba sa veľa starať. U nás však vždy, že pred každým hriešnikom je otvorená cesta, k Bohu – alej, že On každému veriacemu odpustí jeho hriechy, výjímouc onen jediný hriech proti Duchu svätému (Mt 12,31–32; Mk 3,29).

Preto zavrhuje ako starých, tak nových Novatiánov a Katharizátorov. Predovšetkým ale zavrhuje zárobkové učenie pápeža o pokání a proti jeho svätokupectvu (simonii) a jeho svätokupeckým odpustkom používame onen súd apoštola Petra o Šimonovi: **»Nech zhynie tvoje striebro i s tebou, pretože si sa domnieval, že si môžeš; dar Boží kúpi za peniaze! Nedostane sa ti podielu ani úasti v tomto slove, lebo tvoje srdce nie je úprimné pred Bohom«** (Sk 18,20–21). Zavrhuje tiež tých, ktorí myslia, že svojimi zadosť učeniami môžu u nás zadosť za spáchané hriechy. Lebo u nás, že jediné zadosť uenie za každý hriech je Kristovo utrpenie a smrť. Jeho smierenie a oistenie: avšak ako sme i predtým povedali, neprestávame zdôrazňovať u nás tvorenie tela, ale pridávame i to, že tým sa nesmieme pred Bohom spúne vychvaľovať ako so zadosť učením za hriechy, ale skôr ho konať s pokorou, ako sa patrí na synov Božích, ako novú poslušnosť, z ktorej v nás nstáva nosť za oslobodenie a dokonalé zadosť uenie dosiahnuté skrze smrť a zadosť uenie Syna Božieho.

Kapitola XV.

O skutku ospravednení veriacich.

1. Podľa rozpravy apoštola o ospravednení, by ospravednený znamená mať odpustené hriechy, by oslobodený od viny a trestu, prijatý na milosť, by vyhlásený za spravodlivého. Veľmi v epištole k Rimanom takto hovorí apoštol: **»Boh je, ktorý ospravedľuje, kde kto odsúdi?«** (Rím 8,33) (Ospravedlenie a odsúdenie stoja proti sebe.) V Skutkoch apoštolských takto hovorí apoštol: **»Kristus nám zvestuje odpustenie hriechov: a od všetkého, od čoho ste zákonom Mojžišovým nemohli by ospravedlnení, v čom sa ospravedľuje každý, kto verí«** (Sk 13,38–39). Lebo i v zákone a u prorokov to máme: **»Keby povstal spor medzi niektorými u nás, prídu k súdu, a budú ich súdiť a vyhlásiť a toho, kto je spravodlivý za spravodlivého, a vinného vyhlásiť za vinného«** (5Mojž 25,1). Izaiáš zas tak hovorí: **»Beda tým, ktorí ospravedľujú bezbožného pre dar«** (Iz 5,23). To je však isté, že my všetci sme hriešny, a neveriaci od prirodzenosti a pred súdnou atolicou Boha sme usvedčení z bezbožnosti a hodní sme smrti. Avšak ospravedlnení sme, to je, sprostí sme Bohom, ako sudcom od hriechov a smrti, jedine pre Krista, bez všetkej našej zásluhy, alebo ohľad na nás. Lebo čo je zrejmejšie, než čo Pavol hovorí: **»Všetci zhrešili a nedostáva sa im Božej slávy, ale bývajú ospravedlnení zadarmo jeho milosťou, vykúpením, ktoré nastalo v Kristu Ježišu«** (Rím 3, 23 –24).

2. Veľmi Kristus vzal na seba a znášal hriechy sveta a učinil zadosť spravodlivosti Božej. Boh je tedy jedine pre trpiaceho a vzkrieseného Krista milostivý voči našim hriechom a nepripočítava ich nám (Rím 4,25), ale privlastňuje nám Kristovu spravodlivosť ako za našu: tak že už sme nie len oistení a obmytí; i svätí od hriechov, ale tiež Kristovou spravodlivosťou obdarení a tak oslobodení od hriechov, smrti a zatratenia, vôbec sme spravodliví a dedíme si veľa z jeho života. Vlastne tedy Boh, jedine nás ospravedľuje a i to jedine len pre Krista ospravedľuje, nepripočítavajúc nám hriechy, ale privlastňuje nám Jeho spravodlivosť.

3. Keďže však my toho ospravedlnenia dosahujeme nie pre nejaké skutky, ale skrze vieru v Božie milosrdenstvo a Krista, z toho dôvodu s apoštolom učiníme a veríme, že hriešny lovek býva ospravedlnený jedine vierou v Krista, nie skrze zákon, alebo nejaké skutky. Lebo apoštol tak hovorí: **»Usudzujeme tedy, že lovek býva ospravedlnený vierou bez skutkov zákona«** (Rím 3,28). Inde tak: **»Ak bol Abrahám ospravedlnený zo skutkov, má sa im chváliť, ale nie pred Bohom! Čo totiž hovorí Písmo? Uveril Abrahám Bohu a bolo mu to počítané za spravodlivosť. Tomu však, kto nekoná dielo, ale verí v toho, ktorý ospravedľuje bezbožného, sa počítá jeho viera za spravodlivosť«** (Rím 4,2–5). A opäť: **»Lebo milosťou ste spasení skrze vieru: a to nie zo seba, je to Boží dar: nie zo skutkov, aby sa nikto nechváľil«** (Ef 2,8–9) atď. Pretože tedy viera prijíma Krista za našu spravodlivosť a všetko pripisuje Božej milosti v Kristu, zato privlastníme ospravedlenie viere, obzvlášť pre Krista, ale nie preto, akoby to bolo naše dielo. Lebo je to dar Boží.

4. Iná Pán mnohými spôsobmi dokazuje v evanjeliu Jána (Jn 6, 27, 47, 58), že my Krista vierou prijímame, ke napr. namiesto vveri kladie jes a namiesto jes veri . Lebo ako pokrm jedením prijímame, práve tak vierou stávame sa ú astnými Krista. My tedy nerozde ujeme dobrodenie ospravedlnenia a nepripisujeme ho z iastky milosti Božej alebo Kristu, z iastky sebe, alebo skutkom lásky, alebo svojim zásluhám, ale výhradne milosti Božej skrze vieru v Krista. Ale ani by mi lé nemohly by pred Bohom naša láska a skutky, keby pochádzaly od nás ako nespravodlivých: preto je treba, aby sme boli najprv spravodliví, aby sme mohli milova , alebo spravodlivé skutky kona . Skuto ne spravodlivými však budeme, ako sme povedali, skrze v ieru v Krista, z púhej milosti Božej, ktorý nám nepo íta naše hriechy, ale Kristovu spravodlnos , a tak vieru v Krista nám po íta za spravodlivos . Okrem toho apoštol lásku celkom zrete ne z viery odvodzuje, ke hovorí: **»Cie om prikázania je láska, ktorá plynie z istého srdca, z dobrého svedomia a z nepokryteckej viery«** (1Tim 1,5).

5. Pre každý prípad my tuto nehovoríme o nejakej zdanlivej, prázdnej, ne innej alebo mrtvej viere, ale o viere živej a životodarnej, ktorá je živá a živá sa nazýva pre Krista, k torý je život a obživí, toho, kto sa Ho uchopí: táto viera skutkami dokazuje to, že je živá. Pod a toho ni neodporuje proti tomuto nášmu u eniu Jakub, ktorý o tej prázdnej a mrtyej viere hovorí, ktorou síce niektorí sa honosili, ale Krista v sebe živého s krze vieru nemali (Jak 2,24–25). Ten samý, ke to hovorí, že ospravedlnenie je skrze skutky, neprotire í tým apoštolovi Pavlovi (iná by musel by zavrhnutý), ale skôr to ukazuje, že Abrahám svoju živú a ospraved ujú vieru osved ovel skutkami. Tak robia všetci veriaci, ktorí predsa jedine v Krista dúfajú, a nie vo svoje skutky. Lebo opä tak hovorí apoštol: **»Žijem už nie ja, ale Kristus žije vo mne. Pokia teraz žijem v telesnosti, je to život vo viere v Syna Božieho, ktorý si ma zamiloval a vydal sám seba za m a. Neodmietam milos Božiu, lebo keby sa spravodlivosti nabúdalo zo zákona, umrel tedy Kristus nadarmo«** (Gal 2,20–21).

Kapitola XVI.

O viere a dobrých skutkoch, o ich odplate a zásluhe loveka.

1. Kres anská viera nie je domnienka a udské presved ov anie, ale najpevnejšia dôvera a zrejmý i stály vnútorný súhlas, skrátka najistejšie prijátie pravdy Božej, predloženej vo sv. Písmach a vyznaní apoštolskom; nasledovne priatie samého Boha ako najvyššieho dobra a obzvlášte zas úbení božích a Krista, ktorý je vrchol zas úbení.

2. Táto viera však je jediný dar Boží, ktorý sám Boh z milostí svojej daruje svojim vyvoleným pod a toho, kedy, komu a ako mnoho sám chce, a to skrze Ducha svätého, prostredníctvom kázania evanjelia a horlivej motlidby. Táto viera má tiež svoj vzrast, ktorý keby sám nebol tiež dar Boží, neboli, by apoštolovia riekli: **»Pane, pridaj nám viery!«** (Lk 17,5.)

3. A toto všetko, o sme až doteraz o viere povedali, pred nami tak u ili apoštolovia. Lebo apoštol Pavol hovorí: **»Viera je podstata vecí, ktorých sa nádejeme a presved enos o veciach, ktorých nevidíme«** (Žid 11,1). A opä hovorí: **»Lebo ku všetkým zas úbeniam Božím, ko ko ich je, skrze Krista znie v om áno a amen«** (2Kor 1,20). K Filipským to hovorí, **že sa im dostalo milosti, aby verili v Krista** (Fil 1,29). Tiež: **»Boh každému udelil mieru viery«** (Rím 12,3). Avšak: **»Viera nie je vecou všetkých a nie sú všetci poslušní evanjeliu«** (Rím 10,16). Ale i Lukáš sved í, ke hovorí: **»A uverili všetci, ktorí boli ur ení k ve nému živo u«** (Sk 13,48). Preto nazýva i apoštol Pavol vieru **vierou Božích vyvolených** (Tit 1,1). A opä tak hovorí: **»Viera je z kázania, kázanie potom skrze slovo Božie«** (Rím 10,17). I (na iných miestach) asto prikazuje, aby ame sa modlili modlili za vieru.

4. Ten samý apoštol nazýva vieru, ú innou a **ú inkujúcou skrze lásku** (Gal 5,6). Ona uspokojuje tiež svedomie a otvára slobodný prístup k Bohu, aby sme pristupovali k Nemu s dôvernos ou a dosiahli od Neho všetko to, o je užito né a potrebné. Tá samá nás pridružuje pri povinnostiach h, ktorými sme dlžní Bohu a blížnym; ona posil uje našu trpezlivos v protivenstvách a tvorí a poskytuje pravé vierovyznanie, slovom vydáva všelijaké dobré ovocia a dobré skutky.

5. Lebo my to u íme, že skuto ne dobré skutky pochádzajú zo živej viery skrze Ducha Svätého a tieto veriaci konajú pod a vôle Božej_a pravidiel Slova jeho. Liebo apoštol Peter to hovorí: **»Vneste do toho všetku**

horlivos , ukážte vo svojej viere silu, v sile pravé poznanie, v poznaní pravú zdržanlivos « (2Pt 1,5–6) at . Však predtým sme povedali, že zákon Boží, ktorý je vô ou Božou, nám nazna uje pravdlo dobrých skutkov. A apoštol Pavol hovorí: **»Lebo to je vô a Božia: vaše posvätenie; aby ste sa zdržali od necudnosti, a aby nikto neprekro oval mieru a neklamal svojho brata v jednaní«** (1Thes 4,3–6). Lebo nepá ia sa Bohu skutky a služby volené pod a našej ubovôle, ktoré apoštol Pavol nazýva **ubovo ným pobôžnostkárstvom** (Kôl 2,23). O tom hovorí Pán v evanjeliu: **»Márne ma ctia, pretože o u ia, sú udské príkazy«** (Mat 15,9). Zavrhuje teda takéto skutky, ale zdôraz ujeme a pilne konáme oné, ktoré sú d a vôle a prikázania Božieho.

6. Tákéto je treba i kona , hoci nie_preto, aby sme skrze nich si zaslúžili ve ný život, lebo ako apoštol hovorí **ve ný život je dar** Boží (Rím 6,23); ani nie pre vychva ovanie sa, ktoré Pán Zavrhuje (Mat 6,2), ani nie pre ziskuchtivos , ktorú tiež zamietá (Mat 23,14), ale k sláve Božej, k ozdobe nášho povolania, na dokázanie v a nosti oproti Bohu a k úžitku blížneho. Lebo opä náš Pán hovorí v evanjeliu: **»Tak nech zasvitne vaše svetlo pred u mi, aby videli vaše dobré skutky a vebili vašeho Otca v nebesiach«** (Mat 5,16). Ale i apoštol Pavol hovorí: **»Žite spôsobom hodným vášho povolania«** (Ef 4,1); alej: **»Všetko, o iníte slovom alebo skutkom, všetko i te v mene Pána Ježiša a akujte Bohu Otcovi skrze neho«** (Kol 3,17). Ten samý: **»Nikto nemá usilova len o to, o jemu slúži, ale o to, o slúži druhému«** (1Kor 10,24; Fil 2,4). A neh a te len každý na vlastný záujem, ale každý tiež na záujem druhých. A **naši udia sa musia u i vynika v dobrých skutkoch pre naliehavé potreby, aby neboli ako stromy bez ovocia** (Tit 3,14).

7. Tedy, a ko vek s apoštolom u íme, že lovek býva ospravedlnený zadarmo skrze vieru v Krista, a nie skrze nejaké dobré skutky: predsa však ceníme a neodsudzujeme dobré skutky, pretože vieme, že lovek nie preto bol stvorený a znovuzrodený skrze vieru, aby zahá al, ale skôr abv neustále konal to. o je dobré a užito né. Lebo v evanjeliu to Hovorí Pán: **»Dobry strom nesie dobré ovocie«** (Mat 7,17). A opä : **»Kto zostáva vo mne, len ten nesie mnoho ovocia«** (Ján 15,5). Apoštol zas tak hovorí: **»Zaiste sme dielo Božie, pretože sme boli stvorení v Kristu Ježišu k dobrým skutkom, ktoré Boh predom pripravil, aby sme v nich žili«** (Ef 2,10). A opä : **»Ktorý seba vydal za nás, aby nás vykúpil zo všetkej nepravosti a o istil si ud ako svoj vyvolený majetok, horlivý k dobrým skutkom«** (Tit 2,14). Preto zavrhuje všetkých tých, ktorí poh dajú dobrými skutkami a pošetile hovoria, že netreba o ne dba a že sú neužito né.

8. Pri tom však, ako i predtým bolo povedané, nemyslíme, žeby sme spasenia dosiahli skrze dobré skutky a žeby oné k spaseniu tak potrebné boli, žeby bez nich spasenia nikto nikdy by nedosiahol; lebo jedine z milosti a dobrodenia Krista bývame spasení. Skutky nutne vyplývajú z viery a týmto sa nepripisuje spasenie ako vlastné, lebo to sa so všetkou výhradou privlast uje milosti. Ve je ve mi známy,onen výrok apoštola: **»Ke z milosti, už nie zo skutkov, síce by milos už nebola milos ou. A jestli zo skutkov, už nie je to milos , pretože vtedy skutok už nie je skutkom«** (Rím 11,6).

9. Tie skutky, ktoré konáme skrze vieru, sú ob úbené a schva ované od Boha, pretože milé sú pred Bohom, tí, ktorí dobré skutky konajú pre vieru v Krista, ony nad to sú konané skrze Duch a Svätého, z milosti Božej. Lebo apoštol Peter tak hovorí : **»Každý, kto sa ho bojí a koná spravodlivos , je mu v každom národe vítaný«** (Sk 10,34–35). Apoštol Pavol zas to hovorí: **»Neprestávame sa za vás modli a žiada , aby ste žili, ako je dôstojné Pána k jeho úplnej úbosti, neste ovocie v každom dobrom ine«** (Kol 1,9–10).

10. Preto horlivé u íme pravým, nie falošným alebo filozofickým cnostiam, skuto ne dobrým skutkom a pravým povinnostiam kres anského loveka a so všetkou možnou starostlivos ou a horliv os ou ich všetkým vštepujeme, kárajúc ne innos i pretváрку všetkých tých, ktorí ústami chvália a vyznávajú evanjelium, avšak nemravným životom ho poškvrujú. Z tej prí iny staviame im pred o i na výstrahu, potešenie i kárame strašné hrozby Božie, potom ale i slávne Božie zas úbenia a hojné odplaty.

11. U íme totiž. že Boh dobre iniacim dáva bohatú odmenu, pod a onoho výroku proroka: **»Zadrž hlas svoj od pla u, lebo tvoja práca má svoju mzdu«** (Jer 31,16). V evanjeliu tiež povedal Pán: **»Radujte sa a jasajte, lebo hojná je vaša odplata v nebi«** (Mt 5,12).

A ktoko vek by napojil jedného z týchto malých o len ašou erstvej vody, vpravde vám hovorím, že nestratí z svojej odplaty (Mt 10,42). Avšak túto odmenu, ktorú Pán dáva, nepjripisujeme zásluže prijímajúceho loveka. ale dobrote a štedrosti, alebo pravdomluvnosti Boha, ktorý pris ubuje a dáva: ktorý hoci nikomu ni ím nie je dlžný, predsa pris úbil svojim verným ctite om da odplatu, ktorý tiež to im oznamuje, aby Ho ctili. Nad to je mnoho skutkov, ktoré nie sú hodné Boha, ba i v skutkoch svätých nachádza sa ve mi mnoho nedokonalého; lebo však Boh tých, ktorí inia skutky pre Krista, prijíma na milos a miluje ich: preto tiež dáva im pris úbenú

odplatu. Lebo iná i naše spravodlivosti prirovnávajú sa k ohyzdnému rúchu (Iz 64,6). Ale i Pán tak hovorí v evanjeliu: »Jak u iníte všetko, o vám bolo nariadené, hovorte: Sme už nepotrební služobníci. U inili sme len, o sme boli povinní u iní « (Lk 17,10).

12. Tedy a ko vek u íme, že Boh odme uje naše dobré skutky, pred sa spolu s Augustínom u íme i to, že Boh v nás nie naše zásluhy, ale svojedary korunuje. A preto o každej odplate, ktorú dosahujeme, hovoríme, že je to Milos : veru, viac Milos než odmena, pretože o dobrého iníme iníme viac skrze Boha, než skrze seba samých: a preto i apoštol Pavol hovorí: » o máš, o by si nebol dostal? A ak si ho prijal, pre o sa chváliš, ako keby si nebol dostal? (IKor 4,7) Z toho blahosladený mu eník Cyprián vyvodil, že ni ím sa nemáme chváli , lebo ni nie je naše. Zavrhuje teda tých, ktorí nato ko zastávajú zásluhy loveka, že milos Božiu robia zbyto ným.

Kapitola XVII.

O obecnej a svätej cirkvi Božej a o jednej Hlave cirkvi

1. Ke že Boh od po iatku chcel, aby u dia boli spasení a došli ku poznaniu pravdy; z toho nutne vyplýva, že vždy bola tiež je, a až do skonania sveta bude cirkev, to jest shromaždenie zo sveta vyvolených a vybraných veriacich, alebo splo enstvo všetkých tých svätých, ktorí totiž skrze Slovo a Ducha svätého skuto ne poznávajú a náležite uctievajú pravého Boha v Kristu Spasite ovi a potom skrze vieru ú astnia sa všetkých dobrodení darovaných Kristom. Títo všetci sú ob anmi jednej obce, žijú pod tým samým Pánom, pod tými samými zákonmi, v tom samom ú astenstve všetkých dobrodení. Týchto apoštol nazval spoluob anm i svätých a domácimi Božími (Ef 2,19), svätými nazval veriacich na zemi, posvätených krvou Syna Božieho (IKor 6,11). O nich výslovne sa má rozumie onen lánok apoštolského vyznania: »**Verím v svätú cirkev obecnú, svätých obcovanie.**«

2. A pretože odjakživa len jeden je Boh, jeden prostredník medzi Bohom a u mi Ježiš, Mesiáš a tiež jeden je pastier celého stáda, jedna je Hlava tohoto tela, kone ne jeden je duch, jedna viera, jeden testament, alebo smlúva, nevyhnutne nasleduje, že je to ko len jedna cirkev, ktorú preto nazývame obecnou, lebo je pre všetkých a je rozšírená po všetkých kon inách sveta, a vz ahuje sa na všetky asy a nie je viazaná ani na niektoré miesto, ani na as. Zavrhuje preto donatistov, ktorí cirkev, kto vie, do akých kútov vtisli. Neschva ujeme ani stanovisko rímskych k azov, ktorí akosi jedine rímsku cirkev chlubne vydávajú za obecnú.

3. Delí sa síce cirkev na rozli né asti, alebo útvary, ale nie preto, akoby sama v sebe bola rozdelená, alebo rozkúskovaná, ale skôr pre rozdielnos svojich údoy je rozdelená. Jedni totiž tvoria cirkev bojujúcu, iní však vi aziacu. Oná podnes bojuje na zemi a zápasí s telesnos ou, so svetom a s knieža om tohoto sveta, satanom, s hriechom a so smr ou; táto naproti tomu dosiahnúc odpo inutia, triumfuje (jása) v nebi nad všetkým tým, o premohla a raduje sa pred Pánom. Ni menej jestvuje medzi nimi obecnstvo, alebo spo lenstvo.

4. Na zemi bojujúca cirkev vždy mala ve mi po etné oddelené cirkvi; tie však všetky patria k jednote cirkvi obecnej. Iná bola táto utvorená pred zákonom za asov praotcov, iná pod Mojžišom, skrze zákon, iná ju zriadil Kristus skrze evanjelium. Všeobecne, ku cirkvi po ítajú pravidelne dva národy, totiž Izraelitov a pohanov, totiž tých, ktorí zo židov a pohanov boli shromaždení v cirkvi. Podobne je re o dvoch smluvách, starej a novej. Avšak pre všetky tieto národy jestvovalo a jestvuje jedno spo lenstvo, jedno spasenie v jednom Mesiášovi, v ktorom – ako údovia jedného tela – spojujú sa všetci pod jednou Hlavou, v tejže viere, ú astníc i v tomže duchovnom pokrmu a nápoju. Pritom všetkom tu uznávame, že rozdielne boly asy, rozdielne znamenia vzh adom na zas úbeného a poslaného Mesiáša a že po odstránení obradníctiev svieti nám jasnejšie svetlo, dávajú sa hojnejšie duchovné dary a naša sl oboda je plnšia.

5. Túto svätú cirkev Božiu nazývame **domom Boha živého vystaveným zo živých a duchovných kame ov** (Ipt 2,5) a umiestneným na nepohnute nej skale, **na tom základe, mimo ktorý nikto iného položi nemôže** (IKor 3,11) a preto sa nazýva **tiež stlpom a a pevnos ou pravdy** (1 Tim 3,15). Kým cirkev spo íva na onej skale, na Kristu a na základe prorokov a apoštolov, dotedy neblúdi. Nie div, že blúdi kedyko vek opúš a toho, ktorý jedine je pravda. Cirkev sa nazýva tiež pannou a nevestou Kristovo u a to jedinou a milovanou. Apoštol totiž hovorí: »**Pripravil som si vás, aby som vás ako istú pannu zasnúbil jedinému mužovi, Kristu**« (2Kor

11,2). U Ezechiela (Ez 34,23), a Jána (Jn 10,2) sa nazýva cirkev stádom **oviec pod jediným pastierom Kristom**; menuje sa tiež **telom Kristovým, nako ko** veriaci sú živými údmi Krista, ktorých hlavou je Kristus.

6. Hlava má v tele význačnú úlohu. Z nej berie telo život, jej duch riadi všetky časti, ztadia pochádza pribúdanie ako i vzrast. Na tele je jediná hlava, telu primovaná. Preto cirkev nemôže mať nijakej inej hlavy, než Krista. Lebo ako cirkev je telo, duchovné, tak je treba aby mala hlavu sebeprimeranú, totiž. duchovnú. A ani nemôže byť iným duchom spravovaná, než Kristovým. Apoštol Pavol tiež hovorí: **»On je hlavou tela, cirkvi, On je po iatkom, prvý zrodený z mŕtvych, aby vo všetkom mal prvé miesto«** (Kol 1,18). Tiež on vraví: **»Kristus je hlavou cirkvi, sám Spasiteľ tela«** (Ef 5,23). Opäť: **»Kristus je hlavou cirkvi, ktorá je Jeho telom, plnosťou Toho, ktorý naplní všetko vo všetkom«** (Ef 1,22–23). A: **»rôstme v neho v každej veci, ktorý je hlavou, to jest Kristus, z ktorého celé telo príslušne dohromady spojené, pôsobí vzrast«** (Ef 4,15 – 16).

7. Neschvaľujeme preto uenie rímskeho kázania, ktoré zo svojho rímskeho biskupa robí všeobecného pastiera a najvyššiu hlavu bojujúcej obecnej cirkvi na zemi, ba o viac; skutočného námestka, zástupcu Krista, ktorý má, ako hovoria, najvyššiu moc a vládu v cirkvi. Lebo my to uenie, že Kristus je Pán, On zostáva jediný všeobecný pastier a tiež najvyšší kázateľ pred Bohom Otcom a že v cirkvi On sám koná všetky povinnosti kázania, alebo pastiera až do skonania sveta, a preto nepotrebuje nijakého zástupcu, akého len neprítomný potrebuje. Kristus však je prítomný v cirkvi (Mt 28,20) a je jej oživujúcou hlavou. On ve mi prísne zakázal svojim apoštolom a ich nasledovníkom prvenstvo a panovníctvo v cirkvi (Mt 20,26). Všetci tedy, ktorí protirečia a tejto svätej pravde sa protivia a do Kristovej cirkvi vznášajú odporujúcu správu: kto by neprihovoril, že takíto patria skôr do počtu tých, o ktorých prorokujú apoštolovia Krista, Peter (2Pt 2,1) a Pavol (Sk 20,29 – 30).

8. Avšak zamietnutím rímskej hlavy nezavádzame do cirkvi Kristovej nijaký neporiadok, alebo zmätok, pretože uenie, že k zachovaniu cirkvi v dobrom poriadku nám postačí správa cirkvi, pochádzajúca od apoštolov tým viac, lebo cirkev v počiatkoch – kedy ešte bez takejto rímskej hlavy bola, o ktorej teraz to povrávajú, že udržiava cirkev v poriadku – vôbec nebola nezriadená, alebo nesporiadaná. Rímska hlava zachováva síce svoje tyranstvo a do cirkvi zavlečenú skazenosť, ale z času na čas stavia, sa do cesty a prekáža a zo všetkých síl marí spravodlivú nápravu cirkvi.

9. Vytyka sa nám, že v našich cirkvách – odkedy sa oddelili od rímskej cirkvi – sú rozličné spory a neshody a preto oné nie sú pravými cirkvami. Ako keby snáď v rímskej cirkvi nikdy nijaké roztržky, nikdy nijaké rozpory a zápolenia neboli a to vo veciach viery a nie tak v školách, ako na kazateľniciach, uprostred údu. Zaiste vieme, čo povedal apoštol: **»Boh nie je Bohom zmätku, ale Bohom mieru«** (1Kor 14,33). A: **»Lebo keď je medzi vami zápis a spor, a rôznice, i azda nie ste telesní«** (1 Kor 3,3). Avšak nie je možné popierať, že i keď v cirkvi apoštolskej boli rozpory a neshody, pr edsa Boh bol s apoštolskou cirkvou a apoštolská cirkev bola pravou cirkvou. Apoštola Petra totiž karhá apoštol Pavol, (Gal 2,11) a od toho sa odtrhol Barnabáš (Sk 15,39). V antiochejskej cirkvi vznikol vážny rozpor medzi tými, ktorí hlásali toho samého Krista, ako to Lukáš v skutkoch apoštolov v 15. kapitole pripomína. Vždy boli v cirkvi vážne spory a ve mi vynikajúci uenie cirkvi vo veciach nie nepatrných, ale boli rozdielného názoru, avšak pre tieto hádky cirkev prítomne neprestávala byť tým, čím bola. Lebo tak sa zapáľilo Bohu i cirkevných rozporov používa k sláve svojho mena, konečne na odhalenie pravdy a na to, aby tí, ktorí sú stáli, stali sa zrejmy (1Kor 11,19).

10. Ostatne, ako neuznávame nijakej inej hlavy cirkvi, než Krista; práve tak neuznáva me za pravú ktorúkoľvek cirkev, ktorá sa pravú cirkev vydáva; ale to uenie, že tá je pravá cirkev, v ktorej sú znamenia, alebo poznávacie znaky pravej cirkvi. Takými sú predovšetkým správne a isté kázanie slova Božieho, ako je nám v knihách prorokov a apoštolov zachovaná, ktorí všetci vedú ku Kristovi, ktorý v evanjeliu hovorí: **»Moje ovce ujú môj hlas a Ja im dávam večný život; ale za cudzím pastierom nikdy nepôjdu, ale uteú od neho, pretože neznajú hlasu cudzích«** (Jn 10,5). A ktorí sú v cirkvi, tí majú jednu vieru jedného ducha a preto jedine jedného Boha vzývajú, jedine Jeho v duchu a v pravde uctievať, jedine Jeho z celého srdca a zo všetkých síl milujú. Jeho samého vzývajú skrze jediného Prostredníka a Prímluvcu, a mimo Krista a vieru v Jeho meno adajú, nijakú spravodlivosť a život. Pretože oni jedine Krista uznávajú za hlavu a základ cirkvi a na ňom založení každodenným pokáním sa napravujú: na nich položený kříž s trpezlivosťou znášajú, ba i skrze nepokryteckú lásku sú so všetkými údmi Kristovými spojení, touto láskou dokazujú, že oni sú pravými uenie Kristovými, zotrúvajú vo sväzku pokoja a svätej jednoty. Sú asne tiež berú účasť na sviatostiach, ustanovených Kristom a Odovzdaných nám apoštolmi a ani ich inako neužívajú, než ako ich od Pána prijali.

Lebo každý zná oné slová apoštola: » **o som od Pána prijal, to som vám aj odovzdal**« (IKor 11,23). Preto zamietame oné cirkvi, ako od pravej cirkvi Kristovej odcudzené, ktoré nie sú také, ako sme po uli, že by majú, nechžby pritom akoko vek sa chváľily postupnos ou biskupov, cirkevnou jednotou a starobylos ou. Ba o viac, apoštolovia nám prikazujú, aby sme sa chránili modloslužby a Babylona a nebrali na tom ú as , lenže by sme to chceli, aby sme obdržali rany Božie (IKor 6,9; 1Kor 10,7; 2Kor 6,17; 1 Jn 5,21; Zjav 18,4).

11. Obecenstvo s pravou cirkvou Kristovou si tak vysoko vážime, že popierame, žeby mohli pred Bohom ži tí, ktorí, nie sú v obecenstve pravej cirkvi Božej, ale od nej sa odlú ujú. Lebo ako nebolo nijakého spasenia mimo Noeho koráb, keď svet v potope zahynul: tak veríme, že mimo Krista – ktorý, sám seba vydáva v prospech vyvolených v cirkvi – nieto nijakého istého spasenia; a preto u íme, že tí, ktorí chcú ži , nesmú sa odlú ova od pravej cirkvi Kristovej.

12. Avšak spomenutými poznávac ími znakmi neobmedzujeme tak úzko cirkev, aby sme to u ili, že všetci sú mimo cirkev, ktorí bu sviatostí sa nezú astnia – ovšem nie úmyselne ani nie z poh dania, ale skôr prinútení z nevyhnutnej potreby, proti svojej vôli sa ich zdržujú, alebo bez nich by musia, – alebo v ktorých viera niekedy ochabuje, avšak celkom neuhasína, ani úplne neprestáva; , alebo pri ktorých pre krehkos sú chyby a omyly. Lebo vieme, že Boh mal vo svete i mimo obec Izraela svojich ob úbencov. Vieme, o sa prihodilo udu Božiemu v Babylonskom zajatí, kedy za sedemdesiat rokov boli bez obetí. Vieme, o sa stalo s Petrom, Krista zapierajúcim a o sa stáva de o de vyvoleným verným Božím, ak blúdia a ochabujú. Vieme alej i to, aké boly za dôb apoštolqv cirkvi Gala anov a Korin a nov, ktorých apoštol obvi uje z mnohých a ažkých hriechov a predsa ich nazýva svätými cirkvami Krista.

13. Ba o viac, stáva sa niekedy, že Boh pod a svojho spravodlivého súdu, dovolí pravdu svojho slova a obecnú vieru i pravú bohoslužbu tak zatemni a po ruši , že pod a zdania cirkev skoro zanikla a ako keby už nijaká nebola: ako sa už to stalo za dôb Eliáša a aj inokedy. Ale i v tak temných asoch má Boh na tomto svete svojich pravých, ctite ov a to nie, málo, ale sedemtisíc a i viac (IKrá 19,18). Lebo i apoštol tak zvolá: **»Ale pevný základ Boží stojí a má túto pe a : Pán zná tých, ktorí sú jeho«** (2Tim 2,19). Z tohto dôvodu cirkev môže by nazvaná tiež nevidite nou nie sná preto, žeby udia, ktorí tvoria cirkev boli nevidite ní, ale preto, že pred našimi o ami skrytá – avšak jedine pred Bohom známa, – presahuje asto udskú súdnos .

14. Avšak nie všetci, ktorí sa k cirkvi po ítajú, sú svätými, živými a pravými údmi cirkvi. Lebo je mnoho pokrytcov, ktorí slovo Božie zovnútorne poslúchajú a sviatosti sa ver ejne ú astnia a ako sa zdá, Boha tiež jedine skrze Krista vzývajú, Krista za jedinú svoju spravodlivos vyznávajú, Boha tiež ctia a povinnosti lásky konajú, tiež na as sú v protivenstvách vytrvalí: ale z vnútra sú bez pravého osvietenia Ducha, bez viery a úprimnosti srdca a bez vytrvalosti až do konca. Nech sú však títo ktoko vek a akýko vek, nakoniec budú v as odhalení. Lebo apoštol Ján tak hovorí: **»Vyšli z nás; ale neboli z nás; lebo keby boli bývali z nás, boli by s nami zostali«** (1Jn 2,19). A títo, hoci nepatria k cirkvi, predsa kým predstierajú zhožnos , po ítajú sa k cirkvi práve tak ako zradcovia v štáte, skôr než sú odhalení po ítajú sa k ob anom. a ako u ok alebo kúko a pleva nachádzajú sa v pšenici, alebo ako hrvole a nádory sa vyskytujú na zdra vom tele, kdežto v skuto nosti sú skôr nemocami a znetvoreniami tela, než skuto nými údami. Preto cirkev Božiu oprávnene prirovnávame k sieti, ktorá zaberá rybv všetkého druhu a ku po u,na ktorom sa nachádza, i kúko i pšenica (Mt 13,24 –27). Tu nad mieru sa máme chráni , aby sme pred asne nesúdili a neusilovali sa vylú ova , zavrhov a , alebo vyhladzova tých, ktorých Boh nechce vylú i a zavrhnú , alebo ktorých nie Je možné bez poškodenia cirkvi odstráni . Naproti tomu je treba dáva pozor i na to, kým pobo žní driemu, pritom bezbožní dostanúc sa do predu, aby neuškodili cirkvi.

15. U íme alej, že starostlivo je treba dba na to, v om spo íva predovšetkým pravda a jednota cirkvi, aby sme nerozvážne nevyvolávali roztržky a nepodporovali ich v cirkvi. Ona nes po íva na ceremóniach a vonkajších obradoch, ale skôr v pravde a jednote spo nej viery. Obecná viera potom nepochádza z udských prikázaní, ale z Písma svätého, ktorého krátky obsah je apoštolské vyznanie. ítame ovšem, že u starých, o sa týka obradov, bola mnohá rozdielnos , ale v tom bola sloboda a nikto nikdy nemyslel na to, žeby preto jednota cirkvi bola rozvrátená. Hovoríme tedy, že pravá jednota cirkvi pevne stojí na lánkoch viery a na pravom, jednomyse nom hlásaní evanjelia Kristovho a na obradoc h jasne od Boha: ustanovených. Preto ve mi zdôraz ujeme onen výrok apoštolov: **»Tak tedy smýš ajme všetci, ktorí sme dokonalí. A ak v nie om iná smýs ate, i to vám Boh zjaví v pravom svetle. Avšak k omu sme už dospeli, v tom smere krá a a jedno to istá myslie «** (IFil 3,15–16).

Kapitola XVIII.

O služobníkoch cirkvi, ich ustanovení a povinnostiach.

1. Boh vždy používal, i dnes používa a bude používať i na zemi služobníkov pre shromažďovanie, alebo zakladanie svojej cirkvi, ako i pre jej spravovanie a udržiavanie. Tedy pôvod zriadenia a úrad služobníkov cirkvi je veľmi starý a je od samého Boha, a nie je to nejaké nové, alebo ľudské ustanovenie. Boh zaiste mohol by si vo svojej moci bezprostredne shromáždiť cirkev z ľudí, ale radšej chcel jednať s nami a skrze službu ľudí. Preto služobníci cirkvi nemajú sa považovať toľko za služobníkov, ale skôr za služobníkov Božích, skrze ktorých Boh koná spásu ľudí.

2. Z tej príčiny ku pozornosti napomínáme každého, aby tie veci, ktorej sa vzťahujú na naše obrátenie a vzdelávanie, neprípisovali sme takému tajnému pôsobeniu Ducha svätého, aby sa tým cirkevný úrad nestal zbytočným. Lebo sa sluší neustále, mať na pamäti slová apoštola: »Ako potom uveria v toho, o ktorom nepočuli? A ako pojdú bez kazateľa? Viera je tedy z kázania, kázanie potom skrze slovo Božie« (Rím 10, 14, 17). A to, o Pán hovorí v evanjeliu: »Vpravde, vpravde vám hovorím: Kto prijíma toho, koho ja posielam, prijíma ma; kto potom prijíma ma, prijíma toho, kto ma poslal« (Jn 13,20); tiež to, o onen macedónsky muž riekol, keď sa objavil vo videní apoštolovi Pavlovi, pôsobiacemu v Ázii: »Prejdi do Macedónie a pomôž nám« (Sk 16,9). Inde ten samý apoštol takto hovorí: »Veľmi sme Božími spolupracovníkmi. Vy ste Božou rodinou, Božou stavbou« (1Kor 3,9). Naproti tomu však i toho sa treba varovať, aby sme služobníkom cirkvi a ich úradu neprípisovali príliš mnoho, tiež tu pamätliví sú slová Pána, ktorý v evanjeliu hovorí: »Nikto nemôže prísť ku mne, iba keď ho pritiahne Otec« (Jn 6,44); a na slová apoštola: »O čo je Apolos? O čo je Pavol? Sú len služobníci, skrze ktorých ste dospeli ku viere, a to každý len pokiaľ mu to Pán udelil. Ja som zasadil, Apolos zalial, ale Boh dal vzrast; tak ani ten, kto sadi, ani ten, kto zalieva, nie je nič, ale Boh, ktorý dáva vzrast« (1Kor 3,5–7). Preto uverme, že Boh nás zovnútorne svojím slovom vyučuje skrze svojich služobníkov, z vnútra však skrze Ducha svätého vzbudzuje srdcia svojich vyvolených ku viere, takže za toto dobrodenie Bohu sa má celé vzdávať všetká česť. Ale o tejto veci bola už reč v prvom odstavci tohoto výkladu.

3. A Boh ovšem od počiatku sveta používal zo všetkých najvynikajúcejších ľudí na svete, z ktorých hoci mnohí boli prostí vo svetskej múdrosti alebo filozofii, však v pravej múdrosti Božej boli najznamenitejší, totiž patriarchovia, s ktorými nezriedka hovoril prostredníctvom anjelov. Lebo patriarchovia boli prorokmi, alebo učiteľmi svojho veku, ktorých Boh preto nechával žiť niekedy sto rokov, aby boli ako by otcovia a svetlá sveta. Po nich nasledoval Mojžiš s prorokmi po celom svete známymi. Ba o viac, po nich poslal nebeský Otec svojho jednorodného Syna, najdokonalejšieho učiteľa a sveta, v ktorom je skrytá oná božská múdrosť (Kol 2,3), ktorá sa i k nám dostala skrze najposvätejšie, najprostejšie a zo všetkých najdokonalejšie učenie. On si totiž vyvolil učiteľov, ktorých učil apoštolmi. Títo potom odídu do celého sveta, všade shromažďovali cirkev kázaním evanjelia, potom tiež i pod príkazom Krista zriadili po všetkých cirkvách sveta pastierov a učiteľov, skrze ktorých nástupcov až podnes vyučovali a riadili cirkev. Vtedy tak, ako Boh starému učiteľovi dal patriarchov spolu s Mojžišom a prorokmi, tak i učiteľovi Nového zákona poslal svojho jednorodného syna spolu s apoštolmi a učiteľmi cirkvi.

alež, služobníci nového učenia bývajú nazývaní rôznymi menami. Voláme ich apoštolmi, prorokmi, evanjelistami, biskupmi, presbytermi, duchovnými pastiermi a učiteľmi (1Kor 12,28). Apoštolovia sa neusadili na žiadnom stanovenom mieste, ale zakladali po svete rôzne cirkvi. Akonáhle tieto už boli zriadené, opustili apoštolovia ich a na ich miesto nastupovali pastieri každému do svojej cirkvi. Proroci, kedysi znalci budúcich vecí, predpovedali; ale i Písma vykladali. Takí mužovia i dnes sa vyskytujú. Evanjelistami sa nazývali pisatelia evanjelickej histórie, ale i kazatelia Kristovho evanjelia; ako i ap. Pavol prikázal Timoteovi, aby konal dielo evanjelistu. Biskupi sú potom dozorcovia a strážcovia cirkvi, títo sa starajú o živobytie a iné potrebné veci. Presbyteri, alebo starší, sú ako radcovia a otcovia cirkvi, ktorí ju spravujú prospešnou radou. Duchovní pastieri strážia učenie Pána a starajú sa o jeho potrebné veci. Učiteľia vychovávajú a vyučujú pravej viere a zbožnosti. Tedy je dovolenej i dnes nazývať služobníkov cirkvi biskupmi, presbytermi, duchovnými pastiermi, a učiteľmi.

5. V časoch alež nasledujúcich bolo pre služobníkov v cirkvi zavedené o mnoho viac pomenovaní do cirkvi. Niektorých ordinovali za patriarchov, iných za arcibiskupov, iných za suffraganov (vysvätených biskupov), tiež za metropolitov, hlavných kurátorov, ako i za diakonov, poddiakonov, nosičov sviečnic, vyháňajúcich diablov, kantorov, vrátnikov a kto vie za koho ešte, ako za kardinálov, prepoštov, prevorov, otcov nižšej a vyššej

rehole, vyššieho a nižšieho rádu. Však sa nestaráme o všetkých tých, akí boli kedysi, alebo sú teraz. Nám posta uje o služobníkoch cirkvi apoštolské u enie.

6. A tak pretože ur íte vieme, že mnísi a mníšske rehole. alebo sekty neboly ani od Krista ani od apoštolov ustanovené preto u íme, že tieto sú pre cirkev Božiu neužito né, ba dokonca zhubné. Lebo, hoc kedysi, ke boli ako pustovníci a svojimi rukami zarábali si chlieb a nikomu neboli na archu, ale vo všetkom boli poslušní pastierom, cirkvi, ako svetský ud, boli snesite ní, predsa že teraz akí sú, vidí a zná celý svet. Predstierajú kto vie aké s uby, a žijú priamo opa ný život svojim s ubom; takže i najlepší z nich zasluhujú si, aby boli po ítaní k tým, o ktorých tak hovorí apoštol: » ujeme, že medzi vami niektorí žijú neporiadne, ni nepracujú, ale len okolo práce chodia« (2Tes 3,11). Takých teda ani nemáme v našich cirkvách, a ani neu íme, žeby v Kristových cirkvách mali by .

7. Nikto si totiž nemôže dôstojnos cirkevného úradu privlastni , to jest úplatkami alebo inými pros triedkami, alebo pod a vlastnej ubovôle si uchvacova . Služobníci cirkvi nech sa povolávajú a volia zákonnou cirkevnou vo bou: to jest, nech sú svedomite volení od cirkvi alebo od tých, ktorí na to boli cirkvou poverení v patri nom poriadku a bez zmätku, rozbrojov a sporov. Potom ale nech nevolia kohoko vek, ale mužov spôsobilých s patri nou zbožnou vzdelanos ou, nábožnou výre nos ou, prostou múdros ou, kone ne vyzna ujúcich sa miernos ou a poctivos ou života pod a apoštolského pravidla, ktoré je sostaven é apoštolom v I. ep. Tim. 3 kap. a v ep. k Tit. 1. kap. A tí, ktorí sú zvolení, nech sú staršími ustanovovaní verejnými modlitbami a vkladáním rúk. Zavrhuje tu všetkých tých, ktorí bežia pod a vlastnej vôle (Jer 23,21), hoci nie sú zvolení, ani poslaní, alebo ordinovaní. Zamietame nespôsobilých a duchovnému pastieru potrebnými darmi neopatrených služobníkov cirkvi. Pri tom všetkom uznávame, že niekedy nevinná jednoduchos niektorých duchovných pastierov v starej cirkvi, viac prospela cirkvi, než mnohostranná, vyberaná a lahodná, ale trochu nadutá u enos niektorých. Z tej prí iny ani dnes nezamietame zbožnú prostotu niektorých, ovšem ak nepochádza z nevedomosti.

8. Apoštoli Krista nazývajú síce všetkých v Krista veriacich k azmi, avšak nie vzh adom na služ obnos , ale preto, že skrze Krista všetci veriaci sa stali krá mi a k azmi a všetci môžeme Bohu obetova duchovnú obe (1Pt 2,9). Tedy k ažstvo a cirkevná služba sú od seba ve mi rozdielne. Ono je totiž všetkým kres anom spolomé, táto však ako sme práve hovorili, nie. Avšak i ke sme z Kristovej cirkvi odstránili pápežské k ažstvo (k ažstvo pod a chápania katolíkov), predsa však tým sme cirkevnú služobnos neodstránili. Zaiste v Kristovom Novom zákone nie je viac také knažstvo, aké bolo u starozákonného u du, ktoré malo zovnútorne pomazanie, sväté rúcha a mnohé obrady (ceremonie), ktoré boly predobrazmi Krista, ktorý ke prišiel, toto všetko naplnil a tak zrušil. On sám zostáva zaiste jediným ve k azom na veky (Žid 7,3), ktorému, aby sme ni neubrali, nedávame žiadnemu zo služobníkov cirkvi pomenovanie k az. Sám náš Pán totiž neustanovil v cirkvi nového zákona nejakých takých k azov, ktorí by po prijatí poverenie od svätiaceho biskupa mali každodenne obetova hostiu, vraj ako samotné telo a samotnú krv Pána za živých i m tvych, ale takých, ktorí by u íli a vysluhovali sviatosti.

9. Ve apoštol Pavol jednoducho a krátko vysvet uje, o máme myslie o služobníkoch Nového zákona, alebo kres anskej cirkvi a o im privlastova , ke hovorí: »Nech nás každý pokladá za Kristových služobníkov a správcov Božích tajomstiev« (1Kor 4,1). Preto chce apoštol, abv sme považovali služobníkov cirkvi za služobníkov Hyperetami, to jest, podriadenými veslármi nazval ich apoštol, ktorí jedine na kormidelníka sa pozerajú: totiž u mi, ktorí nie sebe a nie pod a svojej ubovôle, ale iným, to jest, žijú svojim pánom, od rozkazu ktorých plne závisia. Lebo služobník cirkvi celý a vo všetkých svojich povinnostiach nemá hovie svojej ubovôli, ale je povinný kona to, o má od svojho Pána rozkazané. Na spomenutom mieste je vyjadrené, kto je Pán, totiž Kristus, ktorému sú služobníci cirkvi vo všetkých záležitostiach služby podriadení. A aby ím dôkladnejšie vysvetlil cirkevnú službu, pridáva, že služobníci cirkvi sú šafári alebo správcovia B ožích tajomstiev. Tajomstvami Božími ale apoštol Pavol nazval na mnohých miestach, hlavne v ep. k Ef. 3. kap evanjelium Kristovo. Stará doba nazývala tiež Kristove sviatosti tajomstvami. Preto sú služobníci cirkvi k tomu povolání, aby zvestovali veriacim e vanjelium Kristovo a vysluhovali sviatosti. Lebo inde v evanjeliu to ítame o vernom a múdrom služobníkovi, že ho Pán ustanovil nad svojim služobníctvom, aby im v pravý as dával prídel pokrmu (Lk 12,42). Opä inde pod a evanjelia, istý lovek, ktorý odes toval, zanechal svoj dom, dal svojim služobníkom moc, každému jeho prácu (Mk 13,34).

10. Teraz tedy náležitě prehovoríme tiež nie o o právomoci a povinnostiach služobníkov cirkvi. O tejto moci sa niektorí ve mi horlive škriepili a podrobili svojej moci vše tko, o je vznešené na zemi a to proti rozkazu Pána,

ktorý zakázal svojim panova nos a nadovšetko doporu oval pokoru (Mt 18,1–4; Mt 20,25–27; Lk 22,25–26). Je zaiste i iná, istá a neobmedzená moc, ktorá sa nazýva tiež mocou pod a práva. Tou mocou Krištu, Pánu všehomíra je všetko podrobené, ako sám o tom vydal svedectvo, keď povedal: »Bola mi daná všetka moc na nebi i na zemi« (Mt 28,8) a alej: »Ja som prvý i posledný: h a, som žiyý na veky vevekov a mám k ú e smrti a podsvetia« (Zjav 1,17). Opä : On má »k ú Dávidov, ktorý otvára tak, že nikto nezavrie a zatvára tak, že nikto neotvorí« (Zjav 3,7).

11. Túto moc podržuje si Pán a neprenáša ju na nikoho, aby potom sná sám ne inne nepostával ako prih adajúci u pracujúcich služobníkov. Lebo Izaiáš hovorí: »Dá m k ú domu Dávidovho na Jeho plece« (Iz 22,22); potom tak: »kniežatstvo bude na Jeho pleci« (Iz 9,6). Lebo správu neskladá na plecيا iných, ale podržuje a užíva svoju moc dodnes, spravujúc všetky veci. Iná je potom úradná, alebo služobná moc, ktorá je obmedzovaná tým, kto má plnú moc. Tá sa skôr podobá službe, než panovaniu. Lebo, ak nejaký pán poveruje svojho správcu mocou nad svojím domom, v tom prípade odovzdá mu i k ú e, ktorými by vpúš al do domu, alebo vylú oval z domu tých, ktorých by Pán chcel vpus ti , alebo vylú i . Pod a tejto moci služobník: koná z povinnosti to, o mu pán prikázal a Pán pokladá za správne, o onen robí a chce, aby ten skutok jeho služobníka bol považovaný a uznávaný akoby za jeho vlastný

12. Na to sa vz ahujú oné výroky evanjeli a: »Dám ti k ú e krá ovstva nebeského, a oko vek sviažeš alebo rozviažeš na zemi, bude sviazané, alebo rozviazané na nebesách« (Mt 16,19). Podobne: »Ktorýmko vek odpustíte hriechy, odpúš ajú sa im; ktorýmko vek zadržíte, zadržujú sa« (Jn 20,23). Jestli vš ak služobník nevykonáva všetky veci tak, ako mu bolo Pánom prikázané a prekro í hranice poverenia, vtedy iste za neplatné bude uznáva Pán to, o urobil. Preto cirkevná moc služobníkov cirkvi je taký úradný úkon, ktorým služobníci síce cirkev spravujú, ale v cirkvi všetko tak robia, ako to slovom svojím predpísal Pán. Ke _tieto tak sa konajú, vtedy veriaci nech považujú ich za také, akoby samým Pánom byly vykonané. O moci k ú ov už predtým bolo spomenuté.

13. V cirkvi potom všetkým služobníkom bola daná tá samá moc, alebo povolanie. Zaiste z po iatku cirkev spoľo ným úsilím spravovali biskupi a presbyteri; niktory sa nevyvyšoval nad druhého, ani si nepožadoval vä šiu moc, alebo panstvo nad spolubiskupmi. Lebo pamätajú na slovo Pána: »Najväčší medzi vami, ne ch je ako slúžiaci« (Lk 22,26): sotrvávali v pokore a vzájomnými službami pomáhali si vospolok v spravovaní a udržovaní cirkvi. Kvôli zachovaniu poriadku však ten, alebo onen poverený zo služobníkov svolal shromaždenie a v shromaždení predostrel vec, o kto rej sa malo rokova , shrnul tiež mienky iných, kone ne rázne dbal na to, aby nevznikol nijaký spor.

14. Tak inil apoštol Peter, ako ítame v Skutkoch sv. apoštolov (Sk 15,7n), ktorý pritom predsa nebol ani vyvýšený nad iných, ani vä šou mocou nebol nad os tatnými poverený. Ve mi správne hovorí mu eník Cyprián (De simplicitate clericorum) o prostote k azov: Ostatní apoštolí boli práve to ko, ako Peter a boli ú astní v rovnakej miere i v cti i v moci; ale po iatok vychádza od jedného, aby sa ukázalo, že jedna je cirkev. Podobne tomu hovorí i Hieronymus vo výklade epištoly Pavla k Titovi: Prv než vnuknutím diabla vznikly, v náboženstve roztržky, cirkvi byly spravované spoľo nou radou presbyterov, ale keď jeden každý z tých, ktorých pokrstil, považoval za svojich, nie Kristových, bolo rozhodnuté, aby jeden zo zvolených presbyterov bol ostatným predstavený, ktorému by náležala všetka starostlivos o cirkev a že tak odstránia semená roztržok. Avšak toto ustanovenie nepovažuje Hieronymus za božské, lebo hne dokladá , že: Ako starší vedia, že oni sú z oby aje cirkvi podriadení tomu, ktorý im bol predstavený, tak nech i biskupi vedia, že viac zo zvyku, než zo skuto ného nariadenia Pána sú nadriadení presbyterov a že sú povinní s nimi spoľo ne cirkev spravova . Tak súdi on. Preto nikto nemôže právom zabráni , aby sme sa nevrátili k starému zriadeniu cirkvi a oné neprijali namiesto udských oby ají.

15. Povinnosti služobníkov cirkvi sú rozli né, tieto však mnohí obmedzujú na dvoje, v ktorých sú všetky iné obsiahnuté, totiž na vyu ovanie evanjelia Kristovho a na správne vysluhovanie sviatostí. Lebo povinnos ou služobníkov je svoláva sväté shromaždenie, v om vyklada slovo Božie a celé u enie uplat ova pod a náh adu cirkvi k jej prospechu tak, aby to, omu sa u í, bolo na úžitok posluchá ov a na vzdelanie veriacich. Zdôraz ujeme, že povinnos ou služobníkov je vyu ova nevedomých, povzbudzova a nalieha na váhavých, alebo zdanlivo postupujúcich k prospievaniu na ceste Pána, potešova a posil ova malomyse ných, stava hrádze proti pokušeniam satana, prísne karha hrešiach, privádza na pravú cestu blúdiach, padlých pozdvihova , odporcov presved ova , kone ne zahá a vlkov od Pánovho ov inca, hriechy a hriešnikov múdro a vážne kára , a neprehlada , alebo zaml ova zlé iny; ovšem potom sviatos ami prisluhova , doporu ova

ich správne užívanie a všetkých pripravova prospešným u ením k ich prijímaniu, tiež zachováva veriacich vo svätej jednote, zabra ova roztržkám, taktiež nevedomých vyu ova kres anstvu, doporu ova ci rkví potreby chudobných, navštevova chorých a rozli nými skúškami ob ažených pou ova a na životnej ceste zachováva ; okrem toho obstaráva verejné modlitby, alebo prosby v as potreby spolu s pôstom, to je, svätou zdržanlivos ou a o najsvedomitejšie stara sa o všetko, o slúži k pokoju, mieru a spásu cirkvi.

16. Aby však služobník (cirkvi) toto všetko mohol ím správnejšie a snadnejšie vykonáva , žiada sa predovšetkým od neho, aby bol bohabojný horlivý v modlení, usilovný v ítaní Písma svätého a vo vše tkom a vždy bol na pozore a všetkým slúžil za príklad istotou života.

17. A pretože v cirkvi musí by ovšem káze a u starých kedysi bolo v užívaní vylú enie a u udu Božieho bývalý i cirkevné súdy, v ktorých sa táto káze vykonávala skrze múdrych a pobož ných mužov; tedy i to bolo povinnos ou služobníkov, aby túto káze pod a okolností asu, verejného záujmu a pod a potreby užívali. Pritom vždy sa má zachováva zásada, že všetko nech sa deje k vzdelaniu slušne a v poriadku bez násilnosti a neporiadku (1Kor 14,40). Lebo apoštol sved í, že Pán mi dal moc nie, aby som boril, ale aby som vás vzdelával (2Kor 10,3). Sám Pán zakázal vytrhova kúko na Jeho roli, ak je nebezpe enstvo, že i pšenica sa vytrhá (Mt 13,29).

18. Ostatne, zárove zavrhuje blud donatistov. ktorí posudzujú ú innos , alebo neú innos u enia a prisluhovania sviatosti pod a dobrého, alebo zlého života služobníkov cirkvi. Lebo vieme, že hlas Kristov má by uposluchnutý i z úst zlých služobníkov. Ako sám Pán povedal: » oko vek by vám hovorili, konajte, ale pod a ich skutkov nerobte« (Mat 23,3). Vieme, že sviatosti bývajú posväcované Kristovým ustanovením a slovom a bývajú ú inné pre veriacich i vtedy, ke sú vvsľuhované nehodnými služobníkmi. O tejto veci mnoho hovoril blažený sluha Boží Augustín proti donatistom.

19. Avšak bez pochyby musí by náležitá káze medzi služobníkmi cirkvi. Musí sa totiž starostlivo skúma u enie i život služobníkov na cirkevnom shromaždení. Chybujúci majú by karhaní od starších a na správnu cestu uvedení, ak sú napravite ní; alebo, ak sú nenapravite ní, majú by ako vlci vernými pastiermi od stáda, Pánovho odohnaní. Ak sú však lživí u itelia, vtedy najmenej majú by trpení. Veru nezavrhuje obecné snemy, ak sú konané pod a apoštolského príkladu k dobru cirkvi a nie k jej záhube.

20. Tiež všetci verní služobníci, ako dobrí pracovníci zasluhujú si svoje odmeny a nehrešia, ak prijímajú plat a všetko to, o potrebujú pre seba a svoju rodinu. Lebo apoštol dokazuje, že tieto veci cirkev dáva právom a služobníci právom ich prijímajú (1Kor 9). Apoštolským u ením sú však uml ovaní i novokrstenci, ktorí potupujú a urážajú služobníkov cirkvi živiacich sa zo svojho povolania.

Kapitola XIX.

O sviatostiach cirkvi Kristovej.

1. Hne od po iatku pripojil Boh ku kázaniu svojho slova vo svojej cirkvi sviatosti, alebo sviatostné znamenia, o tom zaiste zrejme sved í celé sväté Písmo. Sviatosti sú tajomné znamenia, totiž sväté obrady, alebo sväté úkony ustanovené samým Bohom, pozostávajúce z Jeho slova, znamení a z vecí ozna ených, ktorými v cirkvi udržuje v pamäti a asto obnovuje za sebou svoje najvyššie dobrodenia preukázané loveku; ktorými alej spe a uje svoje s uby a o nám sám vnútorne poskytuje, to nám zovnútorne predstavuje, sprítom uje a ako o ami iní vidíte nými a tak pôsobením Ducha Božieho posil uje a rozmnožuje našu vieru v našich srdciach; a ktorými kone ne nás od všetkých iných národov a náboženstiev odde uje a jedine sebe zasväcuje a zaväzuje a oznamuje, o od nás požaduje.

2. Ovšem iné sú sviatosti udu starého, iné udu nového (zákona). Sviatosti udu starého byly obrezka (1Mojž 17,10) a ve kono ný baránok (2Mojž 12,3), ktorý obetovaný býval; z tej prí iny patrí k tým obetiam, ktoré od po iatku sveta byly vykonávané. Sviatosti udu nového sú krst (Mt 28,19) a ve era Pána (Mt 26,26). Sú, ktorí uvádzajú sedem sviatosti nového udu. Z nich my za užito né ustanovenie Božie, ale nie za sviatosti uznávajúce pokánie, ustanovenie služobníkov (ordináciu), ale ne ono pápežské, ale apoštolské a manželstvo. Birmovanie a posledné pomazanie sú udské výmysly, bez ktorých cirkev môže by , žeby utrpela nejakú škodu. Ani ich nemáme v našich cirkvách. Lebo je v nich nie o takého, o nijako nemôžeme schva ova . Všetelijaké kup enie, ktoré prevádzajú rímski pri prisluhovaní sviatostí, rozhodne za mietame.

3. Pôvodcom všetkých sviatostí však nie je nikto iný, ale sám Boh. Ťudia nemôžu ustanovovať sviatosti, lebo tieto patria k počte Boha. Úkolom ľudí nie je potom ustanovovať a vytvárať bohoslužbu, ale od Boha zriadenú (odovzdanú) službu prijímať a zachovávať. Mimo to, k znameniam sú pripojené zasvätenia, ktoré vyžadujú vieru. Viera potom sa zakladá, jedine na slove Božom. A slová Božia sú ako tabule (zákona), alebo listiny, sviatosti potom sú ako pečať, ktoré sám Boh na listiny vtlačil. A ako Boh je pôvodcom sviatostí, tak neustále koná svoje dielo v cirkvi, v ktorej sviatosti sa riadne vysluhujú: takže, keď veriaci prijímajú sviatosti od služobníkov, uznávajú to, že Boh pôsobí vo svojom ustanovení a preto sviatosti prijímajú tak, ako by z rúk samotného Boha a pre nich poklesok služobníka (i keď bol známy) neuškodí, keďže poznávajú, že istota sviatostí závisí od ustanovenia Pána. Preto tiež zrejme rozlišujú pri prisluhovaní sviatostí medzi samotným Pánom a služobníkom Pána, vyznávajú, že úctinnosť (podstata) sviatostí býva dávajúca samým Pánom, znamenania však služobníkmi Pána.

4. Ovšem oná hlavná vec, ktorá sa vo všetkých sviatostiach Bohom predkladá a na ktorú je upozorované všetkými zbožnými ľuďmi (o niektorých nazývajú podstatou, alebo obsahom, sviatostí), je Spasiteľ Kristus oná jediná obeť, (1Kor 5,7), alebo onen Baránok Boží (Jn 1,29), zabitý od pečať sveta, tiež ona skala, z ktorej pili všetci naši predkovia (1Kor 10,4), skrze ktorého bývajú všetci vyvolení obrezaní bez rúk, skrze Ducha svätého (Rím 2,29), a obmytí bývajú od všetkých svojich hriechov a živí bývajú pravým telom a krvou Kristovou k večnému životu.

5. Oboje sa však toho týka, oboje je vo sviatostiach vec hlavná a samá podstata, v tom sú sviatosti obojeho druhu rovnaké. Lebo onou najhlavnejšou vecou a samou podstatou sviatostí v oboch smluvách je Kristus, jediný Prostredník a Spasiteľ veriacich. Jeden a ten istý Boh je pôvodcom týchto (sviatostí) v oboch smluvách. Obojemu druhu sú oné dané ako znamenania a tak ako pečať milosti a zasvätení Božích, aby privádzaly na pamäť a obnovovali najvyššie Božie dobrodenia, aby sa tiež veriaci nimi oddeľovali od všetkých ostatných náboženstiev na svete, konečne aby ich duchovne skrze vieru prijímali a prijímali k cirkvi sa pripúťali a na svoje povinnosti ich upozorovali. V týchto a v podobných veciach, hovorím, nie sú rozdiely v sviatostiach oboch národov, hoci sú rozdielne v znamenaniach.

6. A ovšem v týchto robíme značný rozdiel. Lebo naše (sviatosti) sú pevnejšie a trvanlivejšie, pretože až do skonania sveta nikdy sa nezmenia. Tieto dosvedčujú zasvätenia splnené a dokonané v Kristu, kým oné budúce ich splnenie len naznačujú. Naše sú tiež jednoduchšie a menej obťažné, tiež menej nákladné a nie sú do obradov zahalené. Okrem toho v nich sa nachádzajú rozšírené po celom svete a pretože sú jasnejšie a vzbudzujú najvyššiu vieru (skrze Ducha svätého), vyplývajú z nich tiež hojnejšie duchovné požehnanie.

7. Zaiste, pretože Kristus bol nám daný ako pravý Mesiáš a hojnosť milosti bola vyliata na ľud Nového zákona: naprosto boli zrušené a prestaly sviatosti starého druhu, a na ich miesto nastúpili znamenania Nového zákona, namiesto obrezky krst, a namiesto večného baránka a obetí, Večera Pána.

8. Ako kedysi sviatosti pozostávaly zo slova, znamenania a naznačení vecí, tak i teraz sa skladajú z tých istých vecí. Lebo slovom Božím sa stávajú sviatosťami tie veci, ktoré predtým neboli. Posväcuje sa totiž Slovom a zasvätené sú prehlásené od Toho, ktorý ich ustanovil. A posvätiť, alebo zasvätiť znamená ponúknuť (posväcovať) nejakú vec Bohu k svätému užívaniu, to je oddeliť od obecného, alebo svetského užívania a určiť k svätej potrebe, Lebo v sviatostiach vzaté znamenania zo všedného užívania sú veci vonkajšie a viditeľné. V krstu totiž znamenie je živá voda a ono viditeľné obmytie, ktoré sa deje skrze služobníka cirkvi. Ale zmysel obradu (vec naznačená) je znovuzrodenie a obmytie od hriechov (Sk 2,38). Vo večeri Pána však významom je chlieb a víno vzaté z obecného užívania pokrmu a nápoja. Avšak významom úkonu je za nás obetované telo a za nás vyliata krv Pána, alebo ustenstvo tela a krvi Pána (Mt 26,27-28; 1Kor 10,16). Nasledovne voda, chlieb a víno pod svojou podstatou a mimo božského ustanovenia a svätého užívania sú to isté, čím sa nazývajú a poznávame. Jestli však k tomu pristúpi Slovo Pána, so vzývaním božieho mena a so zopakovaním pravého ustanovenia a posvätenia vtedy tie znamenania sa posväčujú a i Kristus ich prehlasuje za zasvätené. Lebo v cirkvi Božej vždy zostáva platným Kristovo prvé ustanovenie a posvätenie sviatostí, takže tí, ktorí sviatosti nie inak užívajú, než ako ich sám Pán od pečať ustanovil, užívajú tiež i teraz onoho prvého zo všetkých najvyššieho posvätenia. Z tej príčiny sa predtým pri prisluhovaní sviatostí v lastných slovách Kristovych.

9. A pretože zo Slova Božieho sa poučujeme o tom, že tieto znamenania Pán ustanovil k inému účelu, než ako sa obyčajne používajú, preto učíme, že znamenania teraz, v posvätnom užívaní dostávajú, mená vecí označených a viac sa nemenujú to istou vodou, chlebom a vínom, ale tiež znovuzrozením, alebo kúpeľou obnovenia, rovnako

telom a krvou Pána, alebo znamením, bu s viatos ou tela a krvi Pána: avšak nie preto, žeby znamenania boli premenené na veci označené a prestali by tým, im sú svojou podstatou. Lebo iná by neboly sviatosami, keby pozostávaly to ko z vecí naznačených, vtedy neboly by ich znameniami. Znamenania, ale preto nesú mená vecí naznačených, pretože sú tajomnými znakmi svätých vecí a pretože znamenania a a veci označené sú medzi sebou v sviatosťnom spojené a to spojuje, alebo sjednocuje ich tajomné oznaenie a vô a alebo úmysel Toho, ktorý sviatosť ustanovil.

10. Lebo voda, chlieb a víno nie sú obyčajnými, ale svätými znakmi. A kto ustanovil vodu krstu, neustanovil ju z tej vôle a úmyslu, aby veriaci to ko vodou krstu boli pokropení: a kto prikázal jesť chlieb a piť víno pri vešerí Pána, nie to chcel, aby veriaci prijímali to ko chlieb a víno bez tajomstva tak, ako doma jedia chlieb, ale aby tiež duchovne boli úastní vecí naznačených a skutočne boli skrze vieru obmytí od hriechov a mali spoločnosť s Kristom.

11. Preto nijako neschvaujeme mienku tých, ktorí posvätenie sviatosť pripisujú ko vie akým úkonom a odriekavaniem, alebo sile slov prednesením posväcujúcim, alebo tým, ktorý by mal úmysel posvätiť, bu iným vedajším veciam, ktoré ani Kristus ani apoštolovia vo svojej reči a príkladu nám nezanechali. Neschvaujeme ani názor tých, ktorí o sviatosťiach hovoria práve tak, ako o obyčajných neposvätených, alebo neúinných znamenaniach. Neschvaujeme ani názor tých, ktorí pre neviditeľné veci vo sviatosťiach pohľadajú viditeľnými a považujú pre seba znamenania za zbytočné, keže sa domnievajú, že sú už úastníkmi vecí naznačených. Za takých sa považovali messalianci. Neschvaujeme však ani tých, ktorí hlásajú, že milosť a veci naznačené sú tak spoločne spiate so znameniami, že ktoríko vek požívajú vonkajšie znamenania, úastní bývajú tiež i milosti a vecí naznačených, nech sú oni akíko vek.

12. A ako potom úinnosť sviatosťi nehodnotíme bu a hodnosť, alebo nehodnosť služobníkov, tak ani pod a stavu prijímajúcich, nako ko uznávame, že úinnosť sviatosťi závisí od viery a zvlášť od pravdy a samej dobroty Božej. Ako totiž Slovo Božie zostáva Slovom Božím, ktorým sa prednášajú nie prosté slová, ktoré kázané bývajú, ale zároveň sa ponúkajú od Boha slovami naznačené, alebo zvestované a a ko vek bezbožní, alebo neveriaci slová síce počúvajú a rozumejú, predsa však sa vecí naznačených neúastnia, keže ich pravou vierou neprijímajú. Taktiež sviatosťi pozostávajúce zo Slova, znamení a vecí naznačených zostávajú pravými a úinnými sviatosami, ktoré označujú nie to ko sväté veci, ale tiež veci naznačené, ktoré Boh sprostredkuje, hoci neveriaci si neosvojujú ponúkané veci. Nedeje sa to víno u dávajúceho, alebo ponúkajúceho Boha, ale vínou udí, ktorí bez viery a nehodne prijímajú: »ktorých nevera nevyprázdni Božiu vernosť« (Rím 3,3).

13. Keže sme hne na počiatku vyložili podstatu sviatosťi a zároveň príležitostne bolo vysvetlené, k akému účelu sú ustanovené. Nie je potrebné, aby veci raz povedané byly opakované do únavy. Preto tedy jednotlivé prehovorme o sviatosťiach udu novej smluvy.

Kapitola XX.

O krste svätom.

1. Krst bol ustanovený a posvätený od Boha. Po prvý raz krstil Ján, ktorý ponoril Krista do vody Jordánu (Mat 3,6—16). Odtiaľ plynul pre apoštolov, ktorí sami tiež vodou krstili. Pán im jasne prikázal, aby zvestovali evanjelium a krstili v mene Otca i Syna i Ducha Svätého (Mat 28,19; Mk 16,15—16). A keže sa židia pýtali Petra, o by mali robiť, odpovedal: » i te pokánie, daj sa každý pokrstiť na meno Ježiša Krista, a prijmite dar Ducha svätého« (Sk 2,38). Preto niektorí nazvali krst za prijímacie posväcujúce znamenanie udu Božieho, ktorým sa totiž vyvolení Boží Bohu zasväcujú.

2. V cirkvi Božej je len jeden krst (Ef 4,5) a dosť je ráz sa pokrstiť, alebo zasvätiť Bohu. Raz prijatý krst trvá potom po celý život a je vešným spečením nášho prijatia za dieťa Božie. Lebo by pokrstený v meno Krista znamená by zapísaný, zasvätený a prijatý do smluvy a rodiny, teda i do dedičstva synov Božích, dokonca už teraz sa nazýva menom Božím, to jest nazýva sa synom Božím, rovnako by o istený od poškrvny hriechov a by o istený od poškrvny chriechov a by obdarovaný rozličnými darmi milosti Božej k novému a bezúhonnému životu (Žid 10,22—23; IPe 3,21). Krst tedy udržuje v pamäti a obnovuje nesmierne dobrodenie Božie preukázané ľudskému pokoleniu (Rím 5,8—9).

3. Lebo všetci rodíme sa v hanebných hriechoch (Z 51,7) a sme synovia hnevu. Ale Boh, ktorý je bohatý v milosrdenstve (Ef 2,4), o is uje nás zadarmo od hriechov skrze krv svojho Syna (IKor 6,11) a v_ om nás prijíma za synov a tak nás svätou smluvou k sebe pripojuje a rozli nými darmi obohacuje, aby sme mohli vies nový život (Tit 3,5). To všetko nám spe a uje krst. Lebo zvnútra bývame znovuzrodení o istení a obnovení od Boha skrze Ducha svätého, zvonku však vo vode prijímame spe atenie najvä ších darov, ktorá jednako predstavuje oné ve ké dobrodenia a ako by pred naše o i k spatreniu predostiera . Preto sa krstíme, t. j. sme obmytí, alebo pokropení vidite nou vodou. Lebo voda smýva ne istoty, ob erstvuje a osviežuje omdleté a vyprahlé telá. Milos Božia však tieto dobrodenia poskytuje dušiam a to nevidite né, totiž duchovne.

4. Rovnako, znamením krstu odde uje nás Boh od každého iného náboženstva a národa a zsväčuje nás sebeza vlastnctvo. Preto, ke sa krstíme, vyznávame svoju vieru a zaväzujeme sa k poslušnosti vo i Bohu, k umrtvovaniu telesnosti a k novému životu; a tak bývame zapísaní do sväté ho bojujúceho zástupu Kristovho, aby sme po celý beh svojho života bojovali proti svetu a satanovi i proti vlastnému telu (Him 6,2 —4). Mimo to krstení bývame v jedno telo cirkvi (Gal 3,27 —28), aby sme so všetkými údami cirkvi pekne, v jednom a tom samom náboženstve a vzájomných službách spolunažívali (I Kor 12,13).

5. Veríme, že najdokonalejší spôsob krstu je ten, ktorým bol sám Kristus pokrstený a ktorým krstili apoštolovia. Tedy, o potom z udských výmyslov pridali k nemu a používali v cirkvi, neuznávame za potrebné ku dokonalosti krstu: Takého druhu sú: vyhá ania diabla, potom užívanie horiacej svie ky, oleja, soli, sliny a tým podobných vecí, ako i to, ke krst každého roku dvakrát mnohými ceremóniami býva posväcovaný. Lebo my veríme, že jediný krst cirkvi Boh pri prvom ustanovení posvätil a skrze Slovo posväčuje a že teraz je ú inný pre prvé požehnanie Božie.

6. U íme, že v cirkvi krst nesmú vykonáva ženy, alebo baby, lebo apoštol Pavol vylú il ženy z cirkevných služieb (IKor 14,34), krst potom patrí k cirkevným službám.

7. Zavrhuje »novokrstencov« (anabaptistov), ktorí tvrdia, že novonarodené deti veriacich rodi ov nemajú by pokrstené. Lebo pod a u enia evanjelia takýchto je krá ovstvo Božie a sú v smluve Božej: pre ože by sme im znamenia smluvy Božej nedávali? Pre o by skrze krst svätý nemalý by zsvätené, ke sú vlastníctvom Božím, a sú v cirkvi Jeho? Zavrhuje »novokrstencov« aj v iných ich vierou ných lánkoch, ktoré sa protivia vlastne Slovu Božiemu. My tedy nie sme novokrstencami a nemáme s n imi v nijakej ich veci ni do inenia.

Kapitola XXI.

O Svätej ve eri Pána.

1. Ve era Pána (IKor 11,20), ktorá sa nazýva tiež stól Pána a eucharistia, to jest v akývzdanie (Mt 26,26), preto sa menuje oby ajne ve erou, lebo ju ustanovil Kristus pri onej svojej poslednej ve eri a až dosia ju znovu sprítom uje a v nej veriaci duchovne bývajú sytení a napájaní. Pôvodcom ve ere Pána totiž nie je anjel ani nijaký lovek, ale sám Syn Boží, Pán Ježiš Kristus, ktorý ju prvý svojej cirkvi posvätil. To posvätenie, ale bo požehnanie trvá potom až doteraz u všetkých tých, ktorí nevysluhujú inú ve eru, než tú samú, ktorú Pán ustanovil; pri ktorej sa itávajú slová ustanovenia ve ere Pána a v každom oh ade pravou vierou jedine na Krista sa pozerajú, od ktorého ako by z rúk prijímali všetko to, o dostávajú skrze vysluhovanie služobníkov cirkvi.

2. Týmto svätým obradom chce Pán udržova v erstvej pamäti najvä šie najvä šie dobrodenie preukázané smrte nému udskému pokoleniu, menovité to, že vydaním tela na smr a vyliatím sv oiei krvi všetky naše hriechy nám odpustil a z ve nej smrti a moci diabla nás vykúpil, svojím telom nás syti a napája svojou krvou, ktoré duchovne, pravou vierou prijaté obživujú nás k ve nému životu. A toto tak ve ké dobrodenie to kokrát sa obnovuje, ko kokrát sa slávi ve era Pána. Lebo Pán hovorí: **»To i te na moju pamiatku«** (Lk 22,19). Táto svätá ve era spe a uje tiež to, že telo Pána skuto ne bolo vydané za nás na smr a Jeho krv bola vyliata na odpustenie hriechov našich, aby naša viera sa neklátila.

3. A tak v tejto sviatosti služobník Pána vidite ne, zovnútorne predstavuje a ako by o iam k nahliadnutiu predkladá to, o vnútorne, nevidiet ným spôsobom sám Duch svätý koná v našej duši. Zovnútorne podáva .služobník Pána chlieb hovoriac tieto slová: **»Vezmite a jedzte, to je moje telo«**: vezmite a rozde te medzi sebou: **»pite z toho všetci, to je moja krv«** (Mat 14,22—25). Veriaci prijímajú tedy to, o im podáva služobník

Pána a jedia chlieb Pána a pijú z kalicha Pána: z vnútra však pôsobením Krista skrze Duch a svätého prijímajú tiež telo a krv Pána a nimi sytení bývajú k ve nému životu (Ján 6,55). Lebo telo a krv Kristova je skuto ným pokrmom a nápojom k ve nému životu, a sám Kristus, ktorý je pre nás obetovaný a je našim Spasi om, je onou hlavnou, podstatou svätej ve ere. A nestrpíme, aby na Jeho miesto bolo nie o iného postavené.

4. Aby však správnejšie a jasnejšie porozumel každý tomu, že akým spôsobom sa stáva telo a krv Kristova pokrmom a nápojom veriacich a ako to prijímajú veriaci k životu ve nému, v krát kosti toto pripojíme. Jedenie nie je len jedného druhu: je totiž jedenie telesné, kedy lovek berie pokrm do svojich úst, zubami rozmelie a preh tne. Kafarnaumskí kedysi sa domnievali, že takýmto spôsobom bude treba potom jes telo Pána. Ale on sám to zamietol (Ján 6,63). Lebo ako telo Kristovo sa nemôže telesne zjes bez potupy a ohavnosti; tak samo nie je ono pokrmom pre telo. Každý je nútený to uzna . Zavrhuje teda na to sa vz ahujúci kánon (ustanovenie) v pápežských usneseniach (Ego Berengarius de co nsecratio 2). Lebo ani zbožný starovek neveril a ani my neveríme, žeby telo Kristovo malo by telesnými ústami telesne a skuto ne jedené.

5. Je aj duchovné používanie tela Kristovho, ovšem nie také, aby sme mysleli, žeby sa sám pokrm v ducha premenil, ale také, ktorým telo a krv Pána zachovávajú svoju podstatu a vlastnosti, duchovne sa nám sprostredkujú, naprosto nie telesným, ale duchovným spôsobom, to je skrze Ducha svätého, ktorý dobrodenia získané skrze telo a krv Pána pre nás na smr vydané, totiž samot né odpustenie hriechov, vykúpenie a život ve ný nám daruje a sprostredkuje tak, že žije v nás Kristus a my tiež v om žijeme a to spôsobuje, že pravou vierou prijímame Toho, ktorý je pokrmom a nápojom našej diši, t.j. život náš.

6. Lebo ako telesný pokrm a nápoj nie len ob erstvuje a posil uje naše telá, ale tiež pri živote ich zachováva; taktiež telo Kristovo za nás na smr vydané a krv Jeho pre nás vyliata nie to ko ob erstvujú a posil ujú duše naše, ale tiež pri živote zachovávajú: ovšem nie tým, žeby sm e telesne jedli alebo pili, ale nako ko nám ich duchovne sprostredkuje Duch svätý, ako Pán hovorí: **»Chlieb, ktorý Ja dám, je telo moje, ktoré ja dávam za život sveta«** (Ján 6,51). alej: **»Telo (totiž telesne vzato) ni neprospieva, to o obživuj, je Duch. Re i, ktoré som Ja vám hovoril, sú duch a život«** (Ján 6,63).

A ako je treba pokrm jedením prijíma , aby v nás pôsobil a svoj ú inok v nás prejavil, ke že mimo nás ponechaný ni nám neprospeje: právejtak je nutné Krista vierou prijíma , aby sa stal našim a žil v nás a my v om. Lebo sám hovorí: **»Ja som ten chlieb života: kto prichádza ku mne, iste nebude a nie , a kto vo m a verí, iste nebude žižni nikdy«** (Ján 6,35). Opä : **»Kto Je m a, i on živý bude skrze m a a vo mne zostáva a ja v om«** (Ján 6,56—57). Z toho všetkého je jasné, že my pod duchovným pokrmom nijako nerozumieme kto vie aký vymyslený pokrm, ale zaiste samotné telo Pána za nás na smr vydané, ktoré však veriaci nie telesné ale duchovne skrze vieru prijímajú. V tejto veci v každom oh ade nasleduj eme u enie samotného nášho Spasite a Krista Pána, ako jé napísané v evanjeliu Jána VI. kap.

A takéto jedenie tela Pána a takéto pitie Jeho krvi ku spaseniu je nato ko nutné, že bez neho nikto spasený by nemôže. Toto duchovné jedenie a pitie však deje sa tiež mimo ve ere Pána a to kedy a kde by lovek v Krista uveril. Na to sa vz ahujú sná slová Augustínove: **» o pripravuješ zuby a žalúdok? Ver a jedol si«** .

8. Mimo vyššie spomenutého duchovného jedenia je tiež sviatostné jedenie tela Pána, kedy veriaci nie len duchovne a vnútorne ú astní sa pravého tela a krvi Pána, ale pristupujú ku stolu Pána tiež zovnutorne prijíma vidite nú sviatos tela a krvi Pána. Veriaci síce už skôr, kedy uveril, ú astnil sa životodárneho pokrmu a i alej ho požíva, ale tým dosahuje ešte viac, ke tiež sviatos prijíma. Lebo v neustálom sjednocovaní s telom a krvou Pána vpred postupuje a viera vždy viac a viac sa roznečuje, rastie a duchovným pokrmom posil uje. Lebo kým žijeme, viery neustále pribúda. A kto zovnútorne prijíma sviato s pravou vierou, ten neprijíma len znamenie, ale ako sme povedali, ú astí sa vo veci samej. Pritom je poslušný ustanovenia a nariadenia Pána; a veselou mys ou vzdáva v aky za vykúpenie svoje i celého udského pokolenia; slávi vernú pamiatku smrti Pána a pred cirkvou osved uje, ktorého tela je údom; sviatos prijímajúcim sa tiež spe a uje, že telo Pánovo nebolo len všeobecne vydané za udí na smr a Jeho krv vyliata, ale zvlášte za každého veriaceho, ktorý sa sviatosti ú astní a komu, je ono pokrmom a nápoj om k ve nému životu (Gal 2,20).

9. Ostatne, kto bez viery pristupuje k tomuto svätému, stolu Pána, ten sa ú astí to ko vo (vonkajšej) sviatosti, ale neú astí sa podstaty sviatosti, z ktorej pochádza život a spása. A takí nehodne jedia zo stolu Pána. Tak teda, **»ktoko vek je tento chlieb, alebo pije kalich Pána nehodne, previní sa proti telu a krvi Pána a je sa pije si odsúdenie«** (1Kor 11,27—28). Lebo nepristupujú s pravou vierou, v potupu uvádzajú smr Kristovu a preto sami pre seba odsúdenie jedia a pijú.

10. Tedy telo a krv Pána nespojujeme s chlebom a vínom takým, spôsobom, aby sme tvrdili, že chlieb je samotné telo Kristovo iba že sviatostným spôsobom je ním alebo pod chlebom telesne bolo by skryté telo Kristovo, tak aby i pod podobou chleba bolo Ho treba vyzývať; alebo ktoko vek by prijímuc znamenie, ten by sa ú astnil tiež samotnej podstaty veci. Telo Kristovo je v nebesiach na pravici Otca (M 16,19. Žid 8,1; 12,2) Preto tam hore sa majú pozdvihova srdcia a neutkvie na chlebe a Pána nie v chlebe je treba vyzývať. Pritom všetkom Pán nie jej vzdialený od svojej cirkvi slávici svätú ve eru. Hoci slnko je vzdialené od nás na nebi, predsa vo svojom ú inku je nám prítomnej o ko ko viac bližší Kristus, slnko spravodlivosti (Mal 4,2). Hoci je telesne od nás vzdialený v nebi, predsa je v nás prítomný (Mat 28,20, Gal 4,6) nie ovšem telesne, ale duchovne skrze Jeho oživujúcu moc, ako to sám pri poslednej ve eri nám pris úbil, že s nami bude (Ján 14,16;17). Z toho nasleduje, že naša sv. ve era nie je bez Krista. avša k je to ve era nekrvavá a tajomná, ako ju nazvala stará obecná cirkev.

11. Mimo to pri vysluhovaní ve ere Pána ku tomu sme napomínaní, aby sme boli pamätlivý toho, ktorého tela sme sa stali údmi a preto v jednomyse nosti trvali so všetkými bratmi sväte žil i a nepoškv ovali sa chriciami ani cudzím modlársnym u ením, ale do konca svojho života v pravej viere zotrjavúc, snažili sme sa vynika svätos ou života.

Sluší sa preto, ak chceme pristúpi ku sv. ve eri, aby sme skôr seba samých pod a nariadenia apošto la skúmali (1Kor 11,28; 2Kor 13,5), predovšetkým zvedie , aká je naša viera. i veríme, že Kristus prišiel na tento svet, aby spasil hriešnych a volal k pokániu? A i každý verí, že patri do po tu tých, ktorých Kristus vyslobodiac spasil? A i sa jeden každý rozhodol, že zmení svoj hriešny život sväte ži a s pomocou Božou zotrva v pravom náboženstve, vo svornosti s bratmi a vhodné v aky vzdáva Bohu za vyslobodenie.

12. Za najjednoduchší a najlepší obrad, spôsob, alebo poriadok vysluhovania ve ere Pána po kladáme ten, ktorý sa najviac srovnáva s prvým ustanovením Pána, a s u ením apoštolským (Sk 12,42), ktorý menovite sa skladá zo zvestovania Slova Božieho, vreých modlitieb z opakovania slov ustanovenia Pána, z jedenia tela a pitia krvi Pána, rovnako zo spasite skej pamiatky smrti Pána, a z v aky inenia veriacich a kone ne zo svätého sjednocovania spolu s telom Cirkevným.

13. Navrhujeme tedy tých, ktorí podstatnú sú as sv. ve ere, totiž kalich Pána od ali veriacim. Lebo oni sa ažko prehrešujú proti ustanoveniu Pána, ktorý tak hovorí: »**Pijte z toho všetci**« (Mat 16,27), o tak výrazne nepovedal o chlebe.

14. Že aká bola omša u starých predkov, i snesite ná, alebo nesnesite ná, o tom teraz nepojednáme; to však otvorene hovoríme, že omša, ktorá je dnes v užív aní v celej rímskej cirkvi, z našich cirkví pre mnohé a ve mi vážne prí iny — ktoré teraz jednotlivé pre stru nos neuvádzame — bola odstránená. Zaiste že nemôžeme súhlasi , že z onoho spasite ného inu prázdne divadlo u inené bolo, tobôž že sa stal zárobk ovým, alebo za mzdu vysluhovaným, a ke sa hovorí, že v nej k az samotné telo Pána vytvára, a ono skuto ne obetuje na odpustenie hriechov živých i m tvych; ba viac, ku cti a osláveniu, alebo pamiatke svätých v nebi at .

Kapitola XXII.

O shromaždeniach svätých a cirkevných.

1. A ko vek každému je dovolené sväté Písma súkromne doma íta a vyu ovaním v pravom náboženstve vzájomne sa vzdeláva ; predsa vonkoncom sú nepostrádate né sväté shromaždenia, alebo cirkevné schôdze veriacich preto, aby slovo Božie bolo udu riadne zvestované a prosby i modlitby verejne sa konaly. rovnako aby sa sviatosti riadne vysluhovaly a cirkevné sbierky sa konaly pre chudobných a na všetky nutné výlohy cirkevných potrieb, na udržovanie innosti. Lebo je známe, že v apoštolskej a prv otnej cirkvi, shromaždenia takého druhu všetci veriaci horlivo navštevovali. Ktorýko vek nimi pohrdajú a od týchto sa odlu ujú; takí poh dajú pravým náboženstvom; takíto majú by duchovnými pastiermi, zbožnými vrchnos ami napomínaní, aby sa i na alej vzdorovité neodde ovali a nestránili sa svätých shromaždení.

2. Cirkevné shromaždenia nech nie sú tajné a skryté, ale verejné a v hojnom po te navštevované, iba žeby prenasledovanie nepriate ov Krista a cirkvi nedovo ovalo, aby byly verejné. Lebo vieme, aké bol y kedysi, po as krutovlády rímskych panovníkov shromaždenia prvotných cirkví konané na skrytých miestach.

3. Miesta, kde sa veriaci schádzajú, nech sú však po estetné a pre cirkev Božiu v každom ohľade príhodné. Nech sú tedy vyberané priestrané budovy, alebo chrámy, nech sú však zbavené od všetkých vecí, ktoré sa nehodia k cirkvi. Potom všetko nech je zriadené pod a dôstojnosti, potreby a zbožnej vážnosti, aby ni nechýbalo, čo vyžaduje potrebný bohoslužobný poriadok a služba cirkvi.

4. Ako potom veríme, že **Boh nebýva v chrámoch rukami vyhotovených** (IKrá 8,27; Sk 17,24), tak vieme i to, že pre slovo Božie a sväté používanie zasvätené miesta Bohu a Jeho vzývanie nie sú svetské, ale sväté, a ktorí sa v nich nachádzajú, majú sa úctivé a skromne chovať tak ako keby boli na svätom mieste pred obličejom Boha a Jeho svätých anjelov.

5. Aleko tedy iná by odvrátená od kostolov a modlitební kresanov všetka okázalos v obliekaní. Všetka pýcha a všetko, čo nesluší ku kresanskej pokore, ukáznenosti a skromnosti. Pravá ozdoba chrámov nepozostáva zo slonoviny, zlata a rahokamov, ale z prostoty, zbožnosti a cnosti tých, ktorí sú v chráme.

6. **Všetko nech sa deje v cirkvi pod a poriadku** (I Kor 14,26.40), skratka, všetko nech smeruje ku vzdelaniu. Nech umlknú tedy všetky cudzie jazyky vo svätých shromaždeniach. Všetko nech sa podáva v prístupnej reči, ktorej by ľudia na tom mieste v shromaždení rozumeli.

Kapitola XXIII.

O cirkevných modlitbách, spevu a kanonických hodinách.

1. Zaiste je každému dovolené súkromne sa modliť akýmkoľvek jazykom, ktorému rozumie (M 11,24; Jan 14,13-14; Jak 1,5), ale verejné modlitby vo svätých shromaždeniach majú sa konať v reči, ktorú rozumiete alebo všetkým známej. Každá modlitba veriacich má sa vznášať k jednému Bohu, jedine prostredníctvom Krista z viery a lásky. Veľký úrad Pána Krista a pravé náboženstvo zakazuje vzývať svätých v nebi, alebo týchto používať ako prostredníkov. Modliť sa treba **za vrchnosť, za kráľovstvo i za všetkých v moci ustanovených** (ITim 2,2), za služobníkov cirkvi a za všetky potreby cirkvi. V pohromách však, a to zvlášte cirkevných, je treba sa modliť bez prestania jako súkromne, tak verejne.

2. Ovšem modliť sa treba dobrovoľne, nie z prinútenosti, ani nie pre nejakú mzdu. Ani to sa nepatrí, aby modlitba bola poverivo viazaná určitým miestom; tak ako keby inde nebolo dovolené sa modliť, leda v chráme. Nie je nutné ani to, aby verejné modlitby, čo sa týka formy a času, byly vo všetkých cirkvách rovnaké. Každá cirkev totiž nech užíva v tom svojej slobody. Sokrates vo svojich cirkevných dejinách to hovorí: **»Nikde v žiadnom kraji nemôžeš nájsť dve cirkvi, ktoré by sa v modlitbe plne shodovaly. Za pôvodcov takejto rozdielnosti pokladám tých, ktorí boli v jednotlivých dobách predstaviteľmi cirkvi«** (História eccl. lib. 5., c. 22). Ak sú však v tomto ohľade shodné cirkvi, vtedy je vec o najviac odporúčania hodná, aby ju aj iné napodobovali.

3. Avšak ako v každej veci, tak i pri verejných modlitbách patrí sa zachovávať pravú mieru, aby neboly príliš dlhé a unavujúce. Väčšina časť času vo svätých shromaždeniach nech je prenechaná na vzdelanie evanjelia a je treba dbať na to, aby obecenstvo v shromaždení príliš dlhými modlitbami sa neunavovalo, aby vtedy, kedy by malo poslúchať kázanie, nežiadalo si pre únavu vyjsť zo shromaždenia, alebo aby toto bolo vôbec ukončené. Takýmto v kázaní i to sa zdá byť príliš dlhé, čo iná je dosť shrnuté. Patrí sa tedy, aby i kazatelia zadržali mieru.

4. Tak i spev, kdekoľvek vo svätom shromaždení je v užívaní, musí sa konať s pravou vierou. Takzvaný Gregoriánsky spev má mnoho nesmyselností (neprijemných pre sluch); preto bol právom, našimi a mnohými inými cirkvami zavrhnutý. Ak však sú také cirkvi, v ktorých majú vrúcne a riadne modlitby, avšak nijakého spevu nemajú, preto nie je treba ich odsudzovať, lebo všetky cirkvi nemajú náležité možnosti ku spevu. Zo svedectva starej cirkvi je potom zrejmé, že ako vo východných cirkvách spev bol v užívaní, od starodávna, tak v západných cirkvách bol až neskoršie prijatý.

5. Kanonické hodiny, to jest modlitby zostavené na určité hodiny dňa a rímskokatolíckymi spievané, alebo preriekované, stará cirkev neznala, čo môže byť dokázané z týchto pod a hodinového poradia určitých modlitieb a iných dôkazov. Ale — aby sme nehovorili nič iného — obsahujú i nemálo nesrozumiteľností; preto právom byly cirkvami zanechané a na ich miesto postavené také veci, ktoré sú spasiteľné pre obecnú cirkev Božiu.

Kapitola XXIV.

O sviatkoch, pôstoch a vyberaní pokrmov.

1. A ko vek bohoslužba sa neviaže na čas, predsa nemôže byť bez vo by vhodného času a ustanovenia pestovaná a vykonávaná. Každá cirkev volí si tedy určitý čas pre verejné modlitby a kázanie evanjelia, ako i pre vysluhovanie sviatostí. Toto ustanovenie cirkvi nie je nikomu dovolené podľa svojej úbovôle prevracať. Avšak, ak nebude pre vonkajší prejav náboženstva prenechaná vhodná doba, isteže ľudia budú svojím zamestnaním odťahnutí od nich.

2. Z tohož vidíme, že v starých cirkvách nie len určité hodiny boli ustanovené pre týždenné shromaždenia, ale že i samotný deň. Pána hne od apoštolských časov k tomu samému údelu a ku svätému odpodinku bol zasvätený, čo tiež dnes právom, pre bohoslužbu a kresanskú lásku naše cirkvi zachovávajú. Oby ajom židovským a poverám nedávame tu nijaké miesto, lebo neveríme, žeby jeden deň bol svätejší ako druhý, ani sa nedomnievame, žeby odpodívanie samo v sebe pátilo Bohu, ale ani deň Pána nesväťíme tak, ako sobotu, ale podľa slobodnej voľby.

3. V plnej miere schvaľujeme alej, ak cirkvi podľa kresanskej slobody zbožne svätia pamiatku narodenia Pána, obrezky, utrpenia a vzkriesenia, vystúpenia na nebesia, ako i poslanie Ducha svätého na učeníkov. Zavrhuje však sviatky ustanovené ľudom alebo svätcom. A zaiste sviatkové dni vzhľadujú sa na prvú tabuľu zákona a týkajú sa samotného Boha, ostatne potom sviatky ustanovené svätým, a nami zvrhnuté, majú mnoho daromného a neužitného, čo nijako nemôže byť trpené. Pri tom však pripúšťame, že nie je bezbezúžitku doporučovať pamiatku svätých na príhodnom mieste a svojím časom vo svätých kázaniach a preklada všetkým ich sväté príklady k napodobeniu.

4. čím prísnejšie odsudzuje cirkev Kristova prostopašnosť pijanstvo, všelijakú zhýralosť a výstrednosť, tým dôraznejšie nám doporučuje kresanský pôst. Lebo pôst nie je nič iným, než zdržanlivosť a umiernenosť zbožných, tiež zdržanie, opatrovanie a krotenie nášho tela, vykonávané podľa naliehavej časovej potreby, ktorým pred Bohom sa pokorujeme a telu veci, v ktorých si ubujsme, odnímame, aby sa tým ľahšie a ochotnejšie podradilo duchu. Preto nepostia sa tí, ktorí neberú nijaký zreteľ na tieto veci, hoci si myslia, že sa postia tým, keď raz za deň napchajú si žalúdok a keď v určitých predpísaných časoch zdržujú sa od určitých pokrmov, domnievajú sa, že pre vykonanie samotného toho skutku sa budú Bohu a tým konajú nejakú dobrú vec. Pôst je oporou modlitieb zbožných a všetkých ctností. Nepátil sa Bohu pôst (ako je to zrejmé z kníh prorokov) ktorým sa židia zdržovali od pokrmov, ale nie od hriechov (Iz 1,11; 58,4-5; Jer 14,12; Joel 2,12; Zach 7,5).

5. Je potom verejný a súkromný pôst. Dávno sa konaly pôsty verejne v dobách pohromy a biedneho postavenia cirkvi. Zdržovali sa celkom od pokrmu až do večera. Avšak celý tento čas venovali svätým modlitbám a službe Bohu i pokániu. Tieto málo sa líšili od smútenia. Často sa o tom zmieľajú proroci, zvlášť Joel v 2. kapitole. Pôst takého druhu sa má zdržovať dodnes v ťažkých postaveniach cirkvi. Súkromné pôsty ktoko vek z nás si môže uložiť podľa toho, ako kto cíti, že duch klesá v dobrou; dotedy zaiste odníme telu veci jemu lahodiace. Každý pôst má pochádzať zo slobodného, dobrovoľného a zo skutočne pokorného ducha a nemá sa ukladať pre dosiahnutie pochvaly alebo priazne ľudí, ešte menej preto, aby si nimi lovek chcel zaslúžiť ospravedlnenia. Avšak preto sa má jeden každý postiť, aby odnímal telu veci lahodiace a tým vrelejšie slúžil Bohu (Mat 6, 16 — 18),.

7. Ohľadne štyridsa denného pôstu je síce svedectvo starej cirkvi, ale nijakého nemáme v spisoch apoštolských: tedy nemá, ani nemôže byť uložený veriacim. Isté je, že kedysi bývaly rozličné spôsoby a obyčaje pôstov: preto hovorí onen ve mi starý spisovateľ Ireneus: **»Niektorí sa domnievajú, že je treba len jeden deň sa postiť, iní že dva, iní že viac, ba niektorí, že štyridsa. Tento rozličný zvyk nevznikol až teraz, za našich časov, ale už dávno pred nami, ako myslím u tých, ktorí nezachovávali jednoducho to, čo im odpoiatku odovzdané bolo: skoro potom budú z nebalosti, alebo nevedomosti podľa ľahli inej obyčaje«** (Eusebius Hist. eccl. lib. 5. c. 29). Ale i Sokrates, dejepisec, to hovorí: **»Pretože nijaký starý záznam sa o tom nenachádza, mám za to, že apoštolovia toto prenechali na vôľu jednotlivcov, aby jeden každý činil to, čo je dohré, nie zo strachu a donútenia«** (Hist. eccl. lib. 5. c. 22).

8. Alej však, čo sa vyberania pokrmov týka, myslíme, že v pôstoch všetko je treba odoprieť telu, čo spôsobuje bujnoscť a v ktorom si ubujsme, z čoho vznikajú telu rozkoše, nech sú to ryby alebo mäso, bu koreniny, lahôdky, alebo výborné vína. Nič menej vieme, že všetky stvorenia boli určené ku potrebe a službe loveka.

Všetko, o Boh u inil, dobré je (IMojž 1,31) a bez vyberania môže by užívané s Božou báz ou a náležitou umiernos ou. Apoštol totiž to hovorí: »**Všetko je isté istým**« (Tit 1,15), potom: »**Jedzte všetko, o sa predáva v mastných krámoch a ni sa nevy pytujte pre svedomie**« (IKor 10,25). Ten samý apoštol nazýva **u enie tých, ktorí naria ujú zdržova sa niektorých pokrmov náukou zlých duchov** (ITim 4,1—4). Lebo pokrmy stvoril Boh k tomu, aby ich veriaci a pravdy znalí u dia užívali. **Ve všetko, o B oh stvoril, je dobré, a ni sa nemá zavrhov a , len ke sa prijíma s v a nos ou.** Ten samý v epištole ku koloským (Kol 2,18—23) zavrhuje tých, ktorí prílišnou zdržanlivos ou si chcú záska zdanie svätosti. My za takých okolností zavrhuje vôbec tatianovcov a enkratitov, alej všetkých, u eníkov Eustathových, proti ktorým bola svolaná gangrenská synoda.

Kapitola XXV.

O vyu ovaní mládeže, návšteve a potešovaní nemocných.

1. Boh svojmu udu starej smluvy uložil, aby mládež s najvä šou starostlivos ou a hne od detstva správne vyu ovali, a zvláš výslovne nariadil, aby ju vyu ovali v Jeho zákone a jej tajomstvá sviatostí vysvet ovali (2Mojž 12,26—27; 13,14; 4,9—10). Pretože potom je známe z evanjelia a apoštolských spisov, že Boh má nie menší zrete tiež na mládež Svojho udu novej smluvy, ke zjavne o tom sved í hovoriac: »Nechajte detí prichádza ku mne, nebranie im, lebo takým náleží krá ovstvo Božie (M 10,14). Preto ve mi správne konajú tí pastieri cirkví, ktorí mládež v as a starostlivo vyu ujú, kladúc prvé z áklady viery, verne vyu ujúc po iatkom nášho náboženstva vysvetlovaním dasiatic Božích prikázaní, rovnako vyznania apoštolského tiež modlitby Pána a podstaty sviatostí, spolu s inými takého druhu i prvým po iatkom a hlavným zásadám nášho náboženstva. Nech cirkev osved í v skutku svoju vieru a horlivos v tom, že jej dietky budú vedené k vyu ovaniu náboženstva a nech si to praje a raduje sa z toho, že jej dietky sú správne vyu ované.

2. Pretože skuto ne u dia nikdy nie sú vystavení vä ším pokušeniam, než ke sú trápení slabos ou, alebo ke sú nemocní, kedy ako duch tak i telo sú pre nemoc zoslabené: nikdy zaiste sa nepatrí pastierom cirkví starostlivejšie bdie nad blahom ich stáda, než práve v takýchto nemociach a slabostiach. Nech tedy v as navštevujú nemocných a podobne nech sú nemocnými v as zavolaní, ak okolnosti toho vyžadujú. Nech ich potom potešujú a utvrdzujú v pravej viere, posil ujú proti zhubným nástrahám satanovým a u nemocného tiež nech zavedú domáce modlitby; a ak je nutné, nech sa modlia tiež vo verejnom shromaždení za zdravie nemocného a nech sa starajú o to, aby blažené sa odobral z tohto sveta. »Pápežnické« navštevovanie s ich posledným pomazaním my neschva ujeme, lebo je to nesmysel a ani Písmo sväté to neschva uje.

Kapitola XXVI.

O pochovávaní veriacich, starostlivosti, o m tvych, o o istci a zjavovaní duchov.

1. Telá veriacich, ako chrámy Ducha svätého, ktoré — ako správne veríme — v de posledný vstanú z m tvych, Písmo sväté prikazuje po estné a bez povery pochova do zeme. Ale i povinní sme s úctou, spomenú si na tých, ktorí poctivo zosnulí v Pánu a ich pozostalým, menovité vdovám a sirotám preukazova všetky povinnosti vyplývajúce zo zbožnosti. Neu íme prejavova iného, druhu starostlivos o m tvych. Neschva ujeme preto hlavne cynikov, ktorí nedbajú o telá m tvych tak, že ich s najvä šou nevšímavos ou a nevážnos ou vrhajú do zeme, o m tvych nikdy ani jedno dobré slovo nepovedia, ani sa o ich pozostalých v najmenšom nestarajú.

2. Naproti tomu neschva ujeme po ínanie i tých, ktorí sa z m tvymi prílišne a zvrátené zamestnávajú, ktorí podobne ako pohania svojich m tvych oplakávajú (umiernený smútok, ktorý tiež apoštol pripustil (IThes 4,13), nehaníme a pokladali by sme to za ne udké, keby niekto celkom nijakú žia necítil), alej za m tvych obeť prinášajú a za mzdy ur íté modlitby odriekajú, chtiac takýmito službami vyslobodí svojich zosnulých z oných múk, do ktorých sa po smrti dostali, domnievajúc sa, že môžu by , odtia takýmito pohrebnými oplakávaniami vyslobodení.

3. Lebo veríme, že veriaci po telesnej smrti uberajú sa priamo ku Kristu a preto prímluv alebo prosieb za m tvych skrátka ich služieb nijako nepotrebujú. Rovnako veríme, že neveriaci sú priamo do pekla uvrhnutí, odkia sa bezbožným neotvára nijaký východ, ani za akéko vek slu žby živých.

4. o však niektorí o o istcovom ohni u ia, to sa protiví kres anskej viere: **Verím hriechov odpustenie a život ve ný a dokonalému o isteniu skrze Krista a tomuto výroku Krista Pána: » V pravde, v pravde vám hovorím, kto po úva moje slovo a verí tomu, kto ma poslal, má ve ný život; pred súd nepríde, ale prešiel zo smrti do života«** (Ján 5,24), alej: **»Kto je vykúpaný, nepotrebuje, aby sa ešte umyl, okrem nôh, ale je celý istý; i vy ste istí«** (Ján 13,10).

5. To potom, o sa povráva o duchoch, aleb o o dušiach zomrelých, že mnohokrát živým sa zjavujú a od týchto také služby žiadajú, ktorými by vyslobodení by mohli, takéto zjavovania po ítame medzi úskoky a podvody diabla, ktorý, ako sa môže v anjela svetlosti premeni , tak i o to sa usiluje, bu aby pravú vieru vyvrátil, alebo ju uviedol v pochybnos . Pán zakázal v starom zákone dozvedávanie sa pravdy od m tvych a ma akéko vek społo enstvo s duchmi (5Mojž 18,11). Onomu bohá ovi však, ktorý bol v zajatí múk, ako výprava pravda evanjelia, bol odopretý návrat ku jeho bratom, lebo hlas Boží jasne hovorí: **»Majú Mojžiša a prorokov, nech ich poslúchajú. Ak Mojžiš a prorokov nepo úvajú, nedajú sa presved i , ani keby niekto vstal z mrtvých«** (Lk 16,29—31).

Kapitola XXVII.

O bohoslužobných obradov, náboženských h zvykoch a veciach prírodných.

1. udu starej smluvy byly odkázané kedysi náboženské zvyky ako ur itý výchovný prostriedok pre tých, ktorí **pod zákonom, ako pod vychovávate om a poru níkom boli strážení** (Gal 3,23), **ale ke prišiel Kristus Spasite , zákon bol zrušený: my veriaci nie sme už viac pod zákonom** (Gal 3,25) a prestaly náboženské zvyky (ceremónie), ktoré apoštolovia v cirkvi Kristovej nato ko nechceli podrža , alebo obnovi , že jasne vyhlásili, že **nechcú žiadne bremeno vklada na cirkev.** (Sk 15,10). Preto, keby sme v cirkvi Kristovej na spôsob cirkvi starej smluvy rozmnožovali náboženské zvyky a obrady, zaiste tak by sa zdalo, ako keby sme chceli znovu zavies , alebo obnovi židovské ustanovenie. Preto naprosto neschva ujeme mienku tých, ktorým sa zdalo za dobré, aby cirkev Kristova mnohými rozli nými obradmi, ako nejakým výchovným prostriedkom mala by obmedzovaná. Lebo ak už apoštolovia nechceli na kres anský ud Bohom odkázané náboženské zvyky a obrady vklada , kto by tedy rozumnej mysli mohol mu nanúti výmysly udkého pôvodu? Lebo ím viac pribúda po et obradov v cirkvi, tým, viac sa uberá nielen kres anskej slobode, ale i samému Kristovi a viere v Neho; nako ko prostý ud v obradoch h adá to, o by mal v jedine, v Synu Božom, Ježišu Kristovi skrze vieru h ada . Posta uje tedy zbožným nieko ko jednoduchých, umiernených a Slovu Božiemu sa neprotiviacich obradov.

2. Ak sa potom v cirkvách nachádzajú odlišné obrady, z toho nech nikto nikto neusudzuje, žeby cirkvi žily v neshode. Sokrates to hovorí: **»Bolo by nemožné spisa obrady všetkých cirkví, ktoré sú po mestách a krajinách. Žiadne náboženstvo nedrží pred o ami tie samé obrady, i ke to samé u enie o nich prijíma. Ve tí, ktorí sú tej samej viery, v obradoch sa od seba líšia«** (Hist. eccl. lib. V. c. 22). I my máme podnes v našich cirkvách rozdielne obrady pri vysluhovaní ve ere Pána a v niektorých iných veciach, avšak v u ení a vo viere sme jednotní a ani sa pre túto vec jednota a spoj enstvo našich cirkvi neporušuje. Lebo cirkvi vždy, v takýchto obradoch ako i v nezávažných veciach užívali slobody. Dnes i my to íníme.

3. Avšak pritom každého napomínáme k opatrnosti, aby povrchne nezaradil medzi nezávažné veci omše a užívanie obrazov v chráme, ako to niektorí majú vo zvyku, keďže ony v skuto nos ti nie sú veci ahostajné **» ahostajné je to** (hovorí Hieronym k Augustínovi), **o nie je ani dobré ani zlé, takže bu to iníš, alebo ne iníš, z toho spravodlivý ani nespravodlivý nebudeš.**« Preto len o ahostajné veci (adiafora) k vierovyznaniu násilne sa prira ujú, prestávajú by slobodnými, ako napr. apoštol Pavol poukazuje na to, že je dovolené jes mäso, ak niekto nepripomenie, že je ono obetované modlám, iná nie je dovolené (IKor 8,10; 10,27—28), pretože kto by z neho jedol, už jedním tak sa javí, ako keby modlárstvo schva oval.

Kapitola XXVIII.

O majetkoch cirkvi.

1. Cirkev Kristova má majetky z dobroinnosti kniežat a štedrosti veriacich, ktorí darovali svoje majetky cirkvi. Lebo cirkev potrebuje statky a tiež od starodávna mala majetky pre udržovanie potrieb cirkvi. A tak správne použitie cirkevného majetku bolo kedysi a i dnes je: vydržovanie vyučovanie vo školách a svätých shromaždeniach, ako i všetky bohoslužby a obrady i sväté budovy, vydržiava vôbec učiteľov, žiakov a služobníkov a ostatné potrebné veci a predovšetkým podporovanie a vydržiava chudobných. Nech sú však zvolení mužovia bohabojní, múdri a zbehlí v hospodárení, ktorí by cirkevné statky riadne spravovali.
2. Keby však majetok cirkvi po zlých zásadách a pre opovážlivosť, nevedomosť, alebo lakomstvo jednotlivcov bol na stratu vydaný: zbožní a múdri mužovia nech ho späť navrátia pre posvätný cieľ. Lebo sa nesmie strpie obzvlášť zneužitie svätokrádeže. Preto učíme, že školy a koleje, skazené v učení, v bohoslužbe a v mravoch majú byť napravné (reformované) a že podporovanie chudobných má byť zbožné, svedomité a múdro zariadené.

Kapitola XXIX.

O stavu slobodnom, manželstve a domácej správe.

1. Tí, ktorí majú vzácny dar bezženstva, takže zo srdca a celej duše sú istí a zdržanliví, a taktiež nadmieru vášľou sa nerozrucujú, nech slúžia v tom povolani Pánu, dokia cítia, že majú v sebe tento božský dar. Avšak nad ostatných nech sa nepovyšujú, ale slúžia Pánu vytrvale v prostote a pokore. Takí potom bývajú schopnejší na obstarávanie božských vecí, než tí, ktorých rušia súkromné záležitosti rodiny. Avšak keby im bol tento dar zase odňatý a trvalú vašť v sebe pocívali, nech sú pamätliví na oné apoštolské slová: **»Lepšie je vstúpi do manželstva, než sžiera sa vášľou« (1Kor 7,9).**
2. Lebo manželstvo (ako liečivý prostriedok nezdržanlivosti, ba o zdržanlivosť samotný Pán Boh ustanovil (Mat 19,5—6), ktorý ho ve mi, štedro požehnal (1Mojž 1,28) a chcel to, aby muž a žena nerozlučiteľne, navzájom sa pridržiavali a spolu žili v najväčšej láske a svornosti. Preto riekol i apoštol: **»Manželstvo nech je u všetkých vážené a manželské lože nepoškvrnené« (Žid 13,4).** A opäť inde: **»A ak sa vydá panna, nehreší« (1 Kor 7,28).** Odsudzujeme tedy mnohoženstvo aj tých, ktorí zavrhnú druhé manželstvo.
3. Učíme, že manželstvá sa majú uzavierať v bázni Pána, zákonite a nie proti tým zákonom, ktoré zakazujú nieko ko príbuzenských stupňov v manželstve, aby pri sobáši nenastalo krvísmilstvo. Uzavierať sa má so súhlasom rodičov, alebo tých, ktorí sú zástupcami rodičov a menovite za oným údelom, ku ktorému Pán manželstvá; ustanovil, alej nech sú potvrdené verejne v chráme s modlitbou a požehnaním. Vôbec nech ho manželia majú vo svätej úcte svojou vernosťou, zbožnosťou, i láskou a ovšem istotou. Preto nech sa vyhýbajú zvyde, neshode, bezuzdnosti a cudzoložstvu.
4. V cirkvi je treba zriadiť riadne súdy a ustanoviť bezúhonných sudcov, ktorí by bdeli nad manželstvami a trestali každú necudnosť (nemravnosť) a ktorí by rozsudzovali manželské rozpory.
5. Tiež rodičia nech vychovávajú detky v bázni Pánovej; rovnako rodičia nech sa starajú o detky pamätliví súc apoštolského napomenutia: **»Kto sa nestará o svojich vlastných a zvlášť o svoja rodinu, zaprel vieru a je horší než neveriaci« (1Tim 5,8).** Obzvlášť nech učia svoje detky po estných zamestnaniach, ktorými by sa živily; nech ich odvracajú od lenivosti a nech vstępujú do nich všetkých pravú dôveru v Boha, aby sa neutopily v nedôvere, ani v prílišnom sebavedomí, alebo hanobnom lakomstve, aby potom preto sa nedožily dobrého ovocia.
6. A je celkom nesporné, že oné skutky, ktoré konajú rodičia z pravej viery pod a manželských povinností a domácej správy; sú pred Bohom sväté a opravdu dobré skutky a sú práve tak milé Bohu, ako modlitby, pôsty a almužny. Lebo tak učil i apoštol v o svojich epištolách, hlavne k Timotheovi a Titovi písaných.
7. S tým samým apoštolom potom medzi satanské nauky počítame učenie tých, ktorí zakazujú manželstva, alebo verejne hania, bu skryte na neho učia, ako keby nebolo ono sväté, alebo isté. Pohrdá me však

ne istým bezženstvom zatajovaním, alebo zjavnými prostopašnosťami a smilstvami pokrytcom, ktorí predstierajú zdranlivosť avšak zo všetkých sú najzhýralejší. Tých všetkých bude súdiť Boh. Bohatstva a bohatých, ak sú pobožní a správne užívajú bohatstva, neodsudzujeme. Ale zavrhneme sektu tzv. apoštolských.

Kapitola XXX.

O vrchnosti.

1. Vrchnosť každého druhu je samotným Bohom zriadená za účelom mieru a pokoja ľudského pokolenia a to tak, aby, zaujímala, prvé miesto vo svete. Ak je ona nepriateľom cirkvi, vtedy jej môže veľa mnoho prekážať a ju rušiť, ak však je priateľom a práve údom cirkvi, vtedy je jej najužitejším a najvynikajúcejším údom, ktorý jej môže veľa mnoho pomáhať a konečne ju najlepšie podporovať.

2. Jej hlavnou povinnosťou je starať sa o obecný mier a pokoj a ho zachovávať. To zaiste nikdy úspešnejšie nemôže dosiahnuť, než keď je sama skutočne bohabojná a zbožná, ktorá by totiž podľa príkladu najsvätejších kráľov a kniežat údu Pána napomáhala rozširovanie pravdy a pravej viery, lož a každú poveru so všetkou neverou a modloslužbou vyhladila a cirkev Božiu zastávala.

Uíme dokonca, že starostlivosť o náboženstvo týka sa predovšetkým svedomitej vrchnosti. Preto nech ona drží v rukách slovo Božie a nech sa stará o to, aby tomu protivné veci sa neudiali, podobne nech dobrými zákonmi, sostavenými, vzhľadom na slovo Božie, spravuje údu jej Bohom sverený a udržuje ho v kázni, v chápaní povinnosti a poslušnosti. Nech spravodlivým rozsudkom vykonáva súd, nech sa neohliada na osobu a neprijíma dary; nech sa ujíma vdov, sirôt a v biede postavených; nech trestá a neodkladne vymietí nespravodlivých podvodníkov a násilníkov. Lebo nie nadarmo vládne mešom (Rím 13,4). Nech tedy vytasí ten Boží meš proti všetkým zločincom, buričom, lúpežníkom, alebo vrahom utlačovateľom, rúhačom, krivoprisažníkom, a proti všetkým tým, ktorých Boh trestá a tiež zabiť prikázal (2Mojž 22). Nech drží na uzde tiež nenapraviteľných Kacírov (ktorí sú skutočne kacírmí), ktorí neprestávajú sa rúhať Božej velebnosti a cirkev Božiu rozvracať a tak na záhubu privádza (3Mojž 20). Keby bolo nutné, aby blaho údu o by len vojnou bolo zachované, nech podnikne vojnu v mene Pánovom, ale len vtedy, keď predným všemožným spôsobom usilovala sa o mier a iná nemohla zachovať svojich, než vojnou. A keď toto iní z viery, týmto vpravde dobrým skutkom Bohu slúži a od Pána požehnanie dosiahne.

3. Zamietame novokrstencov, ktorí tvrdia, že kresťan nemôže zastávať úkol vrchnosti: rovnako nepripúšťajú, žeby niekto mohol byť právom smrťou trestaný vrchnosťou, alebo žeby mohla vojnu viesť. Bu pred vrchnosťou bolo treba skladať prísahu. 4. Lebo ako Boh blaho svojho údu chce skrze vrchnosť konať, ktorú svetu dal ako by za otca: tak to prikazuje všetkým poddaným, aby toto Božie dobrodenie vo vrchnosti uznávali. Preto nech ctia a vážia vrchnosť tak, ako služobníka Božieho: nech ju milujú, jej prajú a modlia sa za ňu ako za otca; rovnako nech poslúchajú všetky jej spravodlivé a nestranné rozkazy; konečne nech dane a poplatky a iné záväzky takéhoto druhu svedomité a ochotne platia. A keby spoločné blaho vlasti a spravodlivosť to vyžadovaly, aby vrchnosť z nevyhnutnosti vojnu podnikla, vtedy nech položia tiež svoj život a vylejú krv za obecné blaho a vrchnosť a to v mene Božom, ochotne, udatne a odhodlane. Lebo kto sa stavia proti vrchnosti, ten vyvoláva na seba hnev Boží.

5. Odsudzujeme preto všetkých znevažovateľov vrchnosti, buričov, nepriateľov štátu, odbojných vetroplachov, konečne všetkých, ktoríkoľko sa vzpierajú bu zjavne, alebo klamom splniť im úradné povinnosti.

Prosíme Boha, Otca nášho nebeského najmilostivejšieho, aby kniežat údu a tiež nám a celému údu svojmu požehnal skrze Ježiša Krista,

Pána a Spasiteľa nášho jediného, ktorému nech je česť a sláva i v akýkoľvek inený na veky vekov.

Amen.

POZNÁMKY A VYSVETLIVKY

K I. kapitole.

Artemon – (Artemas) bol pre svoje bludárske učenie o Kristu, ktorého pokladal toľko za loveka zvláštnou mocou od Boha obdareného, ako kacír rímskym biskupom Zephyrinom (202 —218) z cirkve vylúčený.

Manichejci – skupina bludárov nazvaná podľa perského učenca Maniho, ktorý zomrel r. 277. Zavrholi starozákonné spisy a popierali smerodajnosť kníh novozákonných. V učení o svete, loveku a hriechu prejali perský dualizmus, rozdelenosť na oblasť hmoty a ducha, dobra a zla ich neustáleho zápasu v túžbe po vyslobodení.

Valentiáni – stúpenci bystrého gnostika Valentína, zomr. okolo r. 160 na Cypru. Svoje učenie odvodzoval od Theodasa, údajne učeníka ap. Pavla, podľa ktorého rozvinul Janovu náuku o logu a aeonoch, nadprirodzených javoch spojených so zjavením Krista.

Cerdo – bol gnostickým bludárom zo Sýrie, žil poiatkom druhého storočia, hlásal, že Boh Mojžiša a prorokov, ako demiurgos, je rozdielny od Otca Ježiša Krista. Neuznával Skutky ap. a Zjavenie Jána.

Marcioniti – nazvaní podľa Marciona gnostika zo Synope z 2. stor. Svojvoľne falšoval Písma pre svoje protižidovské zameranie, z ktorých iba ev. Lukáša a 10 epištôl uznával, za kanonické.,

Augustínus – Aurelius nar. 353 v Tageste sev. Afrike, zomrel r. 430. Nespokojný sveták kým životom a planým filozofovaním v 34. rokoch prijal od milánskeho biskupa Ambróza krst a od tej chvíle stal sa jedným z najväčších učiteľov cirkve na základe Písma. Od r. 396 do 430 bol biskupom v Hyppo -Regiu.

Apokryfy – knihy skryté, napísané po babylonskom zajatí, neboly však ani Židmi ani prvotnými kresťanmi užívané, neboly pojaté medzi kanonické knihy. Rímsko -katolícka cirkev však ich používala na zdôvodnenie svojho učenia o otcovi, prímluv za mŕtvych a pod.

K II. kapitole.

Cirkevní otcovia – boli vynikajúci teológovia, učiteľia cirkvi, ktorí si získali veľké zásluhy na prehĺbení znalostí o Písme, jeho výkladu a obrany cirkve od druhého do konca šiesteho storočia. Podľa ich pôsobenia a používania jazyka v spisoch nazývame ich východnými, gréckymi a západnými, latinskými cirkevnými otcami. Medzi najvýznamnejších gréckych cirkevných otcov patria:

Irenaeus – lyonský biskup, ktorý nebojáčne sa postavil proti bludárstvu na obranu pravej viery a zomrel ako mučeník r. 202.

Klemens Alexandrinský – významný predstaviteľ alexandrijskej katechetskej školy, zomrel okolo r. 220.

Origenes – duchaplný bádateľ Písma bol presbyterom v Alexandrii, napísal veľa mnoho spisov a po pohnutom živote zomrel v Tyru r. 254.

Eusebius – nar. r. 270, zomr. 340, bol biskupom v Caesarei a stal sa prvým kresťanským cirkevným dejepiscom a má veľký podiel na zostavení novozákonného kánonu.

Athanasius – patrila medzi vynikajúcich bohoslovcov vých. cirkve. Žil v r. 296 —373 v Alexandrii, kde sa stal biskupom a vynikol, ako neúnavný bojovník proti arianizmu. Na nicejskom synode r. 325 bolo prijaté tzv. athanasiové vierovyznanie, o svätej Trojici a Kristovom vtelení, ktoré sa stalo symbolom obecnej cirkve kresťanskej.

Gregor Naziansky – 326—390 vynikol ako znamenitý rečník a dogmatik, stal sa biskupom carihradským, ale oskoro sa zriekol tohoto postavenia a odišiel za pustovníka.

Ján Chrysostomus – (Zlatoústý) nar. r. 347 v Antiochii, bol patriarchom carihradským, ale r. 398 musel odsíť do vyhnanstva, kde r. 407. zomrel. Vynikol ako presvetivý kazateľ a rečník, pisateľ homílií.

Poprednými latinskými cirkevnými otcami boli :

Tertulián – (160—220) zanechal mnoho vzácnych diel a patril medzi nebojácnych bojovníkov cirkve a vynikajúcich spisovateľov latinských.

Cyprián – bol pohanského pôvodu, stal sa presbyterom a potom v Karthágu biskupom, zomrel r. 258, ako mučeník, jeho spisovateľská pozostalosť je veľká.

Lactancius – pochádzal z Afriky a zpoiatku bol pohanským učiteľom rečníctva, pokrstil sa a zvyšok života venoval výchovateľskej a spisovateľskej činnosti. Pre svoj ľadný sloh bol nazvaný kresťanským Ciceronom. Jeho spisy dosiahly až 120 vydání.

Ambrosius – nar. v Triere, bol biskupom v Miláne. Vynikol ako rozvážny kormidelník cirkve, múdry učiteľ a spisovateľ.

Hieronimus – (341—420) zaoberal sa kritickým skúmaním Písma a zaslúžil sa o opravu starého latinského prekladu Biblie.

Gregor I. alebo Gregor Veľký – (540—604) bol rímskym biskupom a osvedčil sa ako dobrý správca cirkve.

K III. kapitole.

Monarchiáni – sa nazývali tí bludári, ktorí v druhom a treťom storočí pokladali Krista za púheholoveka, avšak Duchom svätým, na ktorého iba božská prirodzenosť pôsobila (Thepdotus). Jednu podstatu s Bohom Praxeas si tak predstavoval, že ona sa prejavuje iba ako osoba učiteľská a konajúca a pod Sabellia osoba Syna je iba pomíjajúcim zjavom, ktorý sa vzahuje iba na pozemský život Ježiša.

Samosatský Pavol – pôvodne antiochejský biskup, ale pre svoju márnivosť, hýrivosť a bludy bol z cirkve vyobcovaný r. 272. Pokladal Ježiša toľko zaloveka Duchom svätým, v ktorom už inkuje božská prirodzenosť.

Novatiáni – sa nazývali podľa Novatiana stoického filozofa, ktorý sa stal rímskym presbyterom a potom biskupom v druhej polovici 3. st. Hlásal, že tí, ktorí po pokrstení sa dopustia hriechu, majú byť z cirkvi vylúčení. Novatiáni len sami sa pokladali za čistých (kathari) a k nim prístupujúcich znovu krstili. Pre svoje prejaté názory boli z cirkvi vylúčení, a koncom šiesteho storočia celkom zanikli.

Arius – bol alexandriňským presbyterom, pre svoje učenie, že Kristus je stvorená bytosť a tak nie odvečnosti bol z cirkvi biskupom Alexandrom (325) vyobcovaný. Zomrel r. 336 v Carihrade.

Aetius – bol stúpencom ariánstva, ako antiochejský diakon nepokladal Syna v podstate podobným Otcovi.

Macedonius – bol pôvodne carihradským biskupom, pochybol o božstve Ducha svätého, ktorý pokladal za stvorenú bytosť a služobníka Boha. R. 381 carihradský synod odsúdil bludárstvo, macedoniánov.

Anthropomorfiti – si predstavovali Boha v ľudskej podobe a biblické obrazné výrazy o Bohu vykladali v doslovnom, pozemskom smyslu.

K IV. kapitole.

Lactantius – viď v II. kapitole.

Epiphanius – bol biskupom na Cypru a bojoval proti bludárstvu, zomrel r. 403. Žil ako pustovník, dbal o tradície, bol dogmatikom a dejepiscom.

K VI. kapitole.

Epikurejci – predstavovali zvláštny hmotársky životný smer, ktorý rozvinul grécky filozof Epikuros 341 —270 pr. Kr. Smyse života videli v hľadání rozkoše, popierali jestvovanie Boha a nesmrteľnosť ľudskej duše. Tento zhubný smer sa udržal do 4. st. po Kr., kedy szví azilo nad ním triezve, duchovné pojatie kresťanského života.

K VII. kapitole.

Pelagius – bol britským mníchom, okolo r. 410 dostal sa do Afriky, kde vo svojom učení poprel dedičný hriech, súvislosť hriechnosti ľuďstva s pádom Adamovým, novonarodené detky sú podľa neho v tom stave, v akom bol Adam pred svojím pádom, teda niet vrodenej dedičnej hriechu. Proti nemu sa postavil Augustín, ktorý rozvinul učenie o dedičnom hriechu.

Jovinianus – bol rímskym mníchom okolo r. 388. Brojil proti jeho nemu záslužníctvu učení, že obrátený ľuďvek nemôže viac hrešiť, lebo ten, kto bol ospravedlnený zostáva bez hriechu. Pre svoj blud bol z cirkvi vyobcovaný.

Stoikovia – boli stúpenkami gréckeho filozofa Zenona a svoj názov dostali podľa miest svojho shromažďovania a v státoch poikilých, státoch poikilých. Za hlavný cieľ ľuďveka pokladali rozvinutie rozumových schopností ľuďveka a jeho prispôsobenie sa k životu a nezmenenie nemu osudu. Všetko je treba akhosi prijímať dobro i zlo, radosť i žiaľ, vyslobodením je smrť.

Florinus – bol podnecovateľom gnostického bludárstva.

Blastus – montanistický blúznivec, proti ktorému bojoval Irenaeus a Tertullian.

K XI. kapitole.

Servetus – Michal španielsky lekár, nar. 1511 v Tudele, popieral Sv. Trojicu a božstvo Kristovo, za čo bol r. 1533 v Ženeve upálený.

Ebioniti – boli chudobní žido-kresťania v I. st. za vedenia Jakuba. Podľa slov Pána žili zásadne v chudobe, prijímali židovské náboženstvo i Krista za Mesiáša, avšak pokladali ho za syna Jozefa a Márie.

Valentinus – viď v I. kapitole.

Marcion – viď v I. kapitole.

Apollinarius – laodicejský biskup, od r. 362 pozdejšie prehlásený za kacira pre svoju pochybnosť o božskom pôvode Ducha sv., učení, že Kristus ako telesná bytosť zostúpil z neba a v učení ducha múdrosti nahradzoval Slovo.

Eunomius – stúpenec ariánstva, cysický biskup v druhej polovici 4. st. Popieral zjavie sa Boha v Synu, ktorého pokladal za najdokonalejšie stvorenie vzniklé z ničoho (ex ouk ontón), preto jeho stúpenki sa nazývali i exukontiani.

Nestorius – carhradský patriarcha, zomr. r. 440 vo vyhnanstve ako bludár pre svoje učenie o rozdielnosti božskej a ľudskej prirodzenosti Krista. Proti jeho učení bol svolaný synod v Efezu r. 431, kde bolo formulované tzv. efezské vierovyznanie.

Eutyches – carhradský archimandrita v 5. st., učení opak toho, čo tvrdili nestoriáni, hlásal, že v Kristu splynutím božskej a ľudskej prirodzenosti je iba jedna prirodzenosť. Na synodu v Chalcedónu r. 451 bol prehlásený za kacira a i proti jeho učení cirkev jasne vyjadrila svoje stanovisko v chalcedonskom vierovyznaní.

Monofysiti – sa nazývala sekta vo východnej gr. cirkvi v 5. st.; ktorí nesúhlasili s rozhodnutím chalcedonského synodu učení, že v Kristu je iba jedna bohoľuďvia prirodzenosť a nie zvlášť božská a ľudská. Podľa hlavného zástancu tejto myšlienky Eutycha, nazývajú sa tiež eutychiáni. Táto sekta sa rozšírila v Ázii a Afrike a mali i svojho patriarchu v Alexandrii.

Monotheliti – sekta v 7. st. medzi ľuďmi gréckej cirkvi. Učení, že v Kristu bola iba jedna vôľa a to božská.

Shwenckfeld – Kašpar (1490—1562), slezský zeman, spoiatku horlivý šíriteľ luterskej reformácie pozdejšie sa pohrúžil do blúzenia o zhostení tela Kristovho a jeho hmotnom i duchovnom prebývaní v srdci znovurodeného ľuďveka. Pohrdal vonkajšou službou slova a cirkevnými úradmi. Pre svoje učenie bol často prenasledovaný a jeho stúpenki našli útočisko r. 1730 v Pensylvánii.

Jakobiti – stúpenki monofysitského smeru nazvaní podľa Jakuba z Baradai, zomr. 578. Boli rozšírení v Sýrii a Mezopotámii.

Ján – jeruzalemský biskup (386—417) stúpenec Origena. R. 415 svolal synodu do Jeruzalema, kde Pelagius pre svoje učenie bol súdený.

K XIII. kapitole.

Názareni – žido-kresťanská sekta v 2. st., ktorá podržala mojžišovské predpisy zákona a Ježiša uznala za Mesiáša, od pohanov prestupujúcich žiadali plnenie i židovských zvykov. Boli stotožňovaní s ebionitmi a spolu nazývaní tiež minaejci (neveriaci, kacíri) zo strany pravoverných židov. S pomenovaním nazarenov stretávame sa i Sk 24,5.

K XIV. kapitole.

Novaciáni – viď v III. kapitole.

Kathari – viď v III. kapitole.

Simonia – svätokupectvo – nazvané podľa Simona (Sk 8,9–29) kúzelníka, ktorý chcel Boží dar kúpiť za peniaze, potom každý podobný trestuhodný čin, ktorých sa dopúšťali pápeži pri predávaní odpustkov a je dinci pri nabývaní cirkevných úradov.

K XVI. kapitole.

Cyprián – viď v II. kapitole.

K XVII. kapitole.

Donatisti – nazvaní podľa Donata, ktorý žil poiatkom 4. st. v Karthagu ako biskup. Presadzovali v cirkvi prísnu kázeň, hriešnych kázňov neuznávali, kajúcich kacírov znovu krstili, od jednotnej cirkve sa odtrhli a žili nezávisle. Boli preto prenasledovaní a mnohí sa z nich stali mučeníkmi.

K XVIII. kapitole.

Anabaptisti – novokrstenci – sekta, ktorá zamietala krstenie dieťaťov a svojich stúpenčov znovu pokrstila, zavrholi cirkevné úrady a trvali na obrátení a povolani samotným Duchom. S týmito názormi vystúpili r. 1521 zwickavskí proroci T. Münzer a Stübner a rozdmýchali povstanie proti majetnej vrstve, vyhlásili majetkovú rovnosť, mnohoženstvo a podobné bludárstvá. Boli krvavo potlačení. V Holandsku anabaptisti menujú sa tiež mennoniti podľa Menno (1505—1561).

K XIX. kapitole.

Messaliáni – alebo massaliáni, euchyti, eufemiti, nazývala sa sekta žobravých mníchov, ktorí všetok, svoj čas trávil na neustálych modlitbách, trýznení tela a pustovníctve. Objavili sa okolo r. 360 vo Fenícii a Mezopotámii. Cirkev proti nim viackrát vystúpila, až v 14. st. zanikli.

K XXIII. kapitole.

Sokrates – carihradský dejepisec, pokračovateľ v diele veľkého cirkevného historika Eusebia. V siedmych sväzkoch napísal dejiny kresťanskej cirkve, od r. 306 do 439 dostal prímene Scholasticus.

K XXIV. kapitole.

Tatiáni – a Enkratiti. Tatianus pochádzal z Assyrie a žil okolo r. 110–190. Prestúpil z pohanstva ku kresťanstvu, vstúpil do cirkevných služieb v Ríme. Založil sektu, ktorá zavrholala manželstvo, učila zdržanlivosti (enkratiti), podporovala trýznenie tela. Známe je jeho dielo Diatessaron zpracované na základe štyroch gréckych kanonických evanjelií, preložené do viacerých jazykov.

Eustathius – (Eustachius) a jeho stúpenci zavrhovali majetok a manželstvo. Žil v Arménsku ako biskup v druhej polovici 4. st. ich uenie zamietol synod gangrejský.

K XXVI. kapitole.

Cynikovia – filozofická škola založená Antisthenom (440–366) v Athenách. Hlásali odvrat od civilizácie a kultúry, ahostajnos vo i manželstvu, rodine, obci, kone ným cie om loveka je cnos , ktorú dosiahne odriekaním. Mravná neviazanos , pudovos , vo nos stavu prírodného bola im nad sporiadanos a štátnos . Ako rozvratný inite zanikli oskoro.